

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE ÖĞRENCİLERİN UYGUN
OLMAYAN İNTERNET KULLANIMLARI(İSTANBUL İLİ
ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RABİA AKÇİN

**DANIŞMAN
YARD. DOÇ. DR. MUSTAFA BAYRAKÇI**

HAZİRAN 2015

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE ÖĞRENCİLERİN UYGUN
OLMAYAN İNTERNET KULLANIMLARI(İSTANBUL İLİ
ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RABİA AKÇİN

DANIŞMAN

YARD. DOÇ. DR. MUSTAFA BAYRAKÇI

HAZİRAN, 2015

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Öğretmen algılarına göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımları(istanbul ili örneği)” adlı çalışmanın tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu bildiririm.

Rabia AKÇIN

10.08.2015

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Öğretmen Algılarına Göre Öğrencilerin Uygun Olmayan İnternet Kullanımları (İstanbul İli Örneği)” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Yrd. Doç. Dr. Ozcan Erkan AKGÜN (İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali HAMEDOĞLU (İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAYRAKCI (İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

14/08/2015

(İmza)

Doç. Dr. Halil İbrahim Sağlam

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bilgi toplumunda internet, önemli bilgi erişim kaynağı haline gelmiş ve insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Her toplum için önemli ve gerekli tüm bilgilere kolayca erişebilme ve öğrencilerin ödevlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmaktadır. Bu çalışmalara ya da bilgiye ulaşım daha hızlı ve ucuz yolla sağlayan internet, eğitimin her alanında etkisini göstermiştir. Geçmişten günümüze pek çok eğitim ile ilgili internet siteleri açılmış, öğrenciler eksikliklerini giderme ve öğrendiklerini tekrarlama şansı yakalamaktadır.

İnternetin faydalı olduğu yönleri kadar faydasız yönleride vardır. Özellikle etik kurallarını ilişkin pek çok sorun ya da ihlal yaşanmaktadır. Yasaklı siteler, bahis siteleri, porno siteleri, kumar siteleri ve benzeri kişilere kötü huyla elde ettirebilecek sitelere ulaşımın da kolay olduğu tehlikeli bir ortam olarak da karşımıza çıkmaktadır. Buna benzer oyunlarda şiddet içerikli, kişilerin gelişimine herhangi bir katkı sağlamayan oyun oynayan çocukların gelişiminde olumsuz etkilerde bırakabilmektedir.

Bu noktadan yola çıkarak araştırmamızda “Öğretmen algılarına göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımları (İstanbul ili örneği)”incelenmiştir.

Tez çalışmam boyunca gerek akademik, gerek manevi anlamda desteğinesirgemeyen saygıdeğer danışmanım Yard. Doç. Dr. Mustafa BAYRAKÇI'ya ve Prof. Dr. Fuat SEKMEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın yazımı aşamasında, beni cesaretlendiren sevgili babam Mustafa AKÇİN, sabırlabeni destekleyen sevgili annecim Gül Hanım AKÇİN ve değerli kardeşlerim Ümmühan DEMİR, Kübra AKÇİN YILMAZ, F. Kerim AKÇİN ve Büşra Nur AKÇİN, teknik ve manevi destekleriyle yanımda olan değerli arkadaşlarım Özge ÖZÇELİK, Yemliha DURMAZ, Taner ÇETİN ve daha adını sayamadığım birçok sevgili dostuma teşekkür ederim.

Ayrıca anketleri uygulama aşamasında yardımlarını esirgemeyen okul müdürü, öğretmen ve öğrencilere; emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Rabia AKÇİN

Temmuz, 2015

ÖZET

ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE ÖĞRENCİLERİN UYGUN OLMAYAN İNTERNET KULLANIMLARI(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Akçın, Rabia

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi
Bilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Mustafa BAYRAKCI

Temmuz, 2015. 130+xvii sayfa.

İstanbul ilinde devlet okullarında görev yapan öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarının belirlenmesini sağlamayı temel amaç olarak edinen çalışmamız 3 aşamadan oluşturulmuştur. Öncelikle konu ile ilgili literatür çalışmaları gerçekleştirilmiştir. İlk iki bölümde kavramların anlamları ve özelliklerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş ve literatürde örnekleriyle örneklendirilmiştir.

Çalışmanın esas amacının ölçülmesi amacıyla öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan etik internet kullanımlarının belirlenmesine ilişkin, 10 adet alt probleme göre 3 aşamalı anket formu uygulaması yapılmıştır. Yaptığımız çalışma ile ilgili yapılan literatür araştırmasında konumuza benzer birebir hiçbir çalışmanın olmadığı saptanmıştır. Genellikle sadece öğretmenler ya da öğrencilere yönelik yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bu yüzden çalışmamızda kullanılan internet etiği ölçeği ilk kez oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini devlet okullarında çalışan 305 öğretmen oluşturmuştur.

Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, eğitim verilen bölüm, hizmet süresi ve okuldaki çalışma süresi) tespit edilmiştir. İkinci bölümde 12 maddeden oluşan internet etiği konusundaki algılarını ölçmeye yönelik beşli likert tipi derecelendirme kullanılarak (hiç, az, orta, çok, tamamen) internet algısı ölçeğinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin her bir maddeye ilişkin katılım düzeyleri “Hiç Katılmıyorum=1”, “Az Katılmıyorum=2”, “Orta Düzeyde Katılmıyorum=3”, “Çok Katılmıyorum=4” ve “Tam Katılmıyorum=5” şeklinde puanlandırılmıştır. Anketin son aşamasında ise öğretmenlere göre öğrencilerin internet

etiği algılarına yönelik 25 maddeden oluşan internet etiği ölçüsü kullanılmıştır. İnternet etiği ölçeği önceki bölümde olduğu gibi beşli likert tipi derecelendirme yöntemi ile değerlendirilmiş öğretmenlerin her bir maddeye ilişkin katılım düzeyleri “Hiç Karşılaşmıyorum=1”, “Bazen Karşılaşıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Çoğunlukla Karşılaşıyorum=4” ve “Hep Karşılaşıyorum=5” şeklinde puanlandırılmıştır.

Veriler SPSS istatistik programı ile analiz edilmiştir. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri frekans ve yüzde analizleri ile değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin internet algısı ölçeğinde, her bir maddeye karşı tutumları frekans ve yüzde dağılımlarının yanı sıra, standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular betimlenmiştir. Yine öğretmenlerin internet etiği ölçeği de frekans ve yüzde dağılımlarının yanı sıra, standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular betimlenmiştir. İnternet ölçeği ve internet etiği ölçeği ortalama puanların öğretmenlerin demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasında (iki grup için) t testi ve (üç ve daha fazla grup için) varyans analizikullanılmıştır. Öğretmenlerin internet algısı ile internet etiği algısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmesi hedeflenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucu elde edilen bulgularda öğretmenlere göre öğrencilerin eğitsel amaçlı internet kullanımında etik alt boyutu tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =3,31) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerinin genel amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =2,69) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerinin sosyal amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =2,76) seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kadın ağırlıklı olduğu görülmektedir. Yaş aralıkları incelendiğinde her bir yaş grubundan katılımcı olmakla beraber az farkla 43 yaş ve üzerindeki daha fazla katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin 3/4'ünün evli oldukları ve lise ile ortaokul kademelerinde göre yaptıkları tespit edilmiştir.

Eğitsel amaçlı internet alt boyutuna ait güvenilirliğin çok yüksek düzeyde olduğu görülmektedir ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$). (Cronbach's Alpha=0,882). Genel amaçlı

internet alt boyutuna ait güvenirliğin çok yüksek düzeyde olduğu grlmektedir (0,80<Cronbach's Alpha<1,0). (Cronbach's Alpha=0,840). Sosyal amaçlı internet alt boyutuna ait güvenirliğin yüksek düzeyde olduğu grlmektedir. (0,60<Cronbach's Alpha<0,80). (Cronbach's Alpha=0,882).

Anahtar Kelimeler: Etik, İnternet, İnternet Etiği.

ABSTRACT

PERCEPTION OF STUDENTS NOT SUITABLE FOR INTERNET USE BY TEACHERS (ISTANBUL SAMPLE)

Akcin, Rabia

Masters Thesis, Educational Sciences Department of Educational Administration and
Supervision Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mustafa BAYRAKCI

Temmuz, 2015. 130+xvii pages.

The Study which is mainly aimed at defining students' unethical usage of internet is occurred 3 stages according to teachers working at public schools as official employee. Firstly, the literature researches related to the subject was studied. At the first two parts, some statements are made related to the meanings and features of concepts and illustrated with samples in literature.

A three-staged questionnaire form was conducted for the purpose of measuring projects' aim in accordance with 10 sub-problems on defining students' unethical use of the internet up to teachers. Regarding to literature research related to the subject was studied; it is confirmed that there isn't one and the similar studying about this subject. Usually, studies which are only oriented students or teachers are included in this research. For this reason, the scale of the internet ethics (netiquette) used to work is created for the first time. The sample of the research is formed from 305 teachers working in public schools.

Demographic characteristics of the participants in the first part of the questionnaire (age, sex, marital status, educational background, training the department, service period and working time in the school) have been identified. In the second part, using a five-point Likert type scale to measure perceptions about internet ethics (none, low, medium, too, entirely) have been benefited from the perception of the Internet scale formed 12 options. Participation levels for each item of teachers was scored as "strongly disagree = 1", "Somewhat Agree = 2", "Moderately Agree = 3", " Very Agree = 4" and "Strongly Agree = 5". In the final stage of the survey, netiquette scale including 25

items is used for defining students' netiquette perception up to teachers. As in the previous section, the teachers' participation levels for each item are evaluated by a five-point in Likert-type ratings method was scored as "I do not encounter = 1", "Sometimes I encounter = 2", "Neutral = 3", "Mostly I encounter= 4" and "Always I encounter = 5".

The data have been analyzed with the SPSS statistical program. Demographic characteristics of teachers in the sample group have been assessed by analysis of frequency and percentages. Teachers' perceptions of the internet scale, as well as frequency of each item against the attitudes and percentage, standard deviation and arithmetic mean value were calculated. The findings are described. Besides of teachers' the scale of the internet ethics, frequency and percentage distributions, arithmetic mean and standard deviation values were calculated as well. The findings are described. T test (for three or more groups) analysis of variance was used to compare internet scale and the internet ethics scale average scores according to teachers demographic characteristics (for both groups). Whether or not there is a significant relationship between teachers' perception of the internet and the internet ethics is aimed to be determined via the Pearson correlation coefficient.

In the findings obtained as a result of the review, when descriptive statistics related with students' ethical dimensions of attitude is examined, students' attitude towards usage of the internet for educational purposes is determined to be optimum level (General Average=3,31) compared to teachers. When descriptive statistics related to students' attitude towards the dimensions of general purpose-internet usage is examined, students' attitude is determined to be optimum level (General Average =2,69) compared to teachers. When descriptive statistics related to students' attitude towards the dimensions of social purpose-internet usage is examined, students' attitude is determined to be optimum level (General Average =2,76) compared to teachers.

It is seen that teachers participated to the research are predominantly female. The age range of participants from each age group being studied however; it has been seen that those over 43 years of age provided more participation with a small margin. It was determined that teacher of $\frac{3}{4}$ have been working in secondary and high school levels and married.

The subscale reliability of the internet for educational purposes seems to be at a very high level ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$). (Cronbach's Alpha=0,882). The subscale

reliability of the internet for general purposes seems to be at a very high level ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$). (Cronbach's Alpha=0,840). The subscale reliability of the internet for social purposes seems to be at a very high level ($0,60 < \text{Cronbach's Alpha} < 0,80$) (Cronbach's Alpha=0,882).

Keywords: Internet, Usage Of Internet, Internet Ethics (Netiquette)

İÇİNDEKİLER

Bildirim	i
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	ii
Önsöz	iii
Özet	iv
Abstract	vii
Tablolar	xiii
Grafikler	xv
Kısaltmalar	xvi
Semboller	Xvii
1. Bölüm, Giriş	1
1.1.Problem ve Amaç	10
1.2.Alt Problemler	10
1.3.Araştırmanın Önemi	11
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	12
2. Bölüm, Eğitim ve Etik	13
2.1.Eğitim Kavramı	13
2.1.1. Terbiye	16
2.2.Etik Kavramı	18
2.2.1. Etik Türleri	19
2.2.1.1.Betimleyici Etik	19
2.2.1.2.Felsefi Etik	20
2.2.1.3.Meta Etik	20
2.2.1.4.Basın Etiği	21
2.2.1.5.Meslek Etiği	21
2.2.1.6.Yönetim Etiği	22
2.2.2. Etik ve Felsefi Yaklaşımlar	24
2.2.3. Etik Kavramlar ve Kuramlar	28
2.2.3.1.Ahlak ve Etik	28
2.2.3.2.Değer ve Etik	30
2.2.3.3.Hukuk ve Etik	31
2.2.4. Yönetim ve Etik	33

2.2.4.1.Yönetim Etiğinin Unsurları.....	35
2.2.4.2.Kamu Yönetimi ve Etik	35
2.2.4.3.Kamuda Etik Tartışmalarının Tarihsel Gelişimi.....	37
2.2.4.4.Kamu Yönetiminde Etik Dışı Davranışlar ve Çıkar Çatışması	41
2.2.4.5.Etik Dışı Davranışların Sebepleri.....	43
2.2.5. Etik Sistemler.....	44
2.2.5.1.Deontolojik Yaklaşım (Kural Etiği).....	45
2.2.5.2.Teleolojik Etik Sistemi (Amaçlanan Sonuç Etiği).....	48
2.3.Eğitim ve Etik İlişkisi	50
2.4.Eğitimde Etiğin Önemi	54
2.5.Öğretmenlik Anlamı	55
2.6.Öğretmen Adaylarının Geçmeleri Gereken Genel Süreçler.....	56
2.6.1. Eğitim Psikolojisi	57
2.6.2. Eğitim Ekonomisi	57
2.6.3. Eğitim Felsefesi.....	58
2.6.4. Eğitim Sosyolojisi	59
2.7.Öğretmenlerin Taşınması Gereken Nitelikler	60
2.7.1. İlkokul Öğretmenliği	61
2.7.2. Ortaokul Öğretmenliği	64
2.8.Öğretmenlik ve Etik	65
2.9.İnternet Kavramı.....	67
2.9.1. İnternetin Tarihçesi	68
2.10. İnternet Etiği Kavramı.....	70
2.10.1. İnternet Etiğinin Gelişimi	73
2.11. İnternet Etiğinin Ana Konuları.....	74
2.11.1. Kullanıcı Gizliliği	76
2.11.2. Kişisel Bilgilerin Saklanması	77
2.11.3. Kişisel Tanımlama	77
2.11.4. Kayıtların Saklanma Süresi	78
2.11.5. Bilgiye Erişim	78
3. Bölüm, Yöntem	81
3.1.Evren ve Örneklem	81
3.2.Verilerin Toplanması	81

3.3.Ölçeklerin Geliştirilmesi	82
3.3.1. Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Geçerlilik Analizi	82
3.3.2. Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi	86
3.4.Verilerin Analizi	87
4. Bölüm, Bulgular	88
4.1.Sosyo Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	88
4.2.Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler	91
4.2.1. Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Betimsel Bulgular.....	91
4.3.Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	96
4.3.1. Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Algıları Alt Boyutları İle Demografik Özellikler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	96
5. Sonuç ve Öneriler	107
Kaynakça	115
Ekler	122

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin KMO Analizi	68
Tablo 2: Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri Ve Varyans Açıklama Yüzdeleri	69
Tablo 3: Maddelerin Geçerlilik Test Sonuçları	70
Tablo 4: İnternet Etiğine Uyuma Algıları Alt Boyutları Ait Güvenirlilik Analizi	72
Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları	74
Tablo 6: Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Dağılımları	74
Tablo 7: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	75
Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	75
Tablo 9: Katılımcıların Eğitim Verdikleri Okul Türlerine Durumlarına Göre Dağılımları	75
Tablo 10: Katılımcıların Mesleki Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları	76
Tablo 11: Katılımcıların Şuan Çalıştıkları Kurumdaki Çalışma Sürelerine Göre Dağılımları	76
Tablo 12: Katılımcıların Eğitsel Amaçlı İnternet Kullanımında Etik Alt Boyutu Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	77
Tablo 13: Katılımcıların Genel Amaçlı İnternet Kullanımı Alt Boyutu Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	79
Tablo 14: Katılımcıların Sosyal Amaçlı İnternet Kullanımı Alt Boyutu Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	80
Tablo 15: Katılımcıların Cinsiyetinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	81
Tablo 16: Katılımcıların Medeni Durumlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	82
Tablo 17: Katılımcıların Eğitim Verdikleri Okul Türünün Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	83
Tablo 18: Katılımcıların Yaşlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	85
Tablo 19: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	86

Tablo 20: Katılımcıların Sektördeki Hizmet Sürelerinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	87
Tablo 21: Katılımcıların Okullarındaki Hizmet Sürelerinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi	89
Tablo 22: Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutlarının Birleri Arasındaki İlişkisi	90

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Temel Göstergeler	8
--	---

KISALTMALAR

ARPANET = Advanced Research Projects Agency Network

IAB = İnternet Aktiviteleri Kurulu

ODTÜ = Orta Doğu Teknik Üniversitesi

s. = Sayfa

SS: Standart Sapam

SPSS: İstatistiksel Paket Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

TDK = Türk Dil Kurumu

TÜİK = Türkiye İstatistik Kurumu

SEMBOLLER

n: Katılımcı sayısı

\bar{X} : Ortalama

F: Anova Testi

P: Anlamlılık (sig.) değeri

t:T-testi

%:Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Her geçen gün değişen eğitim sistemleri, ilerleyen teknoloji ve eğitimcilerin bu sisteme ve teknolojileri yakından takip ediyor oluşları. Eğitimcilerin görevlerinin gelecek nesilleri ne denli etkilediği ya da etkileyeceği yapılan araştırmalarla saptanmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda ilerleyen teknoloji kapsamında hayatımızın her alanına giren internetin eğitim alanına da girmesi artı ve eksilerle eğitimcilerin önüne çıkmaktadır. Hızlı bir şekilde hayatımızın önemli bir bölümüne oturan internet, küçük yaşlardan itibaren vazgeçilmez bir yaşam tarzına dönüşmektedir. Veysel Sönmez'in 2003 yılında kaleme aldığı Öğretmen El Kitabı adlı eserinde öngördüğü “ öğrenme-öğretme ortamında, öğretmenin yerini ilerde bilgisayarlar, robotlar alacaktır.” Düşüncesi günümüzde yavaş yavaş gerçekleşmektedir. Fakat öğretime olan ihtiyaç hala ve uzunca bir süre ön planda olacak gibidir. Fakat bu aracın etkili bir şekilde kullanılması için öğrencilerin internete yönelik ilgi, beklenti ve tutumlarının bilinmesi gerekmektedir. Çünkü bireyin istedik yönde davranış göstermesinde tutumların payı oldukça büyüktür (Erişen ve diğ., 2005). Öğretmenlerin dışında vazgeçilmez kaynak olan internet nedir? Bu internetin kullanım kuralları nelerdir? Bu kurallardan öğretmenlerin ve özellikle çocuk gelişiminin önemli bir yaş aralığının yer aldığı ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin ne kadar haberdar olduğu? Bu kuralların önemleri? Bu ve bunun gibi soruların cevapları çalışma kapsamında aranacaktır.

İstanbul ilinde devlet okullarında görev yapan öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarının belirlenmesini sağlamayı temel amaç olarak edinen çalışmamız 3 aşamadan oluşturulmuştur. Öncelikle konu ile ilgili literatür çalışmaları

gerçekleştirilmiştir. İlk iki bölümde kavramların anlamları ve özelliklerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş ve literatürde örnekleriyle örneklendirilmiştir.

Çalışmanın esas amacının ölçülmesi amacıyla öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan etik internet kullanımlarının belirlenmesine ilişkin, 10 adet alt probleme göre 3 aşamalı anket formu uygulaması yapılmıştır. Yaptığımız çalışma ile ilgili yapılan literatür araştırmasında konumuza benzer birebir hiçbir çalışmanın olmadığı saptanmıştır. Genellikle sadece öğretmenler ya da öğrencilere yönelik yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bu yüzden çalışmamızda kullanılan internet etiği ölçeği ilk kez oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini devlet okullarında çalışan 305 öğretmen oluşturmuştur.

Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, eğitim verilen bölüm, hizmet süresi ve okuldaki çalışma süresi) tespit edilmiştir. İkinci bölümde 12 maddeden oluşan internet etiği konusundaki algılarını ölçmeye yönelik beşli likert tipi derecelendirme kullanılarak (hiç, az, orta, çok, tamamen) internet algısı ölçeğinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin her bir maddeye ilişkin katılım düzeyleri “Hiç Katılmıyorum=1”, “Az Katılıyorum=2”, “Orta Düzeyde Katılıyorum=3”, “Çok Katılıyorum=4” ve “Tam Katılıyorum=5” şeklinde puanlandırılmıştır. Anketin son aşamasında ise öğretmenlere göre öğrencilerin internet etiği algılarına yönelik 25 maddeden oluşan internet etiği ölçüsü kullanılmıştır. İnternet etiği ölçeği önceki bölümde olduğu gibi beşli likert tipi derecelendirme yöntemi ile değerlendirilmiş öğretmenlerin her bir maddeye ilişkin katılım düzeyleri “Hiç Karşılaşmıyorum=1”, “Bazen Karşılaşıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Çoğunlukla Karşılaşıyorum=4” ve “Hep Karşılaşıyorum=5” şeklinde puanlandırılmıştır.

Veriler SPSS istatistik programı ile analiz edilmiştir. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri frekans ve yüzde analizleri ile değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin internet algısı ölçeğinde, her bir maddeye karşı tutumları frekans ve yüzde dağılımlarının yanı sıra, standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular betimlenmiştir. Yine öğretmenlerin internet etiği ölçeği de frekans ve yüzde dağılımlarının yanı sıra, standart sapma ve aritmetik

ortalama değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular betimlenmiştir. İnternet ölçeği ve internet etiği ölçeği ortalama puanların öğretmenlerin demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasında (iki grup için) t testi ve (üç ve daha fazla grup için) varyans analizikullanılmıştır. Öğretmenlerin internet algısı ile internet etiği algısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmesi hedeflenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucu elde edilen bulgularda öğretmenlere göre öğrencilerin eğitsel amaçlı internet kullanımında etik alt boyutu tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =3,31) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerinin genel amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =2,69) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerinin sosyal amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama \bar{x} =2,76) seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kadın ağırlıklı olduğu görölmektedir. Yaş aralıkları incelendiğinde her bir yaş grubundan katılımcı olmakla beraber az farkla 43 yaş ve üzerindeki daha fazla katılım sağladıkları görölmüştür. Öğretmenlerin 3/4'ünün evli oldukları ve lise ile ortaokul kademelerinde göre yaptıkları tespit edilmiştir.

Eğitsel amaçlı internet alt boyutuna ait güvenilirliğin çok yüksek düzeyde olduğu görölmektedir (0,80<Cronbach's Alpha<1,0). (Cronbach's Alpha=0,882). Genel amaçlı internet alt boyutuna ait güvenilirliğin çok yüksek düzeyde olduğu görölmektedir (0,80<Cronbach's Alpha<1,0). (Cronbach's Alpha=0,840). Sosyal amaçlı internet alt boyutuna ait güvenilirliğin yüksek düzeyde olduğu görölmektedir. (0,60<Cronbach's Alpha<0,80). (Cronbach's Alpha=0,882).

Bu çalışma konusu üzerine karar vermeden önce özellikle daha önce yapılmamış ya da eksik yapılmış veya üzerine katkı sunulabilecek bir konu seçmeye gayret gösterilmiştir. İnternet etiği ya da çocukların internet kullanımındaki bilinçlilikleri üzerine araştırmalar

yapılmıştır. Bu konu üzerine yapılmış çalışmalar, makaleler, tezler ve benzeri materyaller tek tek incelenmiştir. Ve yapılan bu araştırma neticesinde öğrencilerin öğretmenlerin gözüyle internet etiğine ilişkin kullanımlarının incelenmediğinin farkına varılmıştır. Genellikle ya sadece öğrencilerle ya da öğretmenlerle konu ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmamızda ilk olma özelliği taşımaktadır.

Konu ismi olarak “Öğretmen algılarına göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımları(İstanbul ili örneği)” çalışmasına başlamadan önce ilgili gazete ve internet üzerindeki haberler ile araştırmalar incelenmiştir. Konuya ilişkin “Çocuklar İçin 13 Altın İnternet Kuralı” başlıklı internet haberi şu şekilde verilmiştir:

“Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanı Fethi Şimşek, çocukların internet kullanımı konusunda velilere uyarılarda bulundu

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanı Fethi Şimşek, yarıyıl tatili dolayısıyla çocukların internet kullanımı konusunda velilere uyarılarda bulunarak, "Çocuklarımızı gerçek hayatta nasıl koruyorsak, internette yani 'sanal ortamda' da güvende olduklarından emin olmalıyız" dedi.

Şimşek AA muhabirine yaptığı açıklamada, yarıyıl tatilinin, öğrenciler için hem dinlenme hem de eğlenme anlamına geldiğini belirterek, aynı zamanda dersler dolayısıyla pek fazla vakit ayrılamayan sosyal aktiviteleri gerçekleştirme imkanının da çocukları beklediğini kaydetti. Her tatil yeterince boş vakit anlamına geldiği için çocukların boş vakitlerini nasıl değerlendirecekleri konusunda başta aileler olmak üzere kamu kurumları, sivil toplum ve medyaya yine önemli görevler düştüğüne işaret eden Şimşek, "Çünkü çocukların doğru yönlendirilmesi, eğitici ve eğlendirici programlar geliştirilmesi ve katılımın teşvik edilmesi gibi adımlar hep beraber atılmalıdır. Tatil denince ilk akla gelen 'İnternet kullanımı' konusuna ayrıca dikkat çekilmesi gerekmektedir" diye konuştu.

Bu vesileyle, ebeveynlere tavsiyelerde bulunan Şimşek şunları kaydetti: "Öncelikle çocuklarımızı zararlı içeriklerin olumsuz etkilerinden korumak için, anne-babalar çocuklarının internet kullanımını disiplinli bir şekilde takip etmelidirler.

İnternetin çocuklara ait özel odalardan evin ortak yaşam alanlarına taşınması yararlı olur. Çocukların İnternet kullanma sürelerini ve İnternette oynadıkları oyunları anne-babalar çocuklarıyla birlikte belirlemeye çalışmalıdır. Ayrıca, çocukların İnternet dışındaki aktivitelere yönlendirilmesi mesela kitap okumanın ve spor yapmanın teşvik edilmesi tavsiye edilmelidir.

Geçtiğimiz günlerde Avustralya'da siber korsanlar tarafından sosyal paylaşım aracılığıyla yapılan saldırılara dayanamayan Kıbrıslı bir Türk kızımızın intiharı ve bir ilimizde internette dikkatsiz bir şekilde paylaştığı fotoğrafı yüzünden sokağa çıkamaz duruma gelen kızımızın durumlarına ilişkin yazılı ve görsel medyada yer alan haberleri de göz önünde bulundurduğumuzda konunun ne kadar vahim ve önemli olduğunu kamuoyunun dikkatlerine sunuyoruz.

Çocuklarımızı gerçek hayatta nasıl koruyorsak, internette yani "sanal ortamda" da güvende olduklarından emin olmalıyız. Caddede karşıdan karşıya geçmeyi öğrenmek kadar interneti güvenli kullanabilmeyi öğrenmek de artık yaşamsal bir beceri."

'Aileleriniz ön koltukta, internet ise arka koltukta otursun'
Çocuklar ve gençlerin kendilerini bekleyen tehlikeleri ve riskleri anlamaları halinde kendilerini koruyacak seçimleri yapabileceklerini ve kendilerine zarar vermek isteyen kişilerden korunabileceklerini ifade eden Şimşek, bu şekilde internetten en üst düzeyde yarar sağlayabileceklerini belirtti. Şimşek, dikkate alınması gereken 13 altın kuralı da şöyle sıraladı:

- 1.İnternet hayatınızın tamamı değil, sadece bir parçası olsun. Çok fazla zamanınızı çalmasına izin vermeyin.*
- 2.İnterneti ailelerinize ve arkadaşlarınıza değişmeyin. Aileleriniz ön koltukta, internet ise arka koltukta otursun.*
- 3.İnternette her bilgi doğru olmayabilir. İnternette elde ettiğiniz bilgiyi en az 3 kaynaktan kontrol edin. Ödevinizde kullanıyorsanız kaynağını belirtin*
- 4.İnternet ortamındaki bedava teklifler büyük ihtimalle gerçek değildir. Tanımadığınız kişi size neden bedava bir şey teklif etsin ki.*

5. Adınız, okulunuz, adresiniz, telefon numaranız, aile bireylerinizin adı vb. gibi kişisel bilgilerinizi paylaşmayın. Paylaşılan küçük gibi görünen bilgiler, büyük zararlara sebep olabilir.

6. İnternet ortamında paylaşacağınız resminiz, size ait video gibi paylaşımları önce düşünün, sonra paylaşın. Paylaştıklarınız sizin veya sevdiklerinizin üzülmeye sebep olmasın.

7. Şifreleriniz güçlü olsun. Adınızı ve doğum tarihinizi, ard arda gelen kelimeleri ve sayıları şifre olarak belirlemeyin. Anlamlı bir cümle kurun ve o cümlenin kelimelerinden seçtiğiniz en az 8 karakterden oluşan şifreler oluşturun

8. İyi ve nazik bir kullanıcı olmaya çalışın. Gerçek hayatta Merhaba dediğiniz arkadaşınıza internet ortamında "mrb" değil, yine merhaba deyin. Tamam derken "Ok." veya "Tmm" yerine yine tamam deyin.

9. Gerçek hayatta yüzüne söylemeyeceğiniz ifadeleri internet ortamında da söylemeyin.

10. Gerçek hayatta olduğu gibi, internet ortamında da tanımadıklarınızı arkadaş edinmeyin.

11. İnternet ortamında tanımadıklarınıza cevap vermeyin, tekliflerini reddedin, size gönderdikleri mesajları açmadan silin

12. İnternet ortamında sizi rahatsız edenleri, sizi taciz edenleri ailelerinize söyleyin. Ailelerinizle birlikte emniyete veya savcılığa suç duyurusunda bulunun.

13. İnternetin zararlı içeriklerinden korunmak için tamamıyla ücretsiz olan "Güvenli İnternet Hizmeti"nden ailelerinizi haberdar edin." sözlerine yer verilmiştir (<http://www.sabah.com.tr/teknoloji/haber/2012/01/21/cocuklar-icin-13-altin-internet-kurali>).

Konuya ilişkin istatistiksel çalışmalar bulunmaktadır. Bir çalışmada şu şekilde gerçekleşmiştir: "Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 22 Ağustos 2013 15866 sayılı haber bülteninde Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının kapsamı ilk defa 06-15 yaş grubu çocukları da içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu araştırmada 6-15 yaş

grubu genel olmak üzere, farklılıkları daha iyi gözlemleyebilmek için 06-10 ve 11-15 yaş grubu ayırımında bilgisayar, İnternet ve cep telefonu kullanımı, kullanım sıklığı ve kullanım amaçları yanında medya ile ilişkileri de irdelenmiştir.

- Çocuklar bilgisayar kullanımına ortalama 8 yaşlarında başlamaktadırlar.

06-15 yaş grubundaki bilgisayar kullanan çocukların bilgisayar kullanmaya başlama yaşı ortalama 8 iken, 06-10 yaş grubunda ortalama başlama yaşı 6, 11-15 yaş grubunda ise 10'dur.

- Çocukların internet ile tanışmaları ortalama 9 yaşlarında olmaktadır.

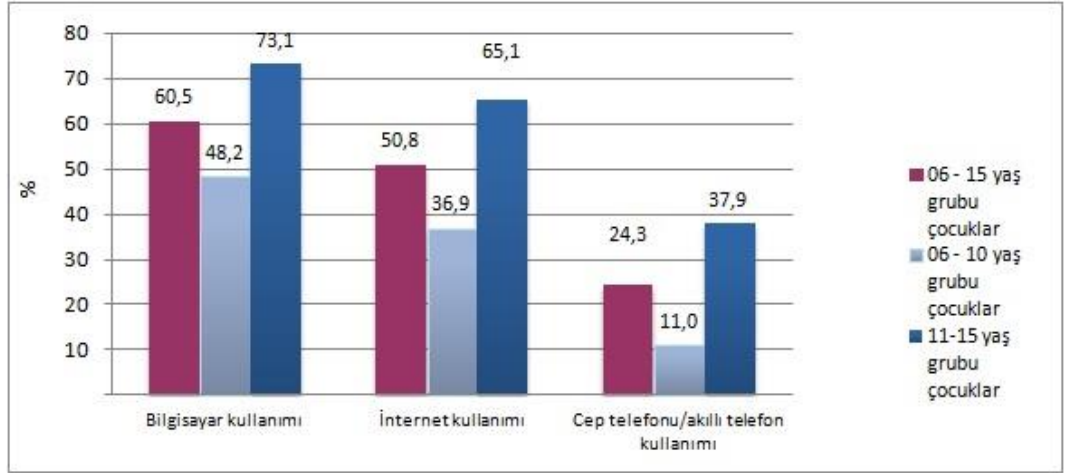
06-15 yaş grubundaki İnternet kullanan çocukların İnternet kullanmaya başlama yaşı ortalama 9'dur. İnternet kullanan çocukların İnternet kullanmaya ortalama başlama yaşı 06-10 yaş grubunda 6, 11-15 yaş grubunda ise 10'dur.

- Çocukların %24,4'ünün kendilerine ait bilgisayarları vardır.

06-15 yaş grubundaki çocukların %24,4'ü kendi kullanımına ait bilgisayara sahip iken, %13,1'i cep telefonuna ve %2,9'u oyun konsoluna sahiptir.

- Çocukların %60,5'i bilgisayar, %50,8'i internet, %24,3'ü cep telefonu kullanmaktadır.

06-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar, İnternet ve cep telefonu kullanım oranları sırasıyla %60,5, %50,8 ve %24,3'tür. Bu oranlar 06-10 yaş grubundaki çocuklarda sırasıyla %48,2, %36,9 ve %11, 11-15 yaş grubundaki çocuklarda ise sırasıyla %73,1, %65,1 ve %37,9'dur.

Grafik 1: Temel Göstergeler

Kaynak: TÜİK, 2013, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866>, Erişim Tarihi: 18.07.2015

- Çocukların %45,6'sı hemen hemen her gün İnterneti kullandı.

Haftalık ortalama İnternet kullanım süreleri dikkate alındığında, 06-15 yaş grubundaki İnternet kullanan çocukların %38,2'si İnterneti iki saate kadar, %47,4'ü üç ile on saat arasında, %11,8'i on bir ile yirmi dört saat arasında %2,6'sı ise yirmi dört saatin üzerinde kullanmıştır.

- Ödevler internetle yapıldı.

06-15 yaş grubu çocuklar İnterneti en çok %84,8 ile ödev veya öğrenme amacıyla kullanırken, bunu %79,5 ile oyun oynama, %56,7 ile bilgi arama, %53,5 ile sosyal medya ağlarına katılma takip etmektedir.

- İnternet daha çok %65,6 ile evlerde kullanılmaktadır.

İnternet kafe, 06-15 yaş grubu İnternet kullanan çocukların %21,4'ü tarafından tercih edilirken, 06-10 yaş grubunun %8,7'si, 11-15 yaş grubunun ise %28,8'i tarafından tercih edilmiştir.

- Cep telefonu kullanıma başlama yaşı ortalama 10.

06-15 yaş grubundaki cep telefonu kullanan çocukların ortalama cep telefonu kullanmaya başlama yaşı 10 iken 06-10 yaş grubunda ortalama başlama yaşı 7, 11-15

yaş grubunda ise 11'dir. Cep telefonu kullanım amaçları arasında ilk sırayı %92,8 ile konuşma alırken, bunu %66,8 ile oyun oynama, %65,4 ile mesajlaşma ve %30,7 ile İnternete girmek takip etti. Cep telefonu kullanan 06-10 yaş grubu çocukların %80'i, 11-15 yaş grubu çocukların ise %62,9'u cep telefonu üzerinden oyun oynarken, 06-10 yaş grubu çocukların %29,4'ü, 11-15 yaş grubu çocukların ise %76,2'si mesajlaştı.

- Her on çocuktan dokuzu televizyon izlemektedir.

06-15 yaş grubundaki çocukların %92,5'i hemen her gün TV izledi. Bu oran 06-10 yaş grubundaki çocuklarda %94,8 ve 11-15 yaş grubu çocuklarda ise %90,2'dir. Günde ortalama dört saatin üzerinde TV izleyen çocukların oranı 06-15 yaş grubunda %12 iken, 06-10 yaş grubunda %12,5, 11-15 yaş grubu çocuklarda ise %11,6'dır.

06-10 yaş grubu çocuklarda en çok izlenen program türü %93,8 ile çizgi film iken 11-15 yaş grubu çocuklar tarafından en çok izlenen program türü ise %76,8 ile film ve dizilerdir.

- İnternet dışında yazılı ortamda gazete okuma oranı %16,6.

06-15 yaş grubundaki çocukların %16,6'sı basılı ortamda gazete, %15,8'i dergi okudu. Aynı yaş grubundaki çocukların %19,1'i gazeteyi, %14,3'ü dergiyi hemen her gün okurken, %10,3'ü gazeteyi, %16,3'ü dergiyi iki üç ayda bir okudu. Basılı ortamda gazete ve dergi okuma oranı 06-10 yaş grubu çocuklarda %9,7 ve %10,1 iken, 11-15 yaş grubu çocuklarda %23,6 ve %21,6'dır.

- Gazetede en çok %40,9 ile TV, magazin, eğlence yazıları okundu.

06-15 yaş grubundaki çocuklar gazetede en çok %40,9 ile TV, magazin, eğlence yazılarını, dergide ise %42,2 ile çocuk dergileri okudu. 06-10 yaş grubu çocuklarda %34,2 ile komedi ve mizah yazıları en çok okunurken, dergi türüne göre %72 ile çocuk dergisi okunmuştur. 11-15 yaş grubu çocuklarda ise bu oranlar %45,7 ile en çok TV, magazin, eğlence haberleri, %31,7 ile bilim ve teknik konulu dergiler olmuştur.”

TÜİK verilerine göre çıkan bulgular aslında dünya üzerinde internetin ve diğer sosyal medya araçlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin ne boyutlarda olduğunu bizlere

göstermektedir. Çalışmamızda hem haber hem de istatistiksel veriler ışığında gelecek çalışmalara ışık tutacak şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

1.1. PROBLEM VE AMAÇ

İnternet insan hayatının vazgeçilmezi ve olmazsa olmazı haline gelmiştir. Pek çok işlem internet ile kolayca ve rahatça yapılabilmektedir. Yararlı yanları olduğu kadar zararsız etkileri de mevcuttur. Eğitimde ödevler, sınavlar ve benzeri materyallerde internet üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Öğrenciler ödevlerini yapabilmek için artık kütüphaneler, ansiklopediler yerine internet üzerindeki kaynaklardan, internet sitelerinden, e-booklardan ve benzeri yollardan anında yapabilmektedirler. Yalnız kimilerine göre internet öğrencilerin yaratıcılığını engellemekte ve hazırcı bir anlayışı benimsetmektedir. Araştırma ruhunu kaybedildiği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ve amacı problemi, İstanbul'da devlet okullarında çalışan öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarına yönelik düşünce ve değerlendirmelerine ilişkin sorunları ortaya koymaktır. Ayrıca İstanbul ilinde ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarındaki algıları nelerdir? Alt problemler ise bir sonraki bölümde yer almaktadır.

1.2. ALT PROBLEMLER

Araştırmada araştırılacak alt problemler şunlardır:

- Katılımcıların cinsiyetlerine göre ile internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Katılımcıların yaşlarına göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Katılımcıların medeni durumlarına göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Katılımcıların eğitim durumlarına göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Katılımcıların eğitim verdikleri bölüme göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Katılımcıların hizmet sürelerine göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Katılımcıların okulda çalışma sürelerine göre internet etiği algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İnternet algısı ile internet etiği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmanın önemi, benzerinin daha önce yapılmamış olmasıdır. Literatür incelendiğinde öğretmenlere yönelik ve öğrencilere yönelik internet kullanımına ilişkin farklı araştırmalar mevcut olmasına karşın öğretmenlerin gözünde öğrencilerin internet kullanımı ilk kez yapılacak bir çalışmadır. Bu yüzden bu çalışmada elde edilecek sonuçlar gelecek araştırmalara da yardımcı olacaktır.

Ayrıca diğer çalışmalara katkı sunmasının yanında bugünün şartlarında öğrencilerin interneti hangi amaçla kullandıkları ve öğretmenlere göre faydalı olup olmadığının tespit edilmesine yardımcı olacaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- AraŐtırma ğretmenlerin, ğrencelerin interneti etik kullanımlarına dair dűŐünceleri ile sınırlıdır.
- Araştırma sorulan sorular ile sınırlıdır.
- Araştırmanın evreni İstanbul'da görev yapan 300 ğretmen ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

EĞİTİM VE ETİK

Çalışmamızın bu bölümünde eğitim ve etik kavramlarının geniş olarak ele alınarak açıklanması bulunmaktadır.

2.1. EĞİTİM KAVRAMI

Eğitimin tanımlamasına bakıldığında, her eğitimcinin farklı tanımlamaları olabilmektedir. Genel bir tanımlama yapılacağı zaman ise literatürde ki en çok geçen tanımları vermemiz doğru olacaktır. “Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda, yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır” (Tezcan ve Mahmut: 1985). Tanilli'nin eğitim denildiğinde kulanılan gelen tanımları ise şöyledir: “Hayvan, içgüdüleriyle varlığını sürdürüyor; insan topluluklarının sürekliliğini sağlayan ise, eğitim. Toplumsal kültürü bir kuşaktan ötekine aktarmak, ve aktarırken, geleceğin kapılarını açacak anahtarları da vermek genç beyinlere: Eğitim deyince de başta bunu anlıyoruz.” Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, insan öğrenen ve öğreten bir varlıktır. Hayvanlarda bulunan içgüdü'nün insanlar da bulunmama dezavantajı, öğrenme ve öğretme özelliğinin gelişmesiyle insanı en başa geçmesini sağlamıştır. Günümüzde okul öncesi eğitim ve okul eğitimi, çocukların gelişmesinde oldukça önem kazanmaktadır. Genel kısa bir tarihsel süreç incelendiğinde de okul eğitiminin gittikçe küçük yaşlara kadar indiğini görmek mümkündür.

Eğitimle ilgili bütün planlı faaliyetler, belirli amaçlara ulaşmak ve belirli işlevleri gerçekleştirmek içindir. Eğitim sistemlerinin dayandığı belirli bir eğitim felsefesi, bu

felsefeye göre teorik olarak yetiştirilmesi tasarlanan bir insan tipi ve oluşturulmak istenen bir toplum modeli vardır. Farklı eğitim felsefeleri, eğitimde amaç, içerik, süreç, yöntem, ortam gibi konularda farklı noktalara vurgu yapar. Eğitimin amaç ve işlevleri söz konusu eğitim felsefesinin içinde yer alır (Şişman ve Mehmet 2007:19).

Eğitim kelimesinin kökenine baktığımızda,” kimi Avrupa dillerindeki karşılığı olan “éducation” , Latince’den geliyor ve iki kelime var kökeninde: Educare, beslemek demek; educere de bir şeyden çıkarmak, bir şeye doğru yönelmek, tek kelimeyle yetiştirmek” (Tanilli ve Servet, 1992).

Yine Tanilli’nin tanımına baktığımızda eğitim kelimesinin, günümüzde birbirinden farklı üç anlamda kullanıldığını görürüz. Bu anlamlar şöyledir:

- Eğitim, her şeyden önce sosyal bir kurumu, bir “eğitim sistemini” dile getirir. Amerikan eğitiminin karşısında Sovyet eğitimi, İlkçağ eğitimi karşısında modern eğitim gibi.
- Eğitim, “bir eylemin sonucu” olarak da kullanılır. “ Bu anlamda, iyi ya da kötü bir eğitimden geçilmiştir; ya da teknik bir eğitimden geçmiş bir kimseye karşı klasik eğitim görmüş bir kimse vardır. (...) Ne var ki, genellikle bu “ürünlere” bakıp, bir ülkede –birinci anlamda- yürürlükte olan eğitim sistemi hakkında bir değerlendirmeye gidilir. Bu anlamdadır ki, eğitim gençleri yaşama hazırlar ve uyarlar; ya da gençlere ne yeterli hayal gücü, ne yaratıcılık, ne de girişim ruhu vermiştir sistem. Yine bu anlamdadır ki, “eğitim düzeyi düşüyor” denir; çünkü çocuklar ana babaların okul sıralarında vaktiyle aldıkları aynı bilgileri edinmemişlerdir” (Tanilli, 1992).

Bu tanımlama doğrultusunda düşünülecek olursa da, eğitim düzeyi yükseliyor cümlesinin de ne denli tartışmalara yol açtığını görebiliriz. Bu düşünce kapsamında okullara internet hizmetinin gelmesi ve çocukların artık sanal dünyada eğitim ve öğretimlerini gerçekleştiriyor oluşlarının eğitim düzeyini düşürüyor mu yoksa yükseltiyor mu tartışması ilerleyen bölümlerde yapılacaktır. Fakat çalışmanın ilerleyişi açısından bir kaç sorunun şimdiden akıllarda yer etmesi de önemlidir.

- ✓ İnternet, çocukların eğitimlerini ne yönde geliştiriyor ya da ne yönde zayıflatıyor?
- ✓ İnternet ortamında eğitim gören çocukla internetsiz eğitim gören arasında ne gibi farklılıklar vardır?
- ✓ Öğretmenler internet eğitimlerine ne derece hâkimler?
- ✓ Öğretmenlerin eğitimleri sırasında internet ne derece veriliyor?
- ✓ Öğretmenlerin nitelikleri kapsamında internet hâkimiyetlerinin önemleri nelerdir?

Ve çalışmanın ilerleyişle artacak olan bu ve benzeri sorular tartışılacaktır. Tanilli'nin eğitim anlamlarından sonuncu yorumu da, bu kelimenin bir "süreci" dile getiriyor oluşudur. Bu demektir ki, eğitim okul çerçevesini aşp, her yaşa ve yaşamın her durumuna hitap etmesidir.

Bu maddeye göre eğitimi düşünecek olursak, günümüzde eğitim denildiğinde akla ilk olarak çocuklar ve gençler gelse de, bu kavram oldukça genişlemiş ve tüm toplumu kucaklayan, çok boyutlu bir kavrama dönüşmüştür.

Yukarıda açıklanan eğitim kelimesine birde Ansiklopedik Eğitim Sözlüğünde yer aldığı şekilde bakacak olursak; Eğitim,

- Yeni yetişen kuşakları toplum hayatına hazırlamak amacıyla onların gerekli bilgi, beceri ve anlayış kazanmalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği.
- İnsan davranışında, yetenek, istidat, karakter ve bilgi bakımından belli gelişmeler sağlamak amacı ile yürütülen etkiler sistemi.
- Her kuşağa, geçmişe ait bilgi ve tecrübeleri planlı ve sistemli bir biçimde verme veya kazandırma eylemi. Terbiye.

Bu üç maddeyle açıklanan eğitim, son maddede yer alan terbiye kelimesi üzerinde düşünülmesi gereken bir süreçtir.

2.1.1. Terbiye

Arapça *rbw* kökünden gelen *tarbiyat* تربية "1. büyütme, yetiştirme, eğitme; 2. suda yumuşatma" sözcüğünden alıntıdır (<http://www.nisanyansozluk.com/?k=terbiye&x=19&y=5>).

Terbiye sistemlerinin tarihsel gelişim süreçlerine bakacak olursak, terbiye eğitimle eş anlamlıdır. Bunun için izlenen nesilden nesile değişen birçok yöntem vardır. Terbiye edilmesi gereken en önemli dönemde çocukluk dönemi olarak görülür. Bunun örneklerine kültürümüzde bulunan "ağaç yaşken eğilir" atasözünde de rastlamak mümkündür.

Terbiye sisteminin evrilme aşaması Devid Le Breton'un kaleme aldığı Acının Antropolojisi (2010) adlı eserinde güzel yakalanmaktadır. Onun kaleminden: "Ortaçağ öğrencisinin yaşamı küçük bir topluluk içinde geçer ve davranışlarını öğretmenden çok bu topluluk belirler. 16.yüzyılda yeni disiplin modelleri gelir. Öğrencilerin sahip olduğu özgürlük kiliseyi rahatsız eder. Yepyeni bir çocuğa bakış anlayışı sonucu çocukluk tamamlanmamış, sakat, gelişmesi için büyüklerin sürekli denetimine ihtiyacı olan bir insanlık figürü haline gelir. Çocuk ilk günahın belirgin figürü olur, eksiktir çünkü uygun bulunan disiplin anlayışıyla terbiye edilmemiştir. Üstelik zaafı ve saflığı, etkilere açık olması nedeniyle çocukluk din adamları tarafından büyük bir titizlikle ele alınması gereken bir çağ gibi kabul edilir. Eğitimcilerin öncelikli sorumluluğu çocukluk çağıdır çünkü onları ya kurtaracaklardır ya da kaybedeceklerdir. Terbiye hakkı öğretmenlerin ayrıcalığı olur. Batı eğitim geleneklerinde bedensel cezalara başvurma anlayışı aslında ilk günahın gölgesinde kök salar.

Terbiyenin bu yönde algılanıp şekil değiştirerek uygulanması günümüze kadar gelmiştir. Sadece yukarıda paragrafı ele alarak kendi kültürümüz doğrultusunda inceleyecek olursak, öğretmenlere ne denli terbiye hakkı verildiğini görmüş oluruz. Yine saptamanın kolaylaştırılması açısından kültürel yönden yaklaşacak olursak atasözleri bize bu yönde ışık tutmaktadır. "öğretmenin vurduğu yerde gül biter"

genellikle veliler tarafından öğretmenlere söylenen söz “ eti senin kemiği benim” başka anlamlarda da kullanılsa bu atasözü, eğitim dünyasında sıklıkla karşımıza çıkan bir sözdür.

Yine Breton’un kitabından ilerleyecek olursak, cümlelerinde yer verdiği alıntı şu şekildedir: “ Sopa öğretmenin en azından dil okulu öğretmenin işaretidir bu ve dolayısıyla da çocuğun içine düştüğü bağımlılık: infirmus (zayıf) “ (Breton, 2010).

Ortaçağ’dan 18.yüzyıl Aydınlanma Dönemi’ne geldiğimizde, bu çocukluk vizyonunun değiştirilmeye çalışıldığını görürüz. “Eğitim, reform kapasitesine, liyakate ve her insandaki sorumluluk duygusuna dayanır. Çocuk adam olmaya doğru giden yolda zayıf değildir ve öğretmenlerin görevi çocuğu, durumunu en iyi biçimde sahiplenmeye hazırlamaktır. Eğitim almış bir insan aydın bir insandır. Bedensel ceza nedeniyle aşağılanma yürürlükteki sosyal koşulların oluşmasını engelleyen bir durumdur. Çocuklar boyunduruk altına alınmamalı, eğitilmelidir.”(Breton ve David Le, 2010)

19. yüzyılda Breton (2010) okullarda askeri bir disiplinin egemen olduğunu belirtmektedir. 20. yüzyılda artık “Fransa’da ilkokullarda ‘öğretmenin verebileceği cezalar sadece kötü notlar, azarlama, zaman zaman teneffüse çıkarmama, dersten sonra gözetim altında tutma ve geçici tarttır. Öğrencilere bedensel cezalar vermek kesinlikle yasaktır.” (Breton, 2010)

Günümüzde gittikçe sıkı kontrollerle ve bilincin değişmesiyle bedensel cezalar gittikçe azalmaktadır. Fakat her şeye rağmen özellikle ilkokullar bedensel cezaların en yoğun görüldüğü yerlerdir. Kulak ya da saç çekme, cetvelle parmaklara vurma, tokatlama en sık görülen bedensel cezalardır.

Bu noktada ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin farklarına gelinebilir. Fakat bu başlıklara geçilmeden önce öğretmenlerin geçmeleri gereken genel süreçleri ve genel niteliklerine de değinilmesinde fayda olacaktır.

2.2. ETİK KAVRAMI

Etik kavramı tarihsel zaman diliminde öncelere daha sık siyaset düşünceleri ile kullanıldığını, dolayısıyla yönetici olan kişilerin ahlakı ile ilgilendiğini, bunun ise aynı zamanda yönetilenlerin de ahlaki yapıları ile alakalı olabileceğinin üzerinde durulduğu görülmektedir. Yakın zamana kadar yayımlanan kitaplarda siyasete ilişkin söylemlerin aslında temelde büyük ölçüde etik öğütlere dayanması dikkat çekicidir. Bu hem Platon, Socrates, Aristo yollu kadim Yunan geleneğinde, hem Yusuf Has Hacıp, Kınalızade Ali Efendi, Nizamü'l Mülk gibi bize ait olan geçmişte, hem de Kant, Machiavelli gibi daha yakın döneme önde gelen Batılı düşüncelerce de epeyce işlenmiştir. Örneğin Platon on kitaptan oluşan meşhur “Devlet”inde ilk iki kitabı hemen hemen tümü “doğruluk nedir?” konusunun araştırılmasına ayırmıştır. Zira kitap bütün olarak iyinin ve doğrunun peşindeki tartışmalar biçiminde karşımızda durmaktadır.

Etik sözcüğü, Yunanca’da “karakter” anlamına gelen “ethos” kelimesinde dilimize türemiştir. Anlam olarak, toplumsal yaşamda insanlar arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan değerleri ve kuralları kapsamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde Fransızca kökenli bir sözcük (ethique) olarak belirtilmiş, Arapça kökenli etik sözcüğü ile aynı anlamda kullanılmıştır. TDK sözlüğünde ahlak “Bir toplum içindeki kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları” olarak tanımlanmış, bir başka tanımı da “güzel huylar, iyi nitelikler” olarak yer almaktadır (Yatkın, 2013).

Etik, günümüze ve geçmişimize ait, yanlış ve doğru ölçülerinin anlatımıdır. Kişilerin ahlaksal ve töresel ilişkilerini, davranış biçimlerini ve görüşlerini araştıran bir felsefe dalıdır.

Etikğin ilgi alanı, bireylerin tüm eylem ve davranışlarının temelini araştırılmasıdır. Etik davranışlarının temel konusunu ise insan eylemlerini ahlaki bakımdan değersiz ya da değerli kılanın ne olduğu oluşturmaktadır (Aydın, 2001).

2.2.1. Etik Türleri

Bilindiği üzere her geçen gün kendisini daha yoğun bir şekilde hissettiren küreselleşme akımının baskın olduğu bir dünyada yaşamaktayız. Böylesi bir ortamda küreselleşme ülkeler arası uyumun üst düzeylere çekilmesi gerek ekonomik gerek siyasi ve gerekse güvenlik alanlarında etkin bir işbirliği sağlaması açısından önemi giderek artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliğine girmeyi ve Avrupa'ya ortak olmayı hedefleyen Türkiye gerekli uyum yasalarını çıkararak ve bu konudaki çalışmalara hız kazandırarak kararlılığını açık bir şekilde göstermeye devam etmektedir. İnsanlar arası iyi ilişki ve eylemlerin küresel ölçekte gerçekleştirilebilmesi için üzerinde asgari müştereklerde uzlaştırabilecek normatif bir zeminin kurulması gerekmektedir. Evrensel meslek etiği değerlerinin oluşabilmesi için en büyük görev etik değerlere sahip profesyonel bir anlayış içinde çalışan meslek mensuplarına düşmektedir. Mesleki etik bütün ilişkilerde dürüstlük sözünde durmak doğaya ve insanlara saygılı olmak hakça davranmak ve haksızlara karşı çıkmayı gerektirir (Yılmaz ve Bahadır, 2011).

Meslek mensuplarının sorumluluk duygusu ne kadar gelişmiş ise meslek onuru ve o mesleğin toplumdaki saygınlığı o derece güçlü olur. Günlük yaşamımızın her kesitinde özellikle menfi olaylarla karşılaştığımızda ahlaki yargılamalarda bulunuruz. Bu ahlaki yargılamalardan en çok etkilenen grup ise görevinin önemi sebebi ile polis teşkilatıdır. Güvenlik hizmeti sunan personelde görülen sapma davranışlarının yasal açıdan suç mesleki açıdan disiplin suçu olması yanı sıra bir de sosyal etik boyutu vardır. Görevini profesyonelce yerine getirmeyen bir güvenlik personeli bir görev suçu işlemenin yanı sıra sosyal açıdan etik dışı bir davranış da sergilemiş denilebilir (Yücelen,2002).

2.2.1.1. Betimleyici etik

Betimleyici etik ahlak alanındaki bilimsel ya da tasviri yaklaşımın ahlak alanına uygulanmasını ifade eder. Bu etik anlayışı norm bildirmek ya da kural koymak yerine, sadece insan eylemini gözlemleyerek eylemlerin sonuçlarını betimler. Buna göre, betimleyici etik ahlak ve ahlaki eylem bağlamında, olması gereken ya da değer yerine,

olan ya da olgularla ilgilenir, ahlaki inançlarımızla ilgili sosyolojik ya da psikolojik olguları ifade eder. Söz konusu yaklaşımda, etik daha ziyade seyirci, gözlemci veya gözleyici durumdadır; ahlaki olgu ve olaylara dışarıdan bakar, onları bilimsel bir yaklaşımla gözlemleyip, tasvir eder, açıklar. Örneğin, egoizm gibi bir etik teori bağlamında, betimleyici etik türü olarak psikolojik egoizm, konuyu felsefi ve kural koyucu bir yaklaşımla ele alan etik teorizmden farklı olarak, bencillik konusunu olgusal ya da bilimsel bir tarzda ve betimsel bir yaklaşımla ele alır ve insan varlıklarının özleri ya da doğaları itibariyle veya kuruluşları gereği kendi çıkarlarını gözeterek eylediklerini söyler (Cevizci, 2002).

2.2.1.2. Felsefi etik

Etik, insanların ilişkilerinde değerlendirme ve tutumlarını belirleyen değer ölçütleridir. Dolayısıyla, etik aynı zamanda, felsefi bir yaklaşımdır ve bir felsefe dalıdır. Felsefi etikte, günlük yaşamda belirli durumlarda insan onuruna zarar vermeden, ya da en az zarar eylemde bulunabilmek ana koşuldur (Kuçuradi, 1999).

2.2.1.3. Meta etik

Meta etiğin ilk ve en önemli işi analiz olduğundan, onun öncelikle analitik bir disiplin olduğu söylenebilir. Meta etik ahlak, söz gelimi G.E.Moore'un "doğalcı yanlış" örneğinde olduğu gibi, ahlak filozoflarının temel yanlışlarına işaret ettiği, geleneksel ahlak ya da normatif etik karşısında eleştirel bir tavır aldığı için, aynı zamanda eleştirel bir etik türü olarak geçer. Meta etik, yine ahlaki kavramların anlamlarıyla, ahlaki önermelerin mantıksal statüsüyle ve ahlaki kavramların anlamlarıyla, ahlaki önermelerin mantıksal statüsüyle ve ahlaki akıl yürütmenin yapısıyla ilgilendiği için, çoğunluk etiğin mantığı olmak durumundadır (Cevizci, 2008). Analitik yaklaşım olarak da ifade edilen meta etik, sorumluluklarımızın ne olduğu ya da ne olması gerektiğinden ziyade sorumluluk kavramı üzerinde durmaktadır. Meta etik, "Doğru-yanlış, iyi-kötü gibi ahlaki kavramların net tanımını yapabilir miyiz?", "Etik doğrular ne tür

doğrulardır?", "Bu doğruların kaynağı nedir?" gibi soruların yanıtlarını aramaktadır (Kılavuz, 2002).

2.2.1.4. Basın etiği

Gazetecilik alanında atığe ilişkin 17. yüzyılda başlamış böylece hazırlanan ortam 18. ve 19. yüzyıllarda da bilinçli bir akıma dönüşmüştür. 19. yüzyılda sanayi devrimiyle gelişen teknoloji gazeteyi iletişimin en yaygın ve saygın aracı haline getirmiş söz konusu değişimler önce basın özgürlüğünü gündeme taşımıştır. 20. yüzyılın başında ise mesleki örgütlerin örneğin dernek ve sendikaların kurulmasıyla birlikte basın etiği konusunda çalışmalar da hız kazanmıştır. Dernek ve sendikalar yayınladıkları bildirilerle temel etik kurallarını seslendirmişler ayrıca konuya ilişkin bir dizi çalışma ve girişim sergilemişlerdir.

Basın etiği her ne kadar mesleki yaklaşımları içeriyorsa da yayın organlarının toplumsal işlevleri dikkate alındığında daha geniş açıdan değerlendirilmesi gerçeği ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla iletişim etiğinin toplumsal değerleri olduğu da kuşkusuzdur.

2.2.1.5. Meslek etiği

Basın etiği bu bağlamda "Meslek Etiği" içinde yer almaktadır. Görev etiğini yerine getirenlerin mesleklerinin onurunu da ayakta tutacakları kuşkusuzdur. Örneğin bir iletişimci görev etiğinin bilinciyle olaylara yaklaştığı takdirde aynı zamanda "meslek ilkeleri" doğrultusunda hareket etmiş olmaktadır. Bu nedenle görev ve meslek etikleri çoğu kez birbirlerinin içinde ve birbirleriyle örtüşmektedir. Kitle iletişim araçlarındaki teknolojik atılımlar yazılı ve elektronik basına da yansımış içerikle birlikte araç ve gereçlerinde önemli ölçüde yenileşmeler gözlenmiştir. İçerik değişikliği geleneksel anlayış ve yapılanmalarda modernizasyonlara gidilmesi zorunlu kılmış görüşlerde de farklılıklar meydana gelmiştir. Bunlara bağlı olarak da ülkeler iletişim etiğini hukuk

yolları dışında kendi kendine denetim yöntemleriyle gerçekleştirebilmek için kendilerine özgü kural ve kurumlar geliştirmişlerdir.

Örgütlerin amaç ve süreçlerini tanımlayan yasalar yöneticilerin ve diğer iş görenlerin nasıl davranması ve neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini belirlemektedir. Ancak hukuk kurallarının var olması her zaman onlara uyulması anlamına gelmemekte ve iş görenler etik değerler açısından yeterince gelişmemişlerse yasalar etik davranışlar göstermelerini sağlamamaktadır. Örgüt içindeki ve dışındaki formal ve informal ilişkiler ağı günümüzde öyle karmaşık bir hale gelmiştir ki iş görenlerin adil doğru tarafsız çikarsız davranmalarını sağlayacak başka ilkelere gereksinim doğurmuştur. Aslında örgütlerin kültürlerinin ürünü olan ve iş görenlerin belirli davranış kalıplarını benimsemelerini sağlayan yazılı olmayan kuralları vardır. Ancak örgüt kültürünün etik davranışlar açısından tanımlanarak yazılı hale getirilmesinde yarar vardır.

2.2.1.6. Yönetim etiği

Yönetimde uyulması beklenen etik ilkeleri Pehlivan (1998) yirmi başlık altında incelenmiştir:

- Eşitlik
- Adalet
- Doğruluk ve Dürüstlük
- Sorumluluk
- Tarafsızlık
- Bağlılık
- Hümanizm
- Hukukun Üstünlüğü
- İnsan Hakları
- Laiklik
- Hoşgörü
- Sevgi

- Demokrasi
- Olumlu İnsan İlişkileri
- Hak ve Özgürlükler
- Açıklık
- Emeğin Hakkını Verme
- Yasa Dışı Emirlere Karşı Çıkma

Pehlivan (1998) aynı zamanda yöneticilerin görevlerini yerine getirirken verdikleri kararlarda, uygulamalarda ve insanlarla ilişkilerinde kaçınmaları gereken etik dışı davranışlar açıklanmıştır. Bunlar;

- Ayrımcılık
- Kayırma
- Rüşvet
- Yıldırma-Korkutma
- İhmal
- Sömürü
- Bencillik
- Yolsuzluk
- İşkence
- Yaranma - Yalakalık
- Şiddet – Baskı - Saldırganlık
- İş İlişkilerine Politika Karıştırma
- Hakaret ve Küfür
- Bedensel ve Cinsel Taciz
- Kötü Alışkanlıklar
- Görev ve Yetkinin Kötüye Kullanılması
- Dedikodu
- Zimmet
- Dogmatik Davranış

- Bağnazlık – Yobazlık.

2.2.2. Etik ve Felsefi Yaklaşımlar

Etik konusunu felsefi yönelimlerle ele almak ya da etiğe felsefi gözle bakmak, etiğin konusunu, bu konuya bakışı ve dile getirişini açısından incelemek anlamına gelir. Söz konusu detaylı belirlemelerin dışında, etiğe yaklaşımlar ve etikteki yaklaşımlar adı altında daha incelikli belirlemeler yapmak olanaklıdır. Felsefi etik diye ayrı bir belirleme tam da bu bağlamda yapılabilmektedir. Böyle bir belirlemenin ana sebebi, günümüzde özellikle öne çıkan meslek etikleriyle birlikte kaçınılmaz olmakta, böyle bir ayırımın yapılma ihtiyacını doğurmaktadır. Etik anlamda çeşitlenmeler olmasaydı, sadece etik deyişini yeterli olabilirdi, fakat böyle bir gelişmenin ardından “felsefi etik” diye yeni bir tespit yapmak ve bu etiği her türlü etiğin ortak paydası olarak örmek önem kazanmaktadır (Çotuksöken, 2002).

Etik konusuna geldiğimizde, kimi yaklaşımlar henüz başından yapısı gereği etiği, bir felsefe dalı olarak ele almaktadır. Kimi yaklaşımlar, etiği günlük kullanımları içerisinde, ahlak ile benzer olarak değerlendirmektedir. Kimi yaklaşımlar ise, etiği içereklendirip, bu yolla “etikteki yaklaşımlar nelerdir” sorusuna cevap oluşturacak tespitler yapmaktadır. Doğal olarak bu tespitlerin sonrasında meslek etikleri diye adlandırılan doğrultular gelmektedir. Burada izlenmesi gereken yol ise etiği, ahlaka – davranışlar ve onların belirleyicilerine- ait her şeyi bilgi bağlamına taşıyan bir fikir doğrultusu olarak görmek; bunun dışında felsefenin çözümleyici, sorgulayıcı bakış açısıyla etiği ele almak olacaktır. Diğer bir ifadeyle davranışların arkasında yer alan niyetleri, amaçları ve değerleri öne çıkarmak ve kavramlar üzerinde dil / anlatım üzerinde bilgisel olarak durmak olmalıdır.

Kamu ya da devlet yönetimlerinde etik ilkelerinin egemen kılınması çalışmalarını en anlaşılır haliyle ve sistematik olarak ilk olarak Platon’da meydana çıkmıştır. Cassirer’e (1984) göre, her iki durumda aynı ahlaki ülküyü paylaşırsa da Platon, hocası olan Socrates’in ahlak görüşünü çok aşar. Çünkü adalete ilişkin “Sorkatik ülkü, Platon

tarafından yeni bir alana, siyasal yaşam alanına aktarılmış.” Platon, Devlet ve Yasalar gibi siyaset ve devlet felsefesinin iki önemli eserinde kamu yönetimi ile etik arasındaki ilişkinin önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Platon öncelikle “kişinin ruhu ile toplumsal doğayı birbirinden ayrı görmez. Şayet genel yaşam kötü ve yozlaşmışsa, özel yaşam gelişip ereğine ulaşamaz” der. Çünkü ona göre kişisel ruhla devletin ruhu arasında bir koşutluk vardır. Platon için devletin nihai amacı ile bireyin nihai amacı ya da devletin iyisi ile insanın veya vatandaşın iyisi aslında aynıdır. Ona göre, devletin varolma amacı adaleti egemen kılmaktır.

Aristo, etik teorisini kuramsal bilimlerden uzak bir alan olarak tasarlamıştır. Aristo'ya göre, etiğin amacı insan yaşamını geliştirmektir (Brodie, 1991). Dolayısıyla, etik biliminin başlıca uğraş noktası, insanoğlunun refah ve mutluluğudur (Gadamer, 1986). Aristo, erdemlerin iyi yaşanmış bir hayatın odak noktasına yerleştirilmesi gerektiğini savunmasıyla Platon ve Sokrat'ı takip eder. Platon gibi Aristo da adalet, cesaret, kendine hakim olma ve bunun gibi etik erdemlerin karmaşık mantıksal, duygusal ve toplumsal yetenekler olduklarını savunur (White, 1992). Ancak, Aristo, Platon'un bilim ve metafizikte eğitim almanın kendi iyiliğimizin tam olarak anlaşılması için gerekli bir önkoşul olduğu fikrini reddetmektedir. İyi bir yaşam sürmek için bize gereken dostluk, zevk, erdem, onur ve zenginlik gibi değerlerin bir bütün olarak insan karakterine uymasıdır (Kaufman, 1998). Bu genel anlayışı, belirli vakalara uygulamak için hangi faaliyetin en iyi şekilde mantıklı nedenlerle desteklendiğini görebilmeliyiz. Dolayısıyla, Aristo'ya göre, pratik bir etik muhakeme, sadece genel kuralları öğrenerek geliştirilememektedir.

Machiavelli, ülkelerin kurtuluşunun kuvvete dayanan ulusal devlette olduğuna inanan, ulusal devlet ya da ulus-devlet düşüncesinin ilk temsilcisidir. Bu nedenle de ulusal devlet yapısının ve modern siyaset biliminin babası sayılır. Machiavelli'nin felsefesi Makyavelizm olarak anılır (Gaede, 1960). Machiavelli etikle ilgili çalışmalarında insanı ele almış, bütün tutku ve zaaflarını incelemiş, dahası insanları yönetmek için bu zaafaların nasıl kullanılacağını da açıklamıştır.

Machiavelli'nin fikirleri, kendi zamanındaki siyaset bilimini temelden değiştirmiştir. Halen siyasi doğru ve yanlışlarla ilgili bilimsel fikirleri etkilemeye devam etmektedir. Machiavelli'nin çalışmaları adil devleti tanımlamaya çalışan zamanının diğer politik araştırmalarından iktidar ve gücü elde etmek için gerekli olan stratejiler üzerinde fikir geliştirmesi yönüyle ayrılmaktadır. Bunun anlamı, Machiavelli'nin çalışmalarının, insanların ne yapması gerektiğini ortaya koyan ideallerden ziyade, insanların ne yaptığı üzerinde temellendirilmiş etik normlar üzerine yoğunlaşmış olduğudur.

Machiavelli'ye göre, bir siyasal lider kendi ülkesinin menfaatleri için doğru olan ne ise onu yapmalıdır. Bu anlayışa göre, ülke menfaatlerinin üstünde ahlaki bir otorite yoktur ve tanım itibariyle amaca yönelmiş her türlü faaliyet, kabul edilebilirdir. Machiavelli, erdemi, bir ülkeyi etkili bir biçimde yönetmek için gerekli özellikler olarak tanımlamıştır. Ülkesini etkili bir biçimde yönetebilecek özelliklere sahip bir liderin, bu özelliklerinin ahlaki veya dini değerlendirmeden bağımsız olarak "doğru" olduğunu savunmuştur. Bugün, evrensel olarak kabul edilen dürüstlük, cömertlik, merhamet gibi etik değerlerin bir ülkenin zararına olabileceğini ileri srmştir. Machiavelli'nin bu fikirleri Prens adlı eserinde aktarılmaktadır.

Machiavelli, iyi veya kötünün insan faaliyetlerinde ortaya çıkmasıyla değil, iyi veya kötünün siyasal etkileri ile ilgilenmiştir. Ancak, bugün bile görüşleri, siyasi konularda zalimlik veya ahlaksızlığın ahlaki olmaktan daha fazla yarar sağlayacağı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu yanlış anlaşılma, Makyavelizm teriminin belki de temelini oluşturmaktadır. Machiavelli, geleneksel etik normlarının devletin menfaatleri için gözardı edilebileceğini ileri sürse de, etik olmamanın bir devlete mutlak menfaat sağlayacağını savunmamaktadır. Machiavelliye göre, devletin amacı, kalkınma ve daha fazla gücü elde etmektir; adaleti uygulama değildir. Ancak, bu düşünce tam olarak devlet tarafından yapılan herhangi bir etik dışı faaliyete izin verilebileceği anlamına gelmemektedir. Prens adlı eserinde Machiavelli, lidere, yalnızca devletin vazgeçilemez menfaatleri tehlikeye düştüğünde etiğin gözardı edilebileceği tavsiyesini vermektedir; daha sonraki eserlerinde ise bu düşüncesini geliştirmektedir.

Bununla birlikte Machiavelli, siyaset felsefesinin insan doğasından ayrı oluşturulamayacağını, devletin egemenliğinin insan doğasıyla sınırlandırıldığını savunmuştur. Gücün kullanılması ve suistimal edilmesi üzerine fikirler geliştirmiş, devletin meşruiyetini sorgulamış, vatandaş hak ve yükümlülüklerini incelemiş ve azınlık hakları üzerinde yorumlar yapmıştır.

Etiksel görecelilik doktrinine göre, bireyler eylemleri, kendileri neyin yanlış ya da doğru olduğunu düşünüyorlarsa ona göre yargılamalıdır. Ahlaki bir sorunla ilgili bir anlaşmazlığın iki tarafı da haklıdır; çünkü ahlak görecelidir. Etiksel görecelilik, açık görüşlülük ve toleransı geliştirse de, bazı sınırlamaları olmalıdır. Her insanın eylemi, kendisi için her zaman doğruysa o zaman davranışı tanım itibarıyla ahlaki olacak ve kimse gerçek anlamda eleştiremeyecektir. Bir kere insan bazı davranışları eleştirmenin uygun olduğunu kabul ederse etiksel göreceliliği sınırlandırmış olur (Yüksel, 2006).

Faydacılık, eylemlerin koşullarına bakarak iyiyi ve kötüyü belirleyen doktrindir. Faydacılığın iki önemli türü vardır. Bunlardan ilki olan eylem faydacılığı, eylemleri her ayrı eylemin acıya karşı zevki maksimize edip etmediğine bakarak tayin eder. Örneğin, belli bir durumda yalan söylemek, acıdan daha çok mutluluk getirecekse, bir faydacı yalan söylemeyi ahlaka uygun bir eylem olarak tayin eder. Diğer türü ise, kural faydacılığıdır. Kural faydacılarına göre, izlenecek genel kurallar belirlenmeli ve kurala uymak uymamaktan daha az mutluluk getirirse de insanlar bu kurallara uymalıdır. Kural faydacılarının geliştirdiği kurallar, herkes için en büyük tatmini sağlamayı hedefler. Bu doktrine getirilen en büyük eleştirilerden birisi, adaleti gözardı etmesidir. Toplumun büyük çoğunluğuna fayda sağlayacak bir durum, azınlık için büyük bir toplumsal bedel teşkil edebilir. Bir hastalığın tedavisini sağlayacak bir ilacın bulunabilmesi için bazı insanları kobay olarak kullanmak toplumun çoğunluğu için faydalı bir eylem olsa da ahlaki olarak değerlendirilemez (Rosen, 1993).

John Stuart Mili (1806-1873), faydacılık felsefesiyle tanınmaktadır. Mill'in felsefesi ampirik bir felsefedir. Deneyim ve gözleme dayalı bir etik sistemi kurmayı

amaçlamıştır. Mill'in felsefesi aynı zamanda sonuçlara dayalı bir felsefedir. Mili, bir davranışın iyi ya da kötü olduğuna sonuçlarına göre karar verir. Bu noktada, onun için insanın amacının, olaydaki güdünün veya karakterin bir önemi yoktur. Böylece Mili, erdem etiğini de reddeder.

2.2.3. Etik Kavramlar ve Kuramlar

Etiğin bazı kavramlarla doğrudan ya da dolaylı yollarla ilişkisi vardır. Bunların başında, ahlak, değer ve hukuk gelir. Bu bölümde etiğin bu kavramlarla ilişkisi anlatılacaktır.

2.2.3.1. Ahlak ve etik

Gerek günlük yaşamda gerekse bazı yazılı kaynaklarda ahlak ve etik kavramlarının birbirinin yerine kullanılmasına karşın, ahlak ve etik kavramları arasında belirgin bazı farklılıkların olduğu ilgili yazında üzerinde durulan hususlardandır. Etiğe genel çerçeveden bakarsak, ahlakla, inançla, dinle, kültürle, örfle, adetlerle, kanunlarla ve düzenlemelerle bağlantısı kurulmaya çalışılan karmaşık bir kavram olarak görürüz (Obuz, 2009). Ahlak, kültürel değerler ve ideallerle ilgili doğru ve yanlışları ve bunlara uygun olarak nasıl davranılması gerektiğini belirler. Ahlak geniş tabanlı ve nasıl davranılması gerektiğine ilişkin yazılı olmayan standartları içerir. Etik ise, hem daha soyut kavramlara dayalıdır hem de bu soyut kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini tanımlamaya çalışır. Etik kuralların açık ve belirli bir alana ilişkin yazılı kuralları içermesi beklenir(siyaset etiği, eğitim etiği, tıp etiği, vb.) Bu ilkeler kişilere göre değil, evrensel kabul gören kavramlara göre geliştirilebilir. Bir etik sorun, aynı zamanda ahlaki sorunları da kapsamına alır.

Etik, mantık ve ontoloji ile birlikte felsefenin en eski disiplinlerinden biridir. Etik yapılması gereken bir etkinlikten ziyade insana ilişkin ahlaki sorunlarla ilgili doğrulanabilir ya da doğrulanamaz bilgiler ortaya koyan ya da koyması beklenen, felsefenin bir alt disiplinidir (Tepe, 1999). Ahlak ile etiğin arasındaki farkın açıklaması ise kişilerin karşılaştıkları durumlar karşısında verdikleri tepkidir. Diğer bir

ifadelendirmeye birey, günlük ya da profesyonel yaşamında, karşılaştığı bir durum içerisinde neyin doğru neyin yanlış olduğuna ancak kendisi karar verir. Bu da birey için, değerli olanın ya da doğru ya da değerli eylemin ne olduğunu soran sorular bir eylemi ahlak bakışıyla niteliksel olarak sorguladığından; ahlak, iyi, ödev, gereklilik, müsaade gibi, etik kavramının içerisinde yer alır; yani ahlak, etiğin karar verme mekanizmasında devreye giren bir olgudur (Tepe,1999). Etik ve ahlak kavramları çoğunlukla birbirinin yerine kullanılabilir. Ancak ahlak, doğru ve iyi olanıyla, yükümlülük sorunlarıyla, görev, adil olma, erdem, karakter, iyi yaşam ve iyi toplumun niteliğiyle ilgilidir. Bu kavramların arkasında yatan, insanın doğası, toplumsal yaşamın ön koşulları, bunun dönüştürülebilmesinin sınırları ve pratik yargının temelleri hakkındaki varsayımları kapsamaktadır (Lukes, 1998). Etik ise, birey davranışlarıyla ilgili kullanılan ahlak terimlerini, ahlaki yargıları incelemekte, bireylerin ahlaki tutumlarının ardında yatan yargıları ele almaktır (Avşar, 2003). Etik, insan eylemlerini konu edinen bir felsefe etkinliğidir ve ahlak felsefesi olarak tanımlanmaktadır. Ahlak felsefesi, ne yapmamız gerektiğine, eylemlerimizin amacının, kaynağının ve değerinin ne olduğuna ilişkin sorulara cevap aramaktadır (Sarılioğlu, 1999). Etik ile ilgili çalışmalara baktığımızda çok kez ilişkilendirilen, bazen aynı anlamda kullanılan, bazen etkileşim halinde olduğu belirtilen ahlak, davranışların toplumsal kurallarından meydana gelirken etik ise ahlakla ilgili insan davranışlarının neden ve gerekçeleri hakkındaki değerlendirmelerden oluşmaktadır. Ahlak kavramı, insan davranışlarının doğruluğu ya da yanlışlığına ilişkin toplumsal uzlaşma ya da belli bir toplumun geliştirdiği fikir birliği anlamına gelirken etik, hem ahlak hem de etik teorilerini kapsayan bir alandır. Etik, ahlak üzerine yapılan çalışmalar alanıdır (Aydın,2001). Etik, ahlak öğretisi; ahlaki yaşama ve yasaları, biçimleri ve ilkeleri araştıran bilim dalıdır. Etik iyi olanı değil, bir şeyin iyi olduğu hükmüne nasıl varıldığını söyler. Etik ahlak üretmez, ahlak üzerine konuşur. Ahlaki yargılar ve ahlaki yargılara ilişkin önermeler, farklı dil ve nesne düzeylerinde ikili bir durumu yansıtır. Etiğin oluşu (nedensellik), amacı (ereklik) ve görünümü (fenomenlik) doğaya, bireye, topluma veya metafiziğe dine ya da bu boyutların karışımına bağlanabilir (Tahtasakal ve Tengilimoğlu,2003). Etik, ahlaki görevler ve zorunluluklar ile ilgili olarak neyin doğru, neyin yanlış olduğu ile ilgilenen

bir disiplindir. Ahlak ise, iyi ve kötüyü ayırt etmek amacıyla insan davranışları ve karakterinin iyiliği ve kötülüğü hakkında yapılan değerlendirmelerdir. Böylece, iyi ve kötü, doğru veya yanlış, neyin iyi veya kötü olduğunun üzerinde düşünülmesi ise etik olarak kabul edilmektedir (Avcıkurt, 2009). Ahlakla etik arasında genişlik-darlık, kuram ve uygulama açısından bir farklılık vardır. Ahlak, bir disiplin olarak etiğin günlük yaşam pratiğine yansıyan kurallar demetidir. Ahlak, toplumda var olan davranış, tutum ve inançları yönlendiren bir değerler sistemidir. Ahlak günlük yaşam içinde bireylerin nasıl yaşamaları gerektiğini ince ayrıntılar içinde pratik açıdan düşünürken, etik daha soyut ve kuramsal bir bakış açısını gerektirir (Kılavuz, 2002;Öztürk, 2003).

2.2.3.2. Değer ve etik

Değerler, doğru hareketi sağlayan düzen olarak tanımlanmaktadır. Değer, genellikle toplulukların ve topluluk içinde yaşayan insanların nasıl davrandığını, duyduğunu ve düşündüğünü ile ilgilidir. Kişilerin, grupların ve toplumların birbirlerinden ayrılmasını sağlayan hisler ve fikirlerin toplanmasından meydana gelmektedir. Değerin oluşumu; kültür, din, inanç, tutum, bireylerin sahip olduğu vicdan gibi bir çok unsurdan etkilenmektedir (Oruç,2 004).

Değerler; bireylerin düşünce, tutum ve davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar. Bir toplumun yaşamında, her şey değerlere göre algılanır ve diğerleriyle karşılaştırılır. Bireyler içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültürün değerlerini benimseyerek bunları muhakeme ve seçimlerinde bir ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha adil gibi genel yargılara varma olanağı bulacaklardır (Afacan.200). Değerler, insanların toplumsal gerçekliğin belirli ilişkilerini, toplumsal pratiklerini, bu pratikte edindikleri bilgileri, deneyimleri fikirsel düzlemde sabitleştiren ve toplumsal bilincin içine dahil eden belirli bir ilişki biçimidir (Atayman, 2006).

Değerler, niyetler ve veya amaçlar olarak somutlaştırılırlar. Kimi zaman bu somutlaştırmanın hiç gerçekleşmemesi de olanaklıdır (Çotuksöken,2003). Değerler,

yöneticilerin seçim yapma durumunda yol göstericisidir ve karar verme sürecinin her aşamasında etkilidir. Değer yargıları, bireyin çocukluğundan itibaren oluşurlar ve düşüncelerinin temelini oluştururlar. Kişilerin, büyük ölçüde kültür tarafından belirlenen değerler sistemi ve değer yargıları, kararlarını etkileyecektir. Karar verme çerçevesinde değerler, bir bireyin karar verilmesi gereken bir durumda kullandığı rehber olarak düşünülebilir (Kurt,2003).

2.2.3.3. Hukuk ve etik

Hukuk, haklar ve ödevler yaratan, tanıyan ve yaptırıma tabi tutan yetkili bir güçtür. Hukuk, toplumun, kamuyu ilgilendiren belirli sorunlar karşısındaki iradesini ortaya koyma çabası olarak ifade edilebilir. Bir bakımdan, neyin kamunun yararına olduğun beyannamesidir (Gortner, 1991).

Kamu görevlileri, yasal bir dünyanın sınırları içinde yaşamaktadırlar ve bütün eylemlerinde hukukun etkisine vakıf olmalıdırlar. Hükümet kararları ve eylemleri, belirli haklar ve sorumluluklar yükleyen kanunlar çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Bürokrasi, kanunların etkili ve makul bir biçimde uygulandığını temin etmek için kurulan kurumdur. Nihayetinde, hukuk, kamu için bir başlangıç noktasıdır. Kamu bürokrasilerinin var oluş nedeni (*raison d'etre*) hukuku uygulamak olduğundan; kamu görevlisi, takdir yetkisine ve aldığı kararlara etki eden kanunları, bu kanunların işlediği hukuk sistemini ve hukuk sistemini kuran siyasal sistemi idrak etmiş olmalıdır (Beauchamp ve Pinkard, 1983).

Bütün karışık ve zor soruların kanun koyucu tarafından çözümlenemeyeceği; fakat, uygulama sırasında karar verileceği gerçeği etik ikilemlerin ortaya çıktığı noktalardan biridir. Kamu görevlisi, kanunun yol gösterici olmadığı noktada etik kılavuz ilkelerden yararlanır (Rohr, 1978).Bu kılavuz ilkeler, etik davranış kodları şeklinde kodifiye edilmişlerse kamu görevlisi bu kodlara uygun davranarak, eğer yazılı halde etik davranış kodu mevcut değilse, etik karar verebilme yetisini ve analitik düşünce araçlarını kullanarak etik ikilemleri çözebilir.

Hukukla etik arasındaki belirgin tamamlayıcı ilişkinin yanında farklılıklar da mevcuttur. Amerikan Yüksek Mahkemesi Baş Yargıcı Earl Warren'ın yaklaşık 40 sene önce isabetle tesbit ettiği gibi; "[Zaten] hukuk etik denizinde yüzmektedir (Carney, 2000)."

Hukuk, genel anlamda, toplumu yöneten, düzenleyen kurallar (yasalar) sistemidir. Bu anlamda birçok işleve sahiptir. Yurttaşların davranışlarını düzenler, kurallar getirir, anlaşmazlıkların çözümü için araçlar sunar, hükümetlerin bireysel hak ve özgürlüklere müdahalesini engeller. Hukuk ilkeleri ya da yasalar, eylemleri doğru ya da yanlış şeklinde sınıflandırırken; etik ilkeler, hangi eylemlerin iyi olduğunu söyler. Hukuk, yasalar çerçevesinde ne yapılabileceğini; etik ise, ne yapılması gerektiğini belirtir (İrvan vd., 2003).

Etik ve hukuk arasındaki benzerlik ve farklılıkları da kısaca ele almakta yarar bulunmaktadır. Etik ve hukuk arasında başlıca farklılık ve benzerlikler şunlardır:

- Hukuk kuralları, insanların davranış ve eylemlerini düzenler ve bunlara bazı sınırlamalar getirir. Hukuk kurallarının yaptırımı söz konusudur. Etik kuralları da insan davranış ve eylemlerini sınırlandırır; ancak, hukuk kurallarından farklı olarak etik kurallarının resmi bir yaptırımı olmayabilir. Son dönemlerde, kamuda artan etik dışı faaliyetler, ülkelerin kamuya bahşedilen yetkiyi kontrol edebilmek amacıyla, etik ilkeleri, yaptırımı bağlamak için çeşitli düzenlemeler yapma yoluna itmiştir. Kamu yönetiminde etiğin yaptırımı, günümüzde manevi olmaktan çok maddidir.
- Hukuk kuralları, yazılıdır. Oysa etik kuralları çoğunlukla yazılı olmayan normlardır. Bu ayrımın, günümüz açısından giderek ortadan kalktığını görmekteyiz. Zira günümüzde, çeşitli meslekler için etik davranış giderek yazılı bir hale gelmektedir. Bununla birlikte, kamu yönetiminde etik ilkeler de kodlar halinde sistemleştirilerek yazılı hale getirilmektedir.
- Hukuk kuralları, "dışa yönelik"tir. Daha açık bir ifadeyle, hukuk kurallarının amacı, insan eylem ve davranışları sonucunda başka insanların zarar görmesini engellemektir. Etik kuralları ise, daha ziyade "içe yönelik"tir. Etik kurallarında kişilerin ya da organizasyonların kendi kendilerini kontrol etmeleri ve uygun olmayan

davranışlarını sınırlandırmaları geçerlidir. Otokontrol mekanizmaları, günümüzde, kurumsal kontrol mekanizmalarına dönüşmektedir.

- Hukuk kuralları, devlet tarafından oluşturulur. Etik kuralları ise, devletin yanı sıra diğer organizasyonlar tarafından da oluşturulabilir. Örneğin, etik kuralları devlet tarafından oluşturulacağı gibi (yasama organı), bağımsız sivil toplum kuruluşları ve özel organizasyonlar tarafından da oluşturulabilir.
- Hukuk, bir deyişle "resmi etik kuralları" olarak da kabul edilebilir. Etik ise, hukuk kurallarından farklı olarak, genellikle, gayri resmi kurallardır. Örneğin, vergi kanunları vergi kaçakçılığını etik dışı bir davranış olarak kabul etmekle kalmaz, aynı zamanda yaptırımlar (hapis cezası, vergi cezası vs.) öngörür. Etik ise, vergi kaçakçılığının sadece yanlış bir davranış olduğunu belirtir. Yani, hukuk resmi; etik ise gayri resmi kurallar bütünüdür (Aktan, 1999).Ancak, bu durum günümüzde değişim göstermektedir. Ülkemizde, 5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kamu yönetiminde etik davranış kurallarını düzenlemektedir.

Bu konudaki en önemli gelişmelerden biri, günümüzde etik standartların belirlenebilmesi ve kamu yönetiminin her kesiminde etik davranışın zorunluluk haline getirilmesi için etik kurallar da resmileşmekte ve kanunlaşmaktadır.

2.2.4. Yönetim ve Etik

Kamu Yönetimi literatüründe iş ahlakı, örgüt kültürü, kamu yönetimiahlakı, yönetsel ahlak gibi kavramlarla ifade edilen yönetsel etik, göreceli bir kavram olan ahlakın, belli bir örgüt içerisinde, o örgüt tarafından belirlenmiş kurallarla beslenerek, ortaya çıkmış biçimidir (Bilgin, 1995). Yönetsel ahlak, örgüt kültürü olmadan daha önce de vardır, bu durumuyla ahlak, genel, evrensel, dinsel veya toplumsal olarak insanları hayatını şekillendirmek veya etkilemektedir.

İnsanların gerek birbirlerine, gerekse topluma karşı ödevlerini belirleyendeğerler ile, bir arada yaşama kurallarının tamamı olan ahlakın, etkilendiğinesneye göre çeşitliliğinden söz edilebilir. Ahlak, inanç sistemlerinde etkilenererek dinsel yönü ortaya çıkarmakta, kamu yönetimi örgütlerineyansıyarak ise yönetsel etik olgusunu ortaya çıkarmaktadır (Kılavuz, 2003).

Yönetsel etik ile anlaşılması gereken, iyi ve kötülerden oluşan, bütünörgütsel kültür oluşumlarıdır. Bu anlamda yönetsel etiğin pozitif ve negatif yönleri vardır (Bilgin, 1995). Yönetsel etiğe pozitif yönünden bakarsak, genel ahlaklanlayışındaki pozitif ve iyi yönlerin örgütsel amaçlara ve örgüt kültürüneyansımasıdır. Pozitif açıdan yönetsel etik anlayışı, dürüst bir bireyin, birörgüte katıldığı ve bütünün bir parçası haline geldiği görüntüsüdür. Kamuçalışanlarının üstlendikleri görevleri etkin ve zamanında yapmaları, aldıklarıücreti hak edecek şekilde çalışması astlarına ve üstlerine sorumlu birşekilde davranması olarak değerlendirebiliriz.

Yönetsel etiğin, negatif bir yönü de vardır. Toplumdaki yaygın ahlaklanlayışı içerisindeki yanlış ve kötü yönler gibi, örgütlerde de negatif bir yönortaya çıkabilmektedir. Yönetsel etiğin örgüt ortamındaki negatif görüntüsü,kamu çalışanlarının kişisel fayda veya statü sağlamak amacıyla, standartolarak yapması gereken görevlerini aksatmalarıdır. Farklı toplumlarda farklışekillerde ortaya çıkabilen yönetsel yozlaşma örnekleri, Türk hukuk sisteminde ise rüşvet, yolsuzluk, irtikâp, ihtilas, zimmete para geçirme veresmi evrakta sahtecilik gibi birçok olumsuz örnek şeklinde yer almaktadır.

Kamu yönetiminin sistem olarak çürümesinin göstergesi olan buuygulamalar, bazı görüşlere göre, toplumsal ahlaktaki olumsuz bazı sosyaldeğişmelerin yönetime yansımasıdır (Yakupoğlu, 1997). Toplumun ana unsuru olan insankaynağının, tüm örgüt yapılarına hayat vermektedir. İnsan davranışlarınınıtoplumsal anlamda negatif özellikler göstermesi, örgüt kapsamında daolumsuzlukların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

2.2.4.1. Yönetim etiğinin unsurları

Yönetim etiğinin, yönetsel alandaki yöneticiler ile işgörenlerin faaliyetlerinde ortaya koydukları ahlaki boyutlar incelenmektedir. Bu ahlaki boyutları şu şekilde kısaca değerlendirebiliriz.

- **Değerler:** Bireysel, örgütsel veya sosyal olarak düşünce ve davranışların bağımsızlık, bağlılık, tarafsızlık, dürüstlük, sorumluluk ve adalet gibi kavramlar içerisinde gerçekleşmesidir.
- **Standartlar ve Normlar:** Kişilerin ve / veya çalışanların faaliyetlerine rehberlik yapan onları kontrol eden ve davranışlarına yön vermeye çalışan ilkelerdir (yasalar, kodlar, kurallar gibi.).
- **Davranışlar:** Sosyal normlara müsait, mevcut norm ve standartlar ile sınırlandırılması yapılmış farklı kişisel faaliyetlerdir.

Bu boyutlarıyla yönetsel etiğin temel görevi yöneticiler ve kişiler / işgörenler arasındaki ilişkinin düzenlenmesini sağlamak, etiği ihtiyaçları karşılayarak sosyal yapıya ilişkin değerleri vurgulamak, yapıya uygundavranışlar geliştirmek olarak değerlendirilebilir.

Kamuda yönetsel etik uygulamaları ise; yönetim ve yurttaşlar arasındaki ilişkiyi düzenlemek, yönetsel faaliyetlere katkıda bulunmak ve kamu personelinde ahlak temelli davranış standartları oluşturmayı amaçlamaktadır.

2.2.4.2. Kamu Yönetimi ve etik

Kamu yönetiminde etik, Kamu Görevlilerinin kamusal işleri yerine getirirken tarafsızlık, nesnellik ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde buldukları makamı kişisel, özel, maddi veya partizan bir kazanç için kullanmaktan çekindikleri bir yönetim anlayışdır (Coşkun, 2011).

Kamu yönetiminde etik olgusu, Batı'da olduğu gibi Türkiye'de de, son yıllarda daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Türkiye'de, özellikle, son çeyrek yüzyılda giderek artan siyasi-bürokratik yolsuzluk olayları etik kavramına olan ilgiyi hem genel olarak kamuoyunda hem de akademik çevrelerde artırmış; kamu hizmeti etiği üzerine bazı yeni

çalışmalar yapılmasını sağlamıştır. Kamu görevlilerinin davranışlarında iki temel etken rol oynamaktadır. Bunlardan biri yasalar, diğeri ise etik değerlerdir. Yasalar, kamu görevlilerinin davranışlarını dışsal olarak belirlemekte ve denetlemekte iken, etik değerler, davranışı içsel olarak yönetmekte ve denetlemektedir. Davranışların dıştan belirlenmesinde rol oynayan yasalar ve kurallar, kamu görevlilerini kamu yararı doğrultusunda eylemde bulunmaya zorlamaktadır. Bu bakış açısına göre kamu yönetimi etiğini, kamu çalışanının her türlü davranışını yasalara, etik kodlara ve çeşitli kurallara göre yapması olarak tanımlamak mümkündür. Kamu görevlilerinin davranışlarının içsel belirleyicisi olarak ele alındığında ise kamu yönetimi etiği, kamu görevlilerinin eylemlerini, bireysel ahlaki değerleri referans alarak yapması anlamına gelmektedir. Bu perspektifte önemli olan, kamu görevlisinin ahlaki gelişmişlik düzeyidir. Kamu yönetimi etiğine ilişkin bu iki farklı bakış açısı bir birini tamamlar niteliktedir ya da öyle olması gerekmektedir. Diğeri bir deyişle kamu yönetimi etiğini, kamu görevlilerinin görev alanları ile ilgili her türlü eylemi, yasa ve bireysel ahlaki değerleri bir potada eriterek yapması şeklinde tanımlamak mümkündür. Diğeri taraftan kamu yönetiminde bir etik hiyerarşisinden bahsetmek mümkündür. Hiyerarşinin ilk basamağında kamu görevlilerinin “bireysel ahlak” yapıları yer almaktadır. Bireysel ahlak, kamu görevlisinin kendi öznel geçmişi tarafından biçimlendirilmektedir. Örneğin, aile etkisi, dini inancı, kültürel ve toplumsal değerler etkisi ve bireysel tecrübeler kamu görevlisinin ahlaki yapısını belirleyen parametrelerdir. Hiyerarşinin ikinci basamağında “mesleki etik” bulunmaktadır. Mesleki etik ise, kamu görevlisinin görevini yaparken, mesleğin gerektirdiği normlar çerçevesinde davranmasıdır. Üçüncü basamakta ise “örgütseletik” bulunmaktadır. Örgütsel etik, kamu görevlilerinin eylemlerini örgütsel amacın gerçekleşmesi doğrultusunda belirlenmiş bulunan kurallara göre yapmasıdır. Hiyerarşinin son basamağını ise “toplumsal etik” oluşturmaktadır. Toplumsal etiğin merkezinde ise kamu görevlilerinin bir taraftan bireyi koruyan tutum ve davranışlar sergilemesi diğeri yandan ise toplumun bir bütün olarak gelişmesine katkı sağlayacak biçimde davranmalarıdır. Bu bağlamda kamu görevlilerinin sorumluluk alanları ile ilgili olarak kimi etik değerleri içselleştirmesi ve buna göre eylemlerde bulunmaları genel bir beklentidir. Bu bağlamda kamu yönetimine hakim olması gereken belli başlı etik

ilkeleri Şu Şekilde sıralamak mŐmkŐndŐr. Öncelikli olarak kamu görevlileri yasalara ve ŐrgŐtŐn misyonuna karşı sorumlu olmalıdır. İkinci olarak kamu görevlileri, kamu çıkarını sağlamaya yönelik tutum ve davranış içerisinde olmalı ve dolayısıyla, sahip oldukları kimi yetkiyi kendi çıkarları için işe koŐmamaları gerekmektedir. Diğer yandan kamu görevlilerinin kendilerini kamu yararını gerçekleŐtirmeye adanmaları ve bunu yaparken, adil, dŐrŐst, açık ve hoŐgŐrŐlŐ olmaları gerekmektedir. Ayrıca kamu görevlileri yapmış oldukları eylemlerin sorumluluğunu Őzerlerine alabilmeli ve demokratik değerlere saygılı olmaları da Önem kazanmaktadır. Bunun dışında kamu görevlilerinin etik değerleri, ŐrgŐtsel yaşamın tŐmŐne egemen kılınmaları ve kararlarını ahlaki değerleri referans olarak vermeleri gerekmektedir. Kimi durumlarda kamu yöneticileri karar alırken bazı etik açmazlarla karŐılaŐabilmektedirler. Bu durumda yöneticilerin anayasaya, yasalara, ulusa, mesleğe, aileye, kendisine, sivil toplum kuruluşlarına, kamu yararına, genel refaha ve insanlık değerlerine bağlı kalarak karar almaları gerekmektedir.

2.2.4.3. Kamuda etik tartışmalarının tarihsel gelişimi

Kamu yönetiminde etik tartışmalarının ilk Őrneklerini antik Yunan kent devletlerinde görmek mŐmkŐndŐr. Atina kent-devletinde kamu hizmetine alınan kamu görevlileri işe başlamadan Önce kenti, kendilerine teslim edildiğinden daha da ileri gŐtŐrmek adına bir yemin etmekle mŐkellef kılınmaları buna bir Örnektir. Yemin metninde kamu görevlilerinin, görevlerini yaparken başkalarına karşı dŐrŐst, saygılı ve hoŐgŐrŐlŐ olmaları gerektiği yŐnŐnde ifadeler yer almıştır.

Bu dönemde başta Aristo olmak Őzere kimi dŐŐŐnŐrler, etik konusunda dŐŐŐncelerini dile geliştirmişlerdir. Aristotle (2000), mutluluğun ancak “erdem” sayesinde gerçekleŐebileceęini dŐŐŐnmŐŐtŐr. Ona göre insanı mutlu bir yaşama gŐtŐrecek etkenler akıl, erdem ve etik davranışlardır. Aristo’ya göre erdem, ahlaki ve entelektŐel alanlarda mŐkemmele ulaŐmaktır. Dolayısıyla ahlaksız ve entelektŐel kapasitesi geliŐmemiŐ olan insanların erdem sahibi olması mŐmkŐn değildir. İnsanı erdemli kılmanın yolu ise

bilgiden geçmektedir. Bilgi ise, öğrenilen ve öğretilen bir bilişsel bir süreçtir. Bilginin öğrenilebilen bir süreç olmasından dolayı da erdem ve etik öğrenilebilir ve öğretiler gerçektirlerdir. Dolayısıyla, kamu yönetimi etiği de bilişsel süreçlerle ilgili olmasından dolayı öğrenilebilir bir değerdir.

Doğu Mezopotamya'da ise bundan sekiz bin yıl önce Persliler tarafından kurulan ve tarihin bilinen ilk kent-devletlerinden biri olan Susa kentinde ise, kamu görevlilerinden etik değerlere uygun davranmaları yasal bir zorunluluk olarak belirlenmiştir. Örneğin, bu dönemde kamu görevlilerinin yalan söylemeleri yasaklanmış ve suç olarak kabul edilmiştir. Yöneticilerin etik davranışları her türlü yönetsel uygulamanın ruhunu oluşturmuş; adalet ve eşitlik ilkeleri kamu hizmetinin temeli haline gelmiştir (Hunbury, 2004).

Ne var ki, antik dönemde kamu yöneticisi ve görevlilerinin etik ilkelere bağlı kalmalarına yönelik yapılan çabalara rağmen, kimi araştırmalar Babil ve Roma gibi çeşitli kentlerde bazı kamu görevlilerinin yolsuzluklara bulaştıklarını ve etik dışı olarak tanımlanabilecek kimi davranışlar içerisine girdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum, etik dışı davranışlar tarihinin, kamu yönetimi tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir.

Kamu yönetiminde etik davranışlara ilişkin izleri Türk tarihinde de görmek mümkündür. Örneğin, geleneksel Osmanlı toplumsal düzeninde önemli işlevler yüklenmiş olan Loncaların başında bulunan yöneticilerinin (Kethüda), kanun gereği etik değerlere bağlı kalmaları zorunlu tutulmuştur. Kethüdanın, görevi esnasında, her hangi bir şekilde kötü bir tutum ve davranış içerisine girdiği tespit edilirse görevinden alınması yönünde yaptırımlar uygulanmıştır (Çadircı, 1997).

Fakat tüm bu yaptırımlara rağmen Osmanlı kamu düzeninde etik dışı davranışların yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, Divan şairi Fuzuli'nin "selam verdim, rüşvet değildir deyü almadılar" dizeleri, rüşvet gibi etik dışı uygulamaların kamu düzeninde giderek yaygınlaştığını göstermektedir. Öyle ki Osmanlı Devleti'nin çökmesinde rol oynayan nedenlerden birinin de yönetim ve yargıda rüşvetin yaygınlaşması olduğu öne sürülmektedir (Mumcu, 1969).

Ancak kamu yönetiminde etik tartışmaların giderek ivme kazanması modern kamu yönetimi sistemlerinin gelişmesiyle başlamıştır. Örneğin, Amerika’da on dokuzuncu yüzyılda “yağma sistemi” kamu yönetiminin temelini oluşturmuştur. Yağma sistemine göre, iktidara gelen siyasi parti, kamu bürokrasisini kendi istediği şekilde baştan aşağıya değiştirebilme yetkisine sahip olmuştur (Ergun, 2004). Yağma sistemi zaman içerisinde giderek bozulmuş ve kamu yönetimi sisteminde büyük bir ahlaki yozlaşma baş göstermiştir. Bu gelişmenin bir sonucu olarak Amerika’da yağma sisteminin kaldırılması ve siyasetten bağımsız bir kamu yönetimi sistemi kurulması yönünde bir uzlaşma iklimi oluşmuştur. Nitekim ülkede 1883 yılında yağma sistemine son verilmiş ve siyasetten bağımsız profesyonel bir kamu yönetimi sistemi oluşturulması konusunda önemli adımlar atılmıştır. Özellikle kamu personel sisteminde liyakat ilkesinin egemen kılınmasıyla beraber, başta yolsuzluklar olmak üzere kimi etik dışı uygulamanın ortadan kalkacağı yönünde beklentiler artmıştır (Cohen ve Eimicke, 1998).

Lawton ve Doig (2005) on dokuzuncu yüzyılın sonunda gelişen kamu yönetimi etiğinin kimi temel özelliklere sahip olduğunu düşünmektedir. Bunlar sırasıyla;

- a- Kamu yararının egemen kılınması,
- b- Mesleklerin profesyonelleşmesi,
- c- Vatandaş ve devlet arasında karşılıklı güven,
- d- Tarafsızlıktır.

Bu anlayışın bir sonucu olarak kamu görevlilerin kamu hizmetini yaparken kendi çıkarlarını gözetmemeleri ve ayrımcılık yapmamaları amacıyla etik kodlar geliştirilmesi yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Nitekim, kamu çalışanlarına rehberlik etmesi amacıyla ilk olarak 1924 yılında Uluslararası Şehir Yöneticileri Birliği (UŞYB) tarafından etik kodlar geliştirilmiş ve bu kodlar 1952 yılında yeniden gözden geçirilerek son halini almıştır. Buna göre UŞYB, üyelerinden şu etik ilkelere bağlı kalmalarını istemektedir (Cohen ve Eimicke, 1998);

- a- Çalışanlar işlerini en iyi performansla yapmalı ve kendi görev alanları ile ilgili olarak kendilerini en iyi şekilde geliştirmelidirler,
- b- Çalışanlar liyakat ilkesine göre değerlendirilmelidirler,

- c- Şehirle ilgili her türlü karar, seçimle işbaşına gelmiş olan şehir meclisi tarafından alınmalıdır,
- d- Dürüstlük, saygı, kamuya hizmet ve sosyal sorumluluk önemli değerler olarak içselleştirilmelidir ve son olarak
- e- Çalışanlar kamu yararını bireysel çıkarın üstünde tutmalıdırlar.

UŞYB tarafından geliştirilmiş olan etik kodlar giderek bir bütün olarak Amerikan kamu yönetimi sistemini etkisi altına almış ve Amerikan Kamu Yönetimi Birliği (AKYB) tarafından tüm kamu görevlilerine yönelik etik kodlar geliştirilmiştir. AKYB, kamu görevlilerine şu etik ilkelere göre hareket etmelerini önermiştir (Cooper ve diğ., 1998);

- a- Kamu yararını üstün tutmalıdır,
- b- Anayasa ve kanunlara saygılı olmalıdır,
- c- Saygılı ve dürüst olmalıdır,
- d- Etik değerleri örgüt kültürünün bir parçası haline getirmelidir,
- e- Mesleğinde mükemmel olabilmek için gayret göstermelidir.

Görüldüğü üzere Amerikan kamu yönetimine hakim olan etik kodların özünü, kamu görevlilerinin kamu yararını egemen kılınması ve her türlü faaliyette anayasaya ve kanunlara saygılı olmaları yönündeki beklentiler oluşturmaktadır.

Son yıllarda ise kamu yönetiminde etik tartışmalarına Fredericson farklı bir boyut kazandırmıştır. Fredericson, değerleri, kamu yönetiminin en önemli unsuru olarak görmüş ve başta anayasa olmak üzere, yasalara, dürüstlüğe, profesyonelliğe ve bireysel ahlaka bağlı olmanın önemine dikkat çekmiştir. O'na göre kamu yönetiminde gözlenen pek çok etik dışı uygulamanın gerçek nedeni politikacıların tutum ve eylemleridir. Oysa profesyonel kamu görevlileri yüksek etik değerleri benimsemiş ve her türlü eylemi bu etik ilkeler doğrultusunda yapan kişilerdir. Yazar, kamu görevlilerinin, etik yasa ve kodlar gibi araçlarla denetlenmeleri yönündeki çabaları eleştirmiş ve bunun, beklenenin aksine, kamu görevlilerinin bireysel sorumluluk duygularını zedeleyeceğini öne sürmüştür (Cohen ve Eimicke, 1998).

Örneğin, bir kamu görevlisi, etik dışı bir davranış yaptığı zaman, bu davranışı bir yasa ya da üstün emrine dayanarak yaptığını ifade edebilir ve böylece kendi

sorumluluğundan kurtulmaya çalışabilir. Bu nedenden dolayı, Fredericson'un, kamu yönetimi etiği tartışmalarına olan katkısı önemlidir. Öyle anlaşılmaktadır ki, yazar, kamu yönetiminde etik dışı davranışların bir takım yasal gerekçelerle bile yapılsa hiçbir mazereti olamayacağını düşünmektedir.

2.2.4.4. Kamu yönetiminde etik dışı davranışlar ve çıkar çatışması

Kamu yönetiminde en sık karşılaşılan etik dışı davranışlar arasında haksız mal edinme, irtikap (kötü iş yapma, kötülük etme), ihtilas (aşırma), zimmete para geçirme, kaçakçılık, resmi ihaleye fesat karıştırma, görevin gerektirdiklerini yapmaktan kaçınma, yetkiyi kötüye kullanma, gücün istismar edilmesi (korkutmak ve işkence yapmak), kayırmacılık ve ayrımcılık yapmak, ihmal, yaranma (dalkavukluk), hakaret, kötü alışkanlıklar, dedikodu ve araçlar yoluyla iş yürütme gibi eylem ve uygulamalar bulunmaktadır (Aydın, 2002; Bozkurt ve Ergun, 1998; Eryılmaz, 2002). Ancak, kamu yönetiminde etik dışı davranışlardan bahsedildiğinde pek çok insanın aklına “yolsuzluk” ve yolsuzluğun yaygın bir türü olan “rüşvet” gelmektedir. Bu nedenden dolayı yolsuzluk ve rüşvetin alanyazında daha ayrıntılı bir biçimde tartışıldığı görülmektedir.

Yolsuzluk, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerin en önemli sorunlarından birini teşkil etmektedir. Kamu yönetiminde gözlenen bu yozlaşma eğilimi ise bir taraftan konuya ilişkin akademik merakı uyandırmış diğer taraftan yolsuzlukla mücadelede, siyasi partilerin en önemli propagandası haline gelmiştir.

Yolsuzluğun biri genel diğeri hukuksal-sosyolojik olarak iki tanımından söz etmek mümkündür. Bunlardan ilkinde göre yolsuzluk, yolunda yapılmayan, kurala aykırı, uygunsuz usulsüz iş anlamına gelmektedir. Hukuksal ya da sosyolojik anlamda ise yolsuzluk, kamusal yetki, görev ve kaynakların toplumsal düzenin temelini oluşturan hukuksal ve sosyal norm ve standartlara aykırı olarak özel çıkarlar için kullanılmasıdır (Bozkurt ve Ergun, 1998). Eryılmaz (2002), yolsuzluğu, kamu bürokrasisinin örgütsel bir sorunu olarak değerlendirmiş ve yapılmaması gereken işlemleri yapmak ve yapılması gereken işlemleri yapmamak şeklinde tanımlamıştır. Yazara göre rüşvet,

zimmete para geçirme, irtikap, memuriyet görevini kötüye kullanma gibi tutum ve davranışların hepsi yolsuzluk kavramı içerisinde yer almaktadır. Ergun (1978) ise yolsuzluğu, kamu hizmeti gören kişi ya da grupların, özel maddi çıkarlar ya da statü kazançları sağlamak için, normal görev davranışlarını bu özel amaçlar doğrultusunda saptırmaları olarak tanımlamaktadır. Palmier (1983) da benzer şekilde yolsuzluğu, kamusal yetkinin kişisel çıkar için kullanılması olarak tanımlanmaktadır.

Anlaşıldığı üzere yolsuzluk, kamu örgütlerinin temel sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Yukarıda yer alan tanımlardan hareketle yolsuzluğun, kamu görevlilerinin sahip oldukları kimi kamusal yetkiyi, kamu yararının dışında kendi kişisel çıkarları için kullanması olarak tanımlamak mümkündür. Dolayısıyla yolsuzluğun, kamu yönetiminde etik tartışmaların merkezini oluşturduğu tespitini yapmak da olasıdır.

Kamu yönetiminde karşılaşılan en yaygın yolsuzluk türü ise rşvettir. Rüşvet, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere oranla daha yaygındır. Bunun nedeni, bu ülkelerde kamu çalışanların ücretlerinin görece düşük olmasıdır. Öyle ki, bu ülkelerde kamu görevlileri, hayatlarını idame ettirebilecek düzeyde gelire dahi sahip değildir. Bu durum, kamu görevlilerini rüşvet almaya teşvik etmektedir (Shaftriz ve Russell, 2005).

Rüşvet, genellikle ya bir zarardan kurtulmak ya da bir menfaat temin etmek ya da bir işi hızlandırmak amacıyla verilmektedir. Dolayısıyla rüşvet, kişinin, bürokratik mekanizmayı kendi lehine çalıştırmasının bir aracı olarak da değerlendirilmektedir (Eryılmaz, 2002). Rüşvet, bir görevlinin görevini, bir gerçek veya tüzel kişiye haksız çıkar sağlayacak biçimde yapması ya da bu kişinin eylemlerini görmezlikten gelmesini sağlamak için kendisine verilen para, hediye ya da sağlanan olanak olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre ise rüşvet, kamu adına karar verme ya da işlem yapma yetkisine sahip kişilerin, sağladıkları avantajlar karşılığında ya da kimi zaman işlemin çabuklaştırılması için para veya hediye almaları ya da istemeleri biçimindeki yolsuzluk türü olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt ve Ergun, 1998).

2.2.4.5. Etik dışı davranışların sebepleri

Kamu yönetiminde etik dışı davranışların görülmesinin pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin başında işgören ücretlerinin düşük olması gelmektedir. Bunu sırasıyla, etik dışı davranışlara imkân sağlayacak fırsatların oluşması ve cezalandırıcı uygulamaların görece düşük olması izlemektedir. Buna karşın, ücretlerin görece tatminkar olduğu, etik dışı davranışlara yol açabilecek imkanların fazla olmadığı ve yaptırımların caydırıcı olduğu durumlarda, başta yolsuzluk olmak üzere diğer etik dışı davranışların görülme oranı düşmektedir (Palmier, 1983)

Diğer yandan kamu yönetiminde etik dışı davranışların yaygınlaşmasının en önemli nedeni, soğuk savaşın bitmesiyle birlikte başlayan yeni dönemde devletin, kamu hizmeti üretmedeki başarısızlığıdır. Bu dönemde hakim bir anlayış olarak öne çıkan özelleştirme ve deregülasyon (serbestleşme) politikaları, beraberinde kimi sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu sorunların başında ise artan yolsuzluk vakaları gelmektedir. Çünkü daha önce kamu örgütleri tarafından üretilen kimi hizmetler, altyapısı iyi hazırlanmadan özel sektöre devredilmeye başlamıştır. Diğer bir deyişle devlet, bir taraftan kamusal hizmet alanlarını özel sektör lehine daraltırken, diğer yandan piyasa mekanizmasına dayalı yeni sistemin işleyişini düzenleyecek yasal çerçeveyi iyi oluşturamamış; dahası yeni düzeni denetleyecek ve düzenleyecek kamu kuruluşlarını yeteri kadar güçlendirmemiştir (Jhonson ve Sharma, 2004). Görüldüğü üzere bu bakış açısı etik dışı davranışların yaygınlaşmasını, yirminci yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan politik ve ekonomik çalkantı döneminin bir sonucu olarak görmekte ve değerlendirmektedir.

Bunlara ek olarak, devletin hacminin büyük olması, yolsuzluğu besleyen en önemli nedenlerden biridir. Buna göre devlet bir taraftan sahip olduğu büyük ölçekli kamu örgütlerini yaşatmak için büyük fonlar ayırmaktayken, özelleştirme sürecinde ise bu örgütleri oldukça düşük fiyatlara elden çıkarmaktadır. Bu süreçte kimi kamu görevlisi, kamu kaynaklarını kendi çıkarları için kullanmakta, buna karşın kamu çıkarını göz ardı etmektedir.

Etik dışı davranışların bir diğer nedeni ise kamu görevlilerinin iyi niyetli olmalarıdır. Kamu görevlileri, kimi kez kendi düşüncelerine göre, devletin çıkarını korumak amacıyla kuralları esnek olarak uygulayabilmektedir. Bu ise hukuk devletini tehlikeye düşürmektedir. Bir diğer neden ise kamu görevlilerin kuralları iyi bilmemesidir. Çünkü kamu görevlileri yasalar, yönetmelikler, yönergeler ve çeşitli düzenleyici işlemler sağanağı altındadırlar. Bu durum kamu görevlilerini kimi zaman mevzuat dışı davranmaya itebilmektedir. Bilinen bir diğer neden ise “benlik güç gösterisidir”. Zaman zaman kamu görevlileri özellikle devlet, ulus ve yurt gibi kavramlar söz konusu olduğunda, kendi bildikleri yolun en iyisi olduğuna inanmakta ve bu uğurda yasal olmayan yollara sapabilmektedirler. Kamu görevlilerinin “açgözlü” olmaları da önemli değişkendir. Diğer bir deyişle bazı kamu görevlileri kısa yoldan zengin olmak için ahlak dışı kimi eylemler içerisine girebilmektedirler. “Arkadaşlık” ise kamu görevlilerini etik dışı davranışlar sergilemeye iten bir diğer önemli nedendir. Bazı kamu görevlileri kimi zaman bir dosta yardım etmek amacıyla, yasalara aykırı bir biçimde, kamusal araç, gereç ve malzemeyi işe koşabilmektedir. Diğer yandan bazı kamu görevlileri emeklilik ya da başka nedenlerle işten ayrıldıktan sonra kamu yönetiminden çıkar sağlamak yönünde tutum ve davranış içerisine girebilmektedir. Özellikle devletle bağıntılı bir sektörde iş gören kimi özel sektör kuruluşları bu kamu görevlilerini işe almak suretiyle kendilerini daha hızlı gerçekleştirebilmektedir. Bunların dışında kimi kamu görevlileri üstlerinin gittiği yoldan gitmeyi ve onunla birlikte hareket etmeyi benimsemişlerdir. Kamu görevlilerini etik dışı davranmaya iten diğer bir neden ise, bu kamu görevlilerinin ne pahasına olursa olsun kendi yönetsel konumlarını devam ettirmek amacıyla her türlü ahlak dışı tutum ve davranış içerisine girmeleridir (Ergun, 2004).

2.2.5. Etik Sistemler

Bu başlık altında etik sistemler iki grup altında incelenecektir. Biri Deontolojik Yaklaşım (Kural Etiği), diğeri ise Teleolojik Etik Sistemleri (Amaçlanan Sonuç Etiği) olarak karşımıza çıkmaktadır.

temsil edebilirler. Ancak gerçek etik, salt yasal olandan daha üst seviyede davranışları yönlendirebilir. Bireyler, yasal sınırlar içerisinde kalsalar bile davranışları etik dışı olabilir. Diğer yandan başka bir birey insanlık dışı bir yasayı sorgulayabilir, mücadele edebilir. Fakat yine de bu birey etik ilkelere bağlı bir eylemde bulunmuş olarak düşünülür. Çünkü ikinci birey yasaların üstünde etik ilkeler tarafından yönlendirilmektedir.

c. Bireyler kendilerini kısıtlayan ilke ve kurallara davranışlarında bağlı olmak zorundadırlar. Temel ilke ve kurallar bir bütün halinde, bireyler için bir ahlaki davranış pusulası işlevini görmelidir. Temel ahlaki prensipler binlerce yıldır insanlar tarafından bilinmektedir. Bütün bireylerin ödevi, bu ahlaki prensipleri öğrenmek ve onlara uygun olarak yaşamaktır. Tüm insanlar, doğru ve yanlışın ne olduğunu yargılamak için, yönlendirilmeye ve yol gösterilmesine gereksinim duyarlar. Bu yargılamayı sağlayacak başlıca yol göstericiler ise şüphesiz ahlaki prensipler ve kurallardır.

d. Erdemli davranış, prensiplere bağlı davranmaktır. Erdem ise ahlaki mükemmellik, doğruluk, dürüstlük olarak tanımlanır. Kant'a göre ilkelere uygun yaşamak iyi yaşamın da tek yoludur. Faydacı, fırsatçı ve sadece dış koşullarca yönlendirilen insanlar erdemli sayılmazlar. Erdemli olabilmenin temel şartı, bireyin ahlaki prensipleri benimsemesi ve davranışlarını bu prensiplere göre yönlendirmesiyle mümkündür.

e. Sonsuz mutluluk, haz dolu bir yaşamdan ziyade, erdemli bir yaşamdır. Bu noktada amaçlanan sonuç etiği ile kural etiğinin keskin ayrımı ortaya çıkmaktadır. Amaçlanan sonuç etiği haz dolu bir yaşamı savunurken, kural etiği erdemli bir yaşamı en yüksek mutluluk olarak kabul etmekte ve erdemli bir yaşamı da bireyin temel amacı olarak göstermektedir. Diğer amaçların da bu asıl amaca hizmet edeceğini ileri sürmektedir.

f. Erdem bir fikir, düşüncedir ve tüm bireyler bir düşünceye olabildiğince ulaşmak için mücadele etmelidirler. Erdem, iyi yaşamı oluşturan ahlaki bir mükemmellik, düşüncesidir. Ahlaki mükemmelliği 10 puan üzerinden değerlendirdiğimizde hiç kimse tam puanı alamayacaktır. Fakat 10 puana ulaşmak için çalışmak tüm insanların en büyük amacı olmalıdır.

g. Tüm bireyler kendilerini öncelikle başkaları ile değil, kendi kendileri ile mükemmellik açısından değerlendirmelidirler. Kant'a göre mükemmellik, kusursuzluk düşüncesi önemli bir ölçüttür ve insanlar buna göre bir değerlendirme yaparlarsa, mükemmelliğe ulaşmak için çaba gösterirler. Bunun tam tersi başkalarını ölçü alarak bir değerlendirmeye giderlerse ve bu kişilerde erdemli niteliklere sahip değillerse, kişi o zaman kendisinin kolay bir şekilde erdemli ve değerli olduklarına karar verebilirler.

h. Asıl olan bireylerin ahlak kurallarını kendine uyarlaması değil, kendisini bu kuralları içeren bir yaşam düzenine uydurmasıdır. Şüphesiz bu etik denklem sabit ve değişken öğeleri içermektedir. Ahlaki kusursuzluk sabit, bireyin davranışları ise değişkendir. Bu noktadan hareketle bireyler, ahlak kurallarını davranışlarına uydurmak için bu davranışlarını ussallaştırılma hatasından kaçınarak, davranışlarını ahlaki kurallara uydurulmalıdır.

i. Tüm bireylerin davranışlarının temelinde yatan ahlaki ilkeleri, insanlık için genel geçer kurallar olarak görmesi ve ona göre davranması gerekir. Örneğin değişmez bir ilke olan "sana yapılmasını istemediğin şeyi sen de başkasına yapma" ilkesi tüm insanlık için vazgeçilmez bir ilkedir. Bu insanlara hem büyük bir sorumluluk yükleyen hem de insanların bu ilkenin tümüyle çalıştığı bir dünyayı yaratma konusunda ödev yüklenmesi gerektiği bir ilkedir.

İnsanlara karşı davranışlarımızda, onları amacımızı gerçekleştirecek araçlar olarak görmeyip, salt bireysel amaçlarımızı değil, karşı tarafın amaçlarını da göz önünde tutarak davranışlarımıza yön vermeliyiz. Kant'ın burada vurgulamak istediği bireylerin insan olmaktan kaynaklanan değerleri ve bu nedenle de saygı duyulmayı hak ettikleri düşüncesidir.

2.2.5.2. Teleolojik etik sistemi (amaçlanan sonuç etiği)

Teleolojik etik yaklaşımı aynı zamanda bir ahlaki değer teorisi olarak tanımlanmaktadır. Teleolojik teoriler, ahlaki eylemin değerini belirleyen şeyin eylemin ürettiği sonuç olduğunu öne sürer. Bir kimsenin son derece iyi niyetli olabilmekle ya da ahlaki ilkelere

uyabilmek, ödevin sesini dinleyebilmekle birlikte, ahlaki eylemin sonucunun kişiye ve eylemden etkilenenlere zarar veren kötü ve olumsuz bir sonuç olması durumunda, bir eylemin ahlaki bakımdan kesinlikle yanlış olacağını savunan teoriler aynı zamanda sonuççu etik öğretileri olarak bilinirler. (Cevizci, 2002). Bivins tarafından "sonuççu teori" olarak da ifade edilen bu yaklaşımda, eğer sonuçlar iyiye davranış doğrudur, eğer sonuçlar kötüye davranış yanlıştır ya da ahlaka aykırıdır (Sayımer, 2006). Bu düşünceden hareketle bazı soruların sorulmasında yarar vardır: "iyi sonuç nedir?" Bu sorulara farklı şekillerde cevaplar verilmiş, "iyi" sonuç alınan zevkle eşleştirilmiştir. Kimin için sorusunun birey ve toplum olmak üzere iki cevabı söz konusudur. Teleolojik yaklaşımı savunanlar, 'iyi' sonuç konusunu üç teoriyle ele almışlardır (Erdoğan, 2006).

- **Benlikçilik(Etiksel Egotizm):** Bu teoride, "bana mutluluk veren ve benim için iyi olan doğrudur", "her zaman kendime en çok mutluluğu sağlayacak şekilde eylemde bulunmalıyım" anlayışı hakimdir.

- **Hazcılık (Hedonizm):** Bu teoride ise, "bana en fazla hazzı/zevki veren doğrudur" anlayışı söz konusudur.

- **Faydacılık:** Bu teoride, "en fazla sayıdaki insana mutluluk/zevk veren doğrudur" düşüncesine sahiptir. Buna göre; çoğunluğun mutluluğu, çıkarı ya da rahatlığı için "en iyi komünistin, en iyi Yahudinin ya da en iyi X'in ölmesi "doğrudur.

Amaçlanan sonuç etiği, bir davranışın ahlaki doğruluğu amaçların sonuca uygun olup olmamasına göre belirlenir. Amaçlanan sonuç etiğine göre fayda kavramı teleolojik anlamda önemli bir rol oynar (Kıllıoğlu, 1998).

Amaçlanan Sonuç Etiğinin temsilcisi John Stuart Mill faydacılığı on ilkeye dayanır. Bu ilkeler şunlardır (Pehlivan,1998):

a. Bir eylemin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilmek için olası sonuçlarına yoğunlaşmak gerekir. Eylemin doğru olup olmadığını yargılamada, eylemin olası sonuç ve etkilerinin neler olacağına bakmalıdır.

b. Eylem kuralları, onlara uyacak bireylerin karakterinden kaynaklanmalıdır: Sonuç etiğinde, kuralların kaynağı, beklenen sonuçlarda bulunur. Örneğin, karayollarında hız sınırının 90 km. oluşunun nedeni açıktır. Hız sınırını azaltmanın

beklenen sonucu, her yıl meydana gelen can kayıplarını azaltmaktadır. Kurallar, hizmet ettikleri bireyler için konulmaktadır.

c. Eylemlerin doğruluk oranı arttıkça, mutluluk da artar; azaldıkça mutluluk da azalır. Eylemleri yargılarken, mutluluğu artırma eğiliminin bir hedef olarak kullanılması, bireylere eylemlerini hiç istenmeyenden her zaman ve çok istenen arasında uygun yerlere yerleştirme olanağını vermektedir.

d. Mutluluk, acının yokluğu ve hazzın varlığı olarak tanımlanabilir: Mutluluk kesin bir biçimi olmayan bir kavramdır. Ancak, faydacılar bir mutluluk tanımı getirmişlerdir. Bireyler, haz aldıkları şeylerin artması oranında mutludurlar; acının arttığı oranda da mutsuzdurlar. Tüm insanların mutluluğu, bireylerin yalnızca haz verici deneyimleri ile olanaklıdır.

e. Her insan kendi mutluluğun arzuladığı sürece, bu onların sonul mutluluğa ulaşmaları için yeterli bir nedendir: Her insan yaradılışı gereği, acıdan kaçma, hazzı arama eğilimindedir. Bütün insanlar, mutluluğu aradıkları sürece, sonul mutluluğa ulaşmaya çalışacaktır. Burada sonul mutluluk, doruk, en yüksek nokta anlamını taşımaktadır.

f. Mutluluk, insan eyleminin biricik amacıdır ve onun ölçütü ahlaki oluşudur: Eylemlerin ahlaki oluşunu yargılamak için, açık bir ölçüte gerek vardır. Bu ölçüt, yargılarla temellendirilir. Mutluluk, insan eyleminin sonul amacıdır. Bu eylemlerin etik ya da etik dışı olup olmadığı ya da ne derece etik olduğunu yargılamaya yardım eder.

g. Mutluluk, bireyin kendi mutluluğunun değil, davranışın doğruluğunun belirleyicisidir. Ancak bunlar birbirleri ile ilişkilidir: Bu ilke, bir eylemden etkilenecek bütün tarafların olası yargılarında, karar veren bireyin bir bağımsız gözlemci olmasını vurgulamaktadır. Bu ilke faydacılığı, hazzıcılık ve bencillikten ayırır. Buradaki odak noktası, bütün ilgililerin mutluluğudur ve hümanist bir yaklaşımdır.

h. Eylemin fayda derecesi, mutluluğu yaratabilir ya da mutsuzluğu önleyebilir: Bentham faydayı şöyle tanımlamaktadır: fayda, herhangi bir objenin özellikleri aracılığı ile ilgili bireylere çıkar, avantaj, haz, iyilik veya mutluluk sağlaması veya ağrı, kötülük veya mutsuzluğu ortadan kaldırmasıdır.

i. Bir eylemin etik bakış açısı ile doğru sayılması için, eylemin sağladığı toplam faydanın, bireyin yapacağı başka bir eylemin sağlayacağı toplam faydadan daha büyük olması gerekir: Bu ilke etik kararlar verilmesi konusunda daha sayısal bir çerçeve çizer. Bu bireyin, iki istenmeyen seçenektan birini seçmesi gerektiğini düşünürsek, burada her iki seçeneğin faydası düşünülerek, fazla olan seçilir.

Faydacılık birbirine zıt etik yükümlülükler arasından seçim yapmada, genel bir hakemlik işlevi görür: Nesnel düşünceli bireyler, etik kararlar verirken taraflı ve öznel davranmaktan kaçınırlar. Ayrıca bu bireyler, ilgili tüm taraflara kesin bir dürüstlikle yaklaşmak isterler. Genel hakemlik, hem tarafsızlık hem de dürüstlük sağlar. Burada sorun benim görüşüme karşı onun görüşü değil; daha çok faydaların hesaplanması ve uygun kararların verilmesidir.

2.3. EĞİTİM VE ETİK İLİŞKİSİ

Eğitim kavramının etik ile olan ilişkisini ortaya koyarken, terbiye kelimesini dolayısıyla edep öğretme, talim, alıştırma, terbiye etme gibi anlamlara karşılık gelecek şekilde kullanıldığını daha önce anlatmıştık. Diğer bir ifade ile eğitim kelimesi Eski Türkçe’de “terbiye” kelimesi ile kullanılmaktaydı. Konuşması ve hareketleri ile mükemmel bir insan görüldüğünde “terbiyeli”, aksi durumda “terbiyesiz” sözcükleri hala kullanılmaktadır (Ergün ve diğ., 1998). Bu anlamda, ‘edepli olmak’, ‘terbiyeli ya da terbiyesiz’ olmak gibi ahlâki ifadeler karşılık gelen eğitim, dolayısıyla terbiye, saygı ve itaati vurgulayan bir anlama bürünmektedir. Böyle bir anlama gelen eğitim kavramı köken olarak eğitilene biçim verme, onu disiplin altına alma daha doğru bir ifadeyle kontrol etme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevedeki bir eğitim anlayışı, eğitilenden çok eğiteni ya da eğitilene verilmek istenen ‘biçimi’ temel almaktadır. Diğer bir deyişle eğitilenin, nasıl ve ne şekilde eğitileceği noktasında hiçbir tasarrufunun olmadığı, tüm istek ve beklentilerinin göz ardı edildiği, daha çok eğitime durumunda olanların istek ve beklentilerinin dikkate alındığı bir eğitim anlayışı ön plana

çıkılmaktadır (Yılmaz, 2000). Eğitilenin varoluş koşullarından kaynaklanan temel değerler dikkate alınmadan ona istenilen biçimin verilmesinin hiçbir etik değeri yoktur. Çünkü temelde eğitimin amacı eğitilenin istek ve beklentilerine karşılık verebilmektir; yani eğitimin temel objesi olan insanın kendisini gerçekleştirebilmesine olanak sağlamak, eğitimin en temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bu itibarla ancak insanı merkeze alan bir eğitim anlayışı sayesinde insan, kendi kendisini gerçekleştirebilme, kendisini yeniden inşa edebilme imkânına kavuşabilecektir. Bunun için de eğitenden çok eğitilenin eğitim sürecinde merkeze alınması; onun beklenti ve istekleri doğrultusunda bir eğitim etkinliğine fırsat verecek ortamın oluşturulması etik açıdan daha olumlu bir anlam ifade etmektedir.

Etik açıdan eğitim kavramının bir başka açılımı da şudur: Eğitim kavramı ekmek, tohum ekmek gibi anlamlara gelebilecek şekillerde de kullanılmaktadır. Böyle bir anlamda kullanılan eğitim kavramından kastedilen çocuğun zihnine, belleğine, bilgiyi, yeşerip gelişmek üzere ekmektir; yani çocuğun zihni bir tarla olarak kabul edilirse oraya ne ekildiyse onun hasadının yapılacağı anlamı çıkıyor. Bu şekilde anlaşılan bir eğitim yaklaşımı da özünde değerlere aykırı bir tutumdur. Çünkü insanın bir meta veya araç olarak görülmesi onun varoluşsal değerini ortadan kaldırır. İkinci olarak eğitim kavramı, bize çocukta her türlü yeteneğin potansiyel halde, gelişmeye hazır bir cevher olarak bulunduğunu çağırıştır. Öte yandan öğretim, sadece belli bilgi ve becerilerin öğretilene kazandırılması anlamında insanı yetiştirmiş, ona ahlâksal yön vermiş olmuyor. Dolayısıyla öğretim belli bir program ve amaçlar doğrultusunda sınırlı kalırken, eğitim bütün yönleriyle insanı geliştirmeye, mükemmelleştirmeye yönelik ahlâksal bir etkinlik olarak anlaşılıyor (Bilhan, 1991).

Etik bağlamda eğitim kavramının analizi yapılırken eğitim ile başarı kavramları arasındaki ilişkiye de dikkat çekmek gerekir. Bu bağlamda eğitim ile başarı birbirleri ile karşılıklı ilişki içinde olan kelimelerdir. Kimileri eğitimi başarılı olmak veya olmamakla eş anlamlı olarak görmekte, kimileri de eğitimi başarı kelimesini temele alarak açıklamaktadır. Mesela Ryle eğitimi, başarı kelimesi ile arasında paralellik olduğundan hareketle analiz etmeye çalışır (Peters, 1966). O halde eğitim ile başarı kelimesi

arasındaki ilişkinin analiz edilmesi gerekir. Sözelimi ‘çocuk hayatta başarılı oldu’ derken neyi kastediyoruz? Eğer bu, meslek yaşamında üstün başarı gösterdi; yaşamını daha rahat ve huzurlu sürdürdü anlamında ise doğrudur. Toplumun bozulmuş, yozlaşmış şartlarına uyum sağlamak için ahlâkından fedakarlık yaptı, para kazanmak için her yolu meşru gördü anlamında ise yanlıştır. Bu ikincisi başarı değil başarısızlıktır. Günümüz toplumlarında yarar dolayısıyla kazanç miktarı en üstün değer olarak görüldüğü için insanlar ister istemez bu başarı anlayışına doğru sürüklenmektedir. Makyevelist bir anlayışın egemen olduğu bir ortamda amaca ulaştıran her türlü araç mubahtır. Böyle bir ortamda artık etik, estetik, dini değerler önemini yitirmiştir. Bunun sonucunda her türlü değerlerin çiğnendiği, hak, hukuk ihlallerinin yoğunlukta yaşandığı, adaletsiz, sömürüye açık uygulamaların doğal karşılandığı kısacası her türlü bozulma, yozlaşma ve kokuşmuşluğun doğal bir şeymiş gibi karşılandığı bir süreç yaşanılmaktadır. Oysa etik değerlerin üstün olduğu bir toplumda yarar dolayısıyla kazanç bir amaç değil, araç olduğu için gençler ahlâkî açıdan bu tür eğilimlere meyiletmezler. Buna göre mesleki yaşantısında yaratıcı olan, ahlâkî kişiliğinden hiçbir şey kaybetmeyerek, etik değerlerden ödün vermeyen, yaşama karşı cesur ve kötülüklerle mücadele eden bir kişi, çevresinin ve toplumun baskı veya olumsuz etkilerinden zarar görse bile kanaatimizce başarılı bir yaşam sürdürmektedir. Bu çerçevede “eğitim, başarıyı bilgi alanında, meslek hayatında yükselme ve ihtisaslaşma gücü, değer alanında yaratıcılık, insanlık ve ahlâklılık gücünü kazanma” (Ülken, 1967) olarak anlaşılabilir.

Öte yandan eğitimin iki önemli süreci içerdiği de bilinmektedir. Bunlardan birincisi insan davranışlarının yönlendirilmesi sürecidir. Bu süreç her türlü davranış ve tutumu kapsar. Yani eğitim kişiye kazandırılacak belli davranışları hedeflemektedir. Başka bir deyişle, birçok eğitimci yahut düşünür daha doğrusu davranışçı okul mensupları eğitimi, bireyin tutum ve davranışlarında olumlu değişiklik meydana getiren bir etkinlik, olarak tanımlanmaktadır. Buna göre bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getiren her etkinlik eğitim olarak kabul edilmektedir. İkinci olarak, kişinin kendi varlık bilincinin farkına varmasının hedeflendiği süreç. Yani burada eğitimle hedeflenen kişinin kendi varoluşuyla, kendi dışındakilerin varoluşları hakkındaki bilinçliliği

kazanmış olmasıdır. Bunu açarsak, tüm bunları doğru algılama ve anlamlandırma, doğru kararlar alıp, doğru değerlendirmeler yapabilme, anlamlı bir yaşantının oluşumu gibi pek çok insani hususu ihtiva ettiği görülür.

Bu bağlamda etik-eğitim ilişkisi sorunsalını değerlendirecek olursak, eğitim sürecinin ilk içerimi olan istenilen davranışların bireye kazandırılması gerektiği anlayışının ele alınıp sorgulanması gerekir. Bilindiği üzere eğitim, uzun yıllar, birçok yerde özellikle de ülkemizde, istedik yönde davranış değişikliği yaratma süreci olarak tanımlandı veya böyle bir tanımlı benimseyen anlayış eğitimde söz sahibi oldu. Her şeyden önce böyle bir tanım veya eğitim anlayışıyla hesaplaşmak gerekmektedir. Sanki kişilik eğitimi ile herhangi bir mesleki eğitim yani şoförlük eğitimi, mühendislik eğitimi aynıymış gibi bir anlayış söz konusudur. Böyle bir bakışta sorulması gereken soru şudur: Acaba bu istenilen davranışları kim saptamaktadır? Başka bir deyişle bireye kazandırılmak istenen davranışlar nasıl, neye ve kime göre tespit edilmektedir? Bireye kazandırılmak istenen davranışlar ya da özellikler genellikle bir kuşağın ‘iyidir-kötüdür’ dediği veya kabul ettiği davranış ve özelliklerdir. Ancak bir toplumda sadece bir tek ahlâktan söz edilemez. Dolayısıyla birçok ahlâkın bir arada yaşadığı bir toplumda herkes kendi ahlâkının iyi ve kötü kriterlerini ön plana çıkararak bunları öğretmeye kalkışmaktadır. İyi ve kötü üzerine birçok kriter söz konusu olunca da toplumda sık sık iyiler ve kötüler üzerine çatışmalar meydana gelmektedir. Bu çatışmaları günlük yaşantımızda karşılaştığımız birçok olgulardan rahatlıkla gözlemleyebiliriz. Toplumsal yaşamda meydana gelen çatışmalar eğitime, eğitim anlayışlarına da yansımaktadır (Kuçuradi, 1997). Elbette ki bir toplumda çeşitlilik, zenginlik, farklı anlayış ve ahlâki yaşantılar olacaktır. Bu doğal olan bir şeydir. Zaten bu çeşitliliği ki toplumsal yaşamı zenginleştirmekte, canlı tutmakta, yaratıcılığı ve orijinalliği desteklemektedir. Eğer aksi düşünülecek olursa, insanlığın ürettiği kültür ve uygarlık gelişiminden bahsedilemez. Eğitim, toplumsal yaşamdaki bu zenginliği, çoğulculuğu yaşatmalı, desteklemeli ve sürekli canlı tutmalıdır.

2.4. EĞİTİMDE ETİĞİN ÖNEMİ

Eğitim insanı doğumdan ölümüne kadar etkileyen bir öğrenme sürecidir. Etik ise diğer bölümlerde de detaylı açıkladığımız gibi insanın nasıl yaşamalıyım? Sorusuna vermeye çalıştığı cevaptır. Bundan dolayı da eğitim ve etik arasında zorunlu bir ilişki vardır.

Bu açıklamadan yola çıkarak eğitimi, yaşam boyunca süren "etik bir kendini tanıma süreci" olarak tanımlayabiliriz.

Eğitim etiği çok geniş bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Bu etik kavramların oluşturabilmesi içinde eğitimde bazı sorunsalların incelenip onlara göre sonuçlara varılması gerekmektedir.

Bu sorunsallardan bazıları üzerine tartışacak olursak ilk olarak eğitimin tüm yaşamı etkiliyor oluşu üzerinde durabiliriz. Bu durumda eğitimin insanlar için sunulma biçimleri, eğitim haklarından yararlanabilme durumları, ihmaller gibi durumlar eğitim etiği içerisinde yer alması gereken konulardandır.

Eğitim insanlara istendik davranışlar öğretmeyi hedeflemektedir bu nokta da kime göre istendik davranışlar gibi bir soru ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle hangi amaçlarla eğitim ve öğretim yapılacağı etik bir tartışmayı gerekli kılmaktadır.

Okullar, demokrasi, insan hakları, özgürlük, sevgi, saygı ve hoşgörü gibi değerleri kazandıran ve kavramalara ilişkin tutumları pekiştiren kurumlar olması gerekmektedir. Ancak körü körüne itaat ve disiplinin olduğu kurumlara da dönüşmemelidir.

Bu anlamda eğitim sistemi ve okulların amaç, yapı ve işlevlerinin etik bağlamda ciddi tartışmalara konu olması gerekmektedir.

Öğrencilere neyin ne kadar öğretileceği konusunda karar verilmesi ve bu kararların toplumun ve öğrencilerin yararlarına uygun olmasının sağlanması eğitimin kapsam boyutundaki etik tartışmalarının önemli bir noktasını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin değerlendirilmesi sürecinde yansız,doğru ölçme ve değerlendirme tekniklerinin kullanılması kadar,değerlendirme ve yönlendirme sürecinin etik değerlendirmeler ve yaklaşımları da içermesi gerekmektedir.

2.5. ÖĞRETMENLİK ANLAMI

Arapça muallim,” *‘lm* kökünden gelen *mu‘allim* معلم "talim eden, öğreten, öğretmen" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük Arapça *‘alama* علم "bildi" fiilinin mufa^{ss}il vezninde etken fiil sıfatıdır.” (<http://www.nisanyansozluk.com/?k=muallim&x=9&y=17>).

Nişanyan sözlükten elde edilen bilgilere göre, bu kelimenin tespit edildiği en eski Türkçe kaynak “mu’allim” Aşık Paşa’nın 1330 tarihli Garib-name eseridir.

Muallim eski Türkçe de kullanılırken, muallim erkekler için, muallime kelimesi de kadınlar için kullanılan kelimelerdi. Günümüzde her iki cinse de öğretmen kelimesiyle hitap edilmektedir.

Öğretmen denildiğinde hemen herkesin aklına aynı görevlerden sorumlu olan kimse gelir. Ruşen Alaylıoğlu ve A.FerhanOğuzkan’ın birlikte hazırladığı Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü’nde öğretmen kelimesinin anlamları dört maddede açıklanmıştır. Bu maddelere bakacak olursak, Öğretmen:

- a. Resmi veya özel bir eğitim kurumunda çocukların veya gençlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik etmek veya yön vermekle görevlendirilmiş kimse.
- b. Bilgi, görgü ve yaşantıları ile belli konularda başkalarının büyüme ve gelişmesine yardım eden kişi.
- c. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi yapmış ve belirli belgeleri almış kimse.
- d. Başkalarına bir şeyler öğreten kimse. Muallim, muallime, hoca.

Bu maddeleri inceleyecek olursak 4. madde de yer alan ‘başkalarına bir şeyler öğreten kimse’ bize Arapların ilk öğretmen olarak adlandırdığı Aristoteles’i hatırlatabilir. Bilindiği üzere, Antik çağ Yunan düşüncesinin ilk gerçek ve büyük bilginidir. “Aristoteles ansiklopedik dehasıyla insanlığı iki bin yıl etkilemiştir. Bu uzun tarih boyunca gerçek demek, onun söylediği ve yazdığı demektir. “filozof” deyince o, “okul” deyince onun öğretisi, “bilim” deyince onun sistemi anlaşılmıştır.” (Hançerlioğlu, 1993)

Toplumumuzda öğretmenler, ilkokul öğretmenliği, ortaokul öğretmenliği ve lise öğretmenliği şeklinde yetiştirilmektedir. Ansiklopedik Eğitim Sözlüğünde öğretmen yetiştirme maddesine bakıldığında bunlara ek olarak mesleki ve teknik okullarında yer aldığını görülür. Öğretmenleri genel anlamıyla eğitimden sorumlu kimseler olarak görürsek, konunun ilerleyişi açısından öncelikle eğitim kelimesini incelememiz gerekmektedir.

2.6. ÖĞRETMEN ADAYLARININ GEÇMELERİ GEREKEN GENEL SÜREÇLER

Bir yerde iyi bir eğitim verilmesi hedefleniyorsa eğitim vereceklerin de iyi bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumların belirli eğitimleri oldukça sıkı bir şekilde öğretmen adaylarına vermeleri şarttır. Öğretmen okulları diye adlandırabileceğimiz bu kurumların tarihine bakacak olursak Batı’da ilk örneklerine 19. yüzyıl başlarında J.J Rousseau ve Pestalozzi gibi düşünürlerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu çağdaşlaşmaya başlayan eğitim mesleği ülkemizde 16 Mart 1848 tarihinde kurulan Öğretmen Okulu (Darülmüallimin) ile geliştirilmeye başlanmıştır (Tanilli, 1992).

O tarihten günümüze dek şekil ve içerik değiştirerek gelen öğretmen mesleğinin eğitimleri kapsamında birçok alan adaylara verilmektedir. Fakat öğretmenlerin nitelikleri kapsamında Veysel Sönmez’in Öğretmen El Kitabı adlı eserinde değindiği gibi adayların belirli süzgeçlerden geçirilmesi gerekmektedir. Bu süzgeçler, eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi, eğitim ekonomisi ve eğitim sosyolojisidir.

2.6.1. Eğitim Psikolojisi

Eğitim psikolojisinin anlaşılabilmesi için kısaca psikolojinin ne olduğuna değinilecek olursa; ruhbilim diye de adlandırılan psikoloji genel tanımlamasıyla insan davranışlarını inceleyen bilim dalıdır. “Yunanca ruh anlamına gelen ‘psykhe’ deyimiyile bilgi anlamına gelen logos deyiminden yapılmıştır.” (Hançerlioğlu, Orhan Ruhbilim Sözlüğü,1993).

Genel tanımıyla insan davranışları olarak açıkladığımız psikolojiden eğitim psikolojisine geçilecek olursa; eğitim de istendik davranış değişiklikleri oluşturma süreci olarak ele alınabilir. “Beyinde oluşan istendik biyo-kimyasal değişiklikler şimdilik davranışlarda gözlenebiliyor. Davranışlara bakarak kişinin öğrenip öğrenemediğine karar verilebilir. Bu bağlamda eğitim ile psikoloji arasında anlamlı bir ilişkiden söz edilebilir.” (Sönmez,2003).

2.6.2. Eğitim Ekonomisi

Ekonomi, insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekleştirilen her türlü faaliyetleri içerir. Ekonomi bilimi, bu ihtiyaçları sınırlı kaynaklarla karşılayabilme yollarını arayan bilim dalıdır.

Eğitim ekonomisi, ekonomi biliminin ve eğitim biliminin kesişmesinden oluşur. Bir toplumda eğitim talep eden her birey, aldığı eğitimle kendi beşeri sermayesini artırmak için yatırım yapmış olur. Bu yatırım, aynı zamanda ekonominin üretim kapasitesini artırıcı bir etki de meydana getirir. Dolayısıyla bir toplumda insanların eğitimi, o toplumda ekonominin büyüme potansiyelini, ücret düzeyini, işsizlik oranını belirlerken aynı zamanda sosyal barışa da katkı sağlar (Gümüş, 2014).

Eğitim insanlar için yapılan yatırımlarda en uzun vadeye sahip olan bir yatırımdır. Eğitim sistemi, insanları tutarlı bir üretici ve tüketici haline getirmeye çalışmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmesi için de ekonominin gereksinim duyduğu insan tipini hem nicelik hem de niteliksel olarak yetiştirmeyi hedeflemelidir. Aksi takdir de devlet ekonomisinin zarar görmesine sebebiyet verebilir. Eğitim için ayrılan bütçeleri boşa

harcama gibi bir durum söz konusu olabilir. Bu gibi planlamalar eğitim ekonomisi adı altında gerçekleştirilmektedir.

2.6.3. Eğitim Felsefesi

Felsefe, ilk bilimdir. Diğer tüm bilimler felsefe içerisinde incelenirken, daha sonraları bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Felsefe bilimi içerisinde matematik, astronomi, fizik, kimya, biyoloji, sosyoloji, psikoloji, eğitim vs. gibi bilimler yer almaktaydı.

Diğer bilimler gibi eğitimden ayrılıp ayrı bir bilim olmuştur. Eğitim tanımında da değinildiği üzere bu alanda birçok tanımlama yapılmıştır. Eğitime ait birçok tanımlamaların bulunma sebebi olarak felsefi görüşler gösterilebilir. Bu felsefi görüşlerden bazılarının eğitim tanımlarına değinmemiz gerekirse, idealiz eğitimi, insanın bilinçli ya da bilinçsizce tanrıya ulaşmak için yaptığı aralıksız bir çabadır. Realizme göre ise eğitim, gelen kuşaklara kültürel kalıtlar aktararak onları topluma uygun yetiştirebilme süredir. Natüralizm de bu süreç, bireyin doğal olgunlaşma süreçlerini geliştirme ve bu özelliklerini göstermesini sağlama işidir. Pragmatizm de, kişiyi toplumda kalifiye ve verimli bir kişi yapmak için uğraşılan toplumsal süreçken, Marksizm de insanı çok yönlü eğitime, doğayı denetleyerek onu değiştirecek ve üretimde bulunacak şekillerde yetiştirme süreçleridir.

Eğitim Felsefesi, bazı bilim insanları tarafından, ahlâkî ve sosyal felsefenin bir parçası olarak kabul edilirken; amaç, yöntem, program vs. gibi sorunları ahlaki ve sosyal felsefenin alanı olduğu söylenmektedir. Bazıları ise, eğitim felsefesini tamamen eğitim sorunlarının ortaya çıkardığını, eğitimin bir dalı olduğunu savunmaktadırlar.

“Eğitim felsefesi, eğitimi engelleyen sorunları, eğitime yön veren kavram, düşünce ve ilkeleri açıklamaya çalışmaktadır.” (Ergün, 2014)

Eğitim felsefesi, eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön veren varsayım, inanç, karar ve ölçütleri inceler, tutarlık ve anlam yönünden kontrol eder. Eğitim sistemlerinin temeline konan insan anlayışlarını değerlendirir. Eğitimde kullanılacak yeni hipotezler

oluşturmaya çalışır. İnsanın tabiatı, toplum, öğrenme gibi konulardaki felsefi ve eğitsel yaklaşımları bir araya getirir; bunlardan bir bütün çıkarmaya çalışır.

2.6.4. Eğitim Sosyolojisi

Eğitim sosyolojisi, sosyoloji biliminin temel kavramlarının eğitim üzerine uygulanmasıdır. Bu alanın doğuşuna kadar süreçte sosyoloji ile eğitim biliminin nitelik bakımından birbirlerinden oldukça farklı oldukları ve birbirleriyle işbirliği sağlayamayacakları görüşü hakimdi. Sosyoloji, toplumun genel yasalarını, yasa benzeri düzenlilikleri, eğilimleri, toplumsal olgular arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini tespiti için kuramsal bir temel bilim; eğitim ise, pratik uygulamalara yön veren, derhal kuramdan pratiğe geçen gerçekler peşinde koşan bir uygulamalı bilim olarak tanınıyordu (Tezcan, 1985).

20.yüzyılda özellikle ABD’de de eğitim biliminin, uygulamalı sorunlarla karşı karşıya geldiğinde çözüm bulmakta başarısız olduğu tespit edilmiştir. Bu bilimin, güvenilir sonuçlara ulaşabilmesi için kuramsal araştırmalara ihtiyacı olduğu saptanmıştır. Fakat doğruluğu tespit edilmemiş, çeşitli denetimlerden geçmeyen sonuçların uygulama alanına hemen koyulmaları üzerinde ki çıkabilecek problemler üzerinde durulmuştur. Bunlardan yola çıkılarak sosyolojinin spekülatif bir bilim olmadığı ve eğitimin ise hemen uygulama alanına koyulamayacağı kararına varılmıştır. Böylece sosyoloji ve eğitim bilim nitel yönden birbirlerine yakınlaşmışlar ve hem sosyolojinin hem de eğitim biliminin kuramsal ve uygulamaya yönelmeleriyle ‘Eğitim Sosyolojisi’ doğmuştur.

Eğitim sosyolojisinin detaylı açıklamasına bakmadan önce Sosyoloji bilimini kısaca tanıtabiliriz; Sosyoloji, insanın yaşamıyla ilgilenen geniş kapsamlı bir alandır. Uygar toplumları bilimsel, sistematik ve eleştirel olarak inceleyen toplum bilimidir.

Sosyologların anlamaya çalıştıkları temel sorun bireylerin toplumdan nasıl etkilendikleri ve toplumun bireylerden nasıl etkilendikleridir. Sosyoloji de, bilimsel yöntemlerle toplumsal olgular incelenir. Eğitsel olayların kökenleri de toplum bazlı oluşmaktadır. Bundan dolayı sosyoloji, eğitimi de toplumsal bir kurum olarak inceler.

Eğitim sosyolojinin tarihçesine baktığımızda ilk hareketlilik 19.yüzyılda ki klasik sosyologların araştırmalarıyla gelişmeye başlamıştır. İlk kez eğitim sosyolojine, 1883 yılında LesterWard'ın yayınlanan “Dinamik Sosyoloji” isimli kitabında değinilmiştir. Daha sonra John Devuey tarafından 1889 yılında “Okul ve Toplum” kitabında eğitim sosyoloji geliştirilmiştir. Devuey'e göre eğitim sistemi toplumsal değışmenin doğrudan aracı olarak görülmüştür. Bu görüşüyle okulları reform toplumu olarak kabul etmiştir. Eğitim sosyolojisinde katkılarını göz ardı edemeyeceğimiz diğer isimler Emile Durkheim, William James ve C.S. Pierce'dir.

Eğitim sosyolojisinin kurucuları olarak Emile Durkheim kabul edilirken, C.S Pierce'yi de kurucu olarak kabul edenler vardır.

2.7. ÖĞRETMENLERİN TAŐIMASI GEREKEN NİTELİKLER

Öğrenme-öğretme arasında ki ilişki çok etkilidir. Öğretme aşamasında öğretmen nitelikleri büyük önem taşımaktadır. Öğretmenin fiziksel görünüşlerinden, maaşlarına, mezun oldukları okullardan mesleki kıdemlerine kadar öğrenci başarısıyla arasında ilişkilerin olup olmadığı birçok araştırmalara konu olmuştur.

“Bir öğretmenden öğrenme-öğretme ortamında pekiştireç, ipucu, dönüt, düzeltme kullanması, öğrenci katılğanlığınısağlaması, geç ve güç öğrenenlere yardım etmesi, cezaya başvurmaması, her ünitenin sonunda biçimlendirmeye yetiştirmeye dönük değeriendirme sonuçlarına göre her bir öğrencinin varsa eksiklerini tamamlaması, yanlışlarını düzeltmesi, alanında yeterli bilgi ve becerilerle donanmış olması, hoşgörölü, sevecen, anlayışlı olması, fakat öğrenme-öğretme ilkelerinden taviz vermemesi gibi davranışlar beklenir.” (Sönmez, 2003).

Bundan dolayıdır ki öğretmenlik mesleği büyük bilgi, beceri ve donanım isteyen bir meslektir. Bu gibi nitelikleri kazanmayanların, eğitim formasyonu almayanların öğretmen olması doğru bulunmaz.

Yukarıda sayılan nitelikler dışında öğretmenin ses tonunu ayarlaması, öğrencilerle göz teması kurması, sorulan her soruyu dikkate alması ve çözüm üretme yöntemleri, anlaşılır bir dilde konuşuyor olması vb. nitelikler de çok önemli yerdedir.

2.7.1. İlkokul Öğretmenliği

İlkokul öğretmenliği denildiğinde akla ilk gelen, birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar olan süreçteki eğitimi veren öğretmenlerdir. İlkokul öğretmenliği aynı zamanda sınıf öğretmeni olarak da tanımlanmaktadır. Teknik bir tanımla sınıf öğretmeni, öğrencilere okuma-yazma öğreten ve temel düzeyde matematik, vatandaşlık, sosyal bilimler, doğa bilimleri, sanat, spor dallarında eğitim veren kişilerdir.

İlkokul öğretmenleri çocuğun gelecekte ki tüm eğitim ve öğrenim hayatında oldukça önemli bir yere sahip olduğundan oldukça önemli bir branştır. Günümüzde ilkokul öğretmenliğine özel eğitim veren fakülteler olmasına karşın, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından herhangi bir branştan mezun olan kişiler de ilkokul öğretmenliğine atanabilmektedirler. Bu durum çocukların eğitimlerini direk olarak etkileyebileceğinden, ilkokul öğretmeni olacak kişilere özel eğitimler verilmesi gerekliliğini doğurmaktadır.

Sınıf öğretmeni olarak görev yapacak olan kişiler şu özelliklere sahip olmaları gerekmektedir:

- Üst düzeyde genel yetenekli olması,
- Sayısal ve sözel düşünme yeteneği gelişmiş olması
- Düşüncelerini aktarabilmekte becerikli olması,
- Dikkatli, yaptıkları işlere özen gösterebilen kişiler olması,
- İyi bir öğrenme ortamı sağlayabilmesi,
- Mesleğinin getirdiği sorunlara çözüm yolları bulmayı başarabilen
- İnsanlarla iletişim gücünün kuvvetli olması, sevecen, hoşgörülü ve sabırlı bir yapıya sahip olabilmesi,

- Öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini anlayabilecek olması,
- Kendini geliştirmeye açık, istekli, coşkulu ve yaratıcı kimseler olması gerekir.

Sınıf öğretmeni olan kimselerin yapacağı çeşitli görev tanımlamaları vardır. Bu görevleri birkaç maddede sıralayacak olursak:

- Eğitim vereceği sınıfın düzeyi belirler. Bu düzeye uygun olarak yıllık, aylık, haftalık ve günlük olmak üzere çalışma planları hazırlar. Bu çalışma planlarını öğrencilerine uygulayarak onlara temel vatandaşlık davranışlarını kazandırmaya çalışır.
- Öğrencilerinin başarılarını değerlendirmeye alır ve durumlarını göz önünde bulundurarak başarı artırıcı faaliyetlerde bulunur.
 - Öğrencilerinin gelişmelerini sürekli olarak izler ve sorunlarının tespitlerini yapıp, bunların çözümleri için yollar arar.
- Eğitimle ilgili sorunları tespit eder, bu sorunların gelişmelerini takip edip öğretim programlarına yansıtılması için çeşitli önerilerde bulunur.
- Okulun düzen ve disiplinini sağlamak üzere görevlerde bulunur.
- Öğrencilerinin velileri ile devamlı yakın ilişkilerde bulunarak, öğrencilerin eğitimleri ile ilgili işbirliği içerisinde bulunur.

Öğretmenliğin kutsallığı sürekli olarak dile getirilen bir tanımlamadır. Bu kutsallık en hassas ilkökul öğretmenliğinde yakalanabilmektedir. Yapılan araştırmalar, çocuklara ilk yıllarda yapılacak eğitimin niteliği gelecekte ki başarılarını, okula karşı ve kendilerine karşı tutumlarını yakından etkilemektedir. Bu durumda okul öncesi öğretmenlerinin ve ilkökul öğretmenlerinin niteliklerinin büyük rolü olduğunu göstermektedir. Öğretmen, öğrenmeye ve eğitime zengin bir ortam hazırlayıp, sağlıklı bir eğitim-öğretim vererek çocukların gelişmelerini hızlandırabilecekken, uygun olmayan ortamlarda hazırlayıp onların eğitimlerini, öğretimlerini sınırlandırabilme ihtimali de barındırabilir.

Ayrıca çocuk için ilkökul (okul öncesi eğitim olmadığı takdirde) anne ve babasından ayrıldığı ilk dönemlere denk gelmektedir. Bundan dolayı da çocuk ilkökul öğretmenini anne-babasının yerine koymakta ve daha da büyüterek “tanrılaşdırma” boyutuna kadar götürebilmektedir. Bu da öğretmen ne derse doğrudur ve uygulanması gereken

davranışlardır yargısına varmaktadır. Bu da öğretmenin davranışları çocuğun kişisel gelişiminde önemli bir modele sahip olmaktadır. İleri ki konularda da değineceğimiz etik kavramı bu yıllarda temelleri atılacak bir konudur, yargısına varmamızı da sağlayabilmektedir. Öğretmenin yaptığı her doğru ve yanlış davranış çocuk için doğru kabul edilmekte ve gelecekte ki doğru veya yanlış kişiliklerin oluşmasında temelleri oluşturmaktadır.

Buna bir örnek olarak verecek olursak, kötü bir örnek olarak rüşvet alan bir öğretmen modelini düşünelim, çocuk ailesi tarafından öğretmene sağlanan çeşitli imkanlar doğrultusunda yüksek notlar aldığını görürse ileride karşılaştığı tüm sorunları bu tarz imkanları sağlayarak çözebileceği kanısını oluşturacaktır. Bunun aksi olduğundaysa kendi çabasıyla bir şeyler yapması gerektiğini kabullenecek ve daha çok çalışan, araştıran, dürüst çözüm yolları arayışına girecektir.

Bu gibi örnekler çoğaltılabileceği gibi, öğretmenlerin temel ahlak ve etik kurallarına sahip olmaları çocuklarında bu temel kurallara sahip olmalarında etkili olabileceği sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu sonuç tüm sorumlulukların öğretmende olduğunu gösteremeyeceği gibi olumsuz yönde aile ve çevre eğitimi alan bir çocuğun öğretmenin oluşturduğu bir modelle olumlu bir kişiliğe doğru gidebileceği ihtimalini de göstermektedir.

Sonuç olarak, ilkokul öğretmeni, ilkokul eğitim programında yer alan konu alanlarına ait bilgileri çocuklara aktaran, onları araştırmaya, yaratıcılığa, girişkenliğe yönelten, kendilerine ve dış dünyaya karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardım eden, başkalarıyla etkili iletişim kurma becerilerinin gelişimini sağlayan kişidir. Yarının nitelikli bireyleri ilkokul öğretmenlerinin niteliklerinden etkilenmektedir. Toplumda ki iyi vatandaş, nitelikli anne-baba, nitelikli meslek adamı, nitelikli politikacı temellerini ilkokul öğretmenlerinden almaktadır. Bundan dolayı da ilkokul öğretmenleri atamalarında devletin bu özellikleri göz önünde bulundurması ve bu branş için özel eğitim alımlarını zorunlu hale getirmesi büyük önem taşımaktadır. Kaliteli bir toplum bireyleri yetiştirmek, kalite kişiliklerden, kaliteli eğitimler alınabilmesiyle sağlanabilir.

2.7.2. Ortaokul Öğretmenliği

Dördüncü ve beşinci sınıflarda da başlayabilen branş dersleri (İngilizce, beden eğitimi vb gibi dersler) branş öğretmenleri tarafından verilir. Ortaokul öğretmenleri, eğitim ve öğretim yıllarının altıncı, yedinci ve sekizinci yıllarında eğitim ve öğretim veren kişilere denilir. İlkokul öğretmenliğinden farklı olarak her öğretmenin bir tane sınıfı olmamaktadır. Aynı zamanda öğrencilerde tek bir öğretmene bağlı olmamaktadır. Örneğin matematik öğretmeni birden fazla sınıfta sadece matematik öğretmenliği yapmaktadır. Bir öğrencinin de matematik, Türkçe, İngilizce, sosyal bilgiler, resim vb gibi dersler için birden fazla öğretmeni bulunmaktadır. Öğrenci artık bir kişiyi rol model almamakta olup her öğretmeninden bir şeyler öğrenmeye başladığı yıllara geldiği görülmektedir.

Ortaokul öğretmenin görevi yetkin olduğu branşı öğrencilere seviyeleri doğrultusunda öğretmektir. Fakat bunları yerine getirirken öğretmenliğin temel görevlerini de yerine getirmekten sorumludur. Bunun yanı sıra ilkokul öğretmenliğinden daha farklı sorunlarla da karşılaşabileceğini unutmamalıdır. Karşısında yaş olarak yetişkinliğe doğru gitmekte olan bir yaş grubu bulunmaktadır. Buluş çağı diye geçen ergenlik dönemi bu yaş grubunda başlamakta olduğundan öğretmenin bu psikoloji alanında da bilgi sahibi olması çocuk gelişimi açısından önemli yer oynamaktadır. İlkokul öğretmenin kazandırdığı kişilik özellikleri ortaokul öğretmenlerince kalıcı hale getirilebilir. Ayrıca gelişim sürecinde çocukların özgüvenleri zedelenebileceği gibi yeterli seviyede olması da sağlanabilir. Temel öğretmenlik eğitimleri içerisinde çocukların yaşlarına göre öğretmen davranışları da oldukça önemli bir yerde olmalıdır.

Bu dönem öğretmenlerin sözlerini geçirmelerinde de güçlük yaşayabilecekleri bir sürece denk gelmektedir. Çocukları yönlendirmelerinde oldukça sabırlı ve doğru adımları atmaları oldukça önemlidir.

2.8. ÖĞRETMENLİK VE ETİK

Öğretmenlik etik kavramından uzak düşünülemez bir meslek dalıdır. İdeal bir öğretmen, yalnız kusursuz öğretme yetenekleri ile değil, aynı zamanda yaşama biçimi ile de örnek alınacak ahlaki bir modele sahip olmalıdır. Bu açıdan incelendiğinde öğretmen, öğrettiklerini örnek olarak yaşayan ideal biridir. (Pieper, 1999)

Meslek etiği ilkelerinin evrensel değerler üzerine kurulu olduğunu hatırlayacak olursak, branşı ne olursa olsun, hangi düzeyde öğretim etkinliğinde bulunursa bulunsun, bir öğretmenin bazı etik ilkeler doğrultusunda davranmasını beklemek yanlış olmayacaktır.

Öğretmenlerin uymaları gereken mesleki etik ilkeleri maddelere ayıracak olursak:

a. Profesyonellik ilkesi: Öğretmen etik kurallarından bahsedilmesi için en temelde öğretmenin mesleğinde profesyonel olması yatmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği görevleri belirtilen standartlar içinde yapabilecek yeterlilikte olmayan bir öğretmenin meslek etiği ilkelerinden söz etmek imkânsızdır.

b. Hizmette sorumluluk ilkesi: Sorumluluk belirli görevlerin istenilen şekilde yerinde getirilmesi olarak tanımlanabilir. Öğretmende kamu içerisinde üzerine düşen sorumlulukların bilincinde olması ve gerekenleri yerine getirmesi ile sorumludur. Bu sorumluluklarının toplumun geleceğini şekillendireceğinin de bilincinde olmaları gerekmektedir.

c. Adalet ilkesi: Öğretmen her türlü konuda adil davranışlar sergilemelidir. Öğrencileri arasında her daim adaleti sağlayabilecek yeterlilikte olmalıdır.

d. Eşitlik ilkesi: Eşitlik ilkesi kendi içinde üç madde de incelebilmektedir.

• **Bireysel eşitlik:** Bir okulda ki tüm öğrencilerin eşit olması ve öğretmenin bütün öğrencilerine eşit şekilde davranıyor oluşudur.

• **Kısmi eşitlik:** Farklı guruplara eşitlik sağlanması için farklı davranılmasını içerir. Buna göre sınıftaki bütün öğrenciler eşittir ancak sınıfta bir engelli öğrenci varsa ona farklı davranılarak onu diğer öğrencilerle eşit hale getirebilme durumuna denilir.

- **Blokların eşitliği:** Velilerin sosyal statüsü, öğrencilerin daha başarılı oluşları vb gibi gruplara özel ilgi olmaksızın her kesimden öğrenciye eşit davranışlar içerisinde bulunulmasıdır.
- e. **Sağlıklı ve güvenli ortamın sağlanma ilkesi:** Öğretmenlerin en temel etik sorumluluklarından biri de sınıf ortamında düzen ve disiplini sağlayarak, öğrenci sağlığını ve güvenliğini tehdit edecek her türlü unsurun ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.
- f. **Yolsuzluk yapmamak:** En genel anlamıyla yolsuzluk bir çıkar karşılığında kamu yetkilerinin yasa dışı kullanımı olarak tanımlanabilir. Burada maddiyat dışında özel amaçlarda yer alabilir. Öğretmenin bu gibi mesleğini kötü yönde kullanmaması etik ilkeleri bakımından önemlidir.
- g. **Dürüstlük, doğruluk ve güven ilkesi:** Etik davranışlar genel olarak başkaları ile de dürüst davranışlar içerisinde olmayı gerektirir. Öğretmenlerinde güven ve saygıyı oluşturmaları gerekmektedir. Dürüstlüklerinden ödün vermeyerek saygı ve güveni koruyabilmeleri etik ilkeler bakımından önemlidir.
- h. **Tarafsızlık ilkesi:** Nesnel olabilmek için duygulardan ziyade akılla hareket etmeyi gerektirir. Öğretmenlerin mesleklerinde tarafsız olabilmeleri için akılla hareket etmeleri önemlidir.
- i. **Mesleki bağımlılık ve kendini geliştirme ilkesi:** Öğretmenlerin meslekleri ile ilgili gelişimlere sürekli açık olmaları ve tüm yenilikleri takip edip kendilerini geliştiriyor olmaları önemli bir ilkedir.
- j. **Saygı:** Öğretmenin her şeyden önce insanın değerine ve bütünlüğüne saygı göstermesi gereklidir. Bundan dolayı öğrencilerinin bütünlüklerini kabul edip onlara saygılı davranmak zorunluluğu vardır. Dayak, şiddet, hakaret vb. gibi tutumlarda bulunmaması bu ilkenin esaslarındandır. Çocuk saygı gördüğünde saygı göstermeyi öğreneceğinden, bunu ilk önce öğretmenin yerine getirmesi şarttır. Bu ilke içerisinde diğer saygı göstermesi gereken kısımda öğrenci velileridir. Bunların yanında öğretmenin kendi meslek arkadaşlarına da saygılı davranma zorunluluğu bulunmaktadır. Kısaca öğretmenlerin herkesin hayatına saygı göstermeleri gerekmektedir.

k. Kaynakların etkili kullanımı: Öğretmenin zamanı, öğretim ve eğitim açısından etkili kullanması öğrencilerin en üst düzeyde yarar sağlamalarına sebep olacaktır. Öğretmenlere sunulan her türlü kaynakları –bunun içerisinde zamanda bulunmaktadır- etkili kullanması diğer etik ilkelere bağlıdır.

2.9. İNTERNET KAVRAMI

İnternet dünya çapında bir kütüphanedir. İnternet dünyadaki tüm veri tabanlarını ve bilgisayarları birbirine bağlayan bilgisayar ağları sistemidir (ISOC,2007).

İnternet bilgi üretimi ve dağıtımını kadar, iletişimin ve etkileşimin küresel olarak yayılmasında da rol alan en son yeniliklerden biridir. İnternet bilgisayarın arkasına eklenen bir kablolu telefon girişine, telefon girişinden telefon santraline ve oradan dünya çapında bağlanmasıyla oluşan bir iletişim aracıdır (İşman ve Gürgün, 2008).

İnternet birbirinden çok farklı donanım ve yazılım özelliklerine sahip olan bilgisayarların birbiriyle iletişim içinde bulunmasını sağlamaktadır. İnternetin çatısını üniversiteler, kamu kurumları ve ticari kuruluşların bilgisayarları oluşturmaktadır. Kullanıcılar internete bu kurumlardan aldıkları hizmet aracılığıyla erişirler (İşman ve Gürgün, 2008).

İnternetin en önemli iki işlevi haberleşme ve iletişimdir. İnternet üzerinden dünyanın dört bir tarafıyla hızlı ve ucuz bir şekilde iletişim kurmak, istenilen konuda araştırma yapmak, gerekli bilgi ve dokümanları bilgisayara yüklemek çok kolaydır. Bundan dolayı internet hayatı kolaylaştıran bir iletişim ağıdır.

2.9.1. İnternetin Tarihçesi

İnternetin tarihi ise, 1960'lı yıllarda ABD Savunma Bakanlığının, olası felaketlerin (doğal afet, nükleer saldırı) ardından dahi işlevselliğini koruyabilecek bir

iletişim sistemi yaratma isteği ile ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network:)Amerikan Gelişmiş Savunma Araştırmaları Dairesi Ağı) adı altında askeri bir proje olarak başlamıştır. 1970'li yıllarda Amerika'da üniversiteler arası bir ağ oluşturma amacıyla yapılan çalışmalarla birçok araştırma enstitüsü ve üniversite birbirine bağlanmıştır. İnternet başlangıçta bilgisayar uzmanları, bilim adamları ve kütüphaneciler tarafından kullanılmıştır. 1970'li yıllardan sonra e-posta, web siteleri arasında dosya transfer protokolleri ve çeşitli standartlar belirlenmiştir. 1980'li 90'lı yıllarda internet kullanımını kolaylaştıran ara yüzlerin, işletim sistemlerinin geliştirilmesi, web sitelerinin sayısının artması, fiziksel ortamdaki hemen hemen her şeyin internet ortamına taşınması ile internet kullanımı hızla artarak günümüz kadar gelmiştir. İnternet'in Türkiye'ye geliş tarihi ise 12 Nisan 1993'tür (Vikipedia, 2011; Derebaşı, 1999, Akt. Gökçe Arslan, 2005).

İnternet ve bilişim teknolojilerinin damgasını vurduğu günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde eğitimde internet kullanıcı sayıları hızla artmaktadır. Türkiye'de gelişmiş ülkeler arasında olmasa da bu gelişmeye anlamlı ölçülerde tepki vermektedir (TBD, 2002).

Türkiye'de ilk İnternet bağlantısı, 12 Nisan 1993 tarihinde yapılmıştır. İlk yıllarında sadece TÜBİTAK ve üniversitelerin kullanımına izin verilen ve sadece ODTÜ ve Ege üniversiteleri üzerinden bağlanılan İnternet'e bugün her isteyen, istediği İnternet Servis Sağlayıcı kuruluşlar üzerinden bağlanabilmektedir. Türkiye'de İnternet başlangıçta, tüm dünyada olduğu gibi, bilgi aktarımı amacıyla kullanılmıştır. 1995 yılı içinde, dünyadaki gelişime paralel olarak, Türk girişimcileri de günden güne artan bir talep ile internet ortamını; Web Sayfaları, elektronik posta ve diğer servisleri ile kullanıcıların beklentileri doğrultusunda etkileşimli olarak, özellikle tanıtım ve pazarlama için kullanmaya başlamışlardır.

Günümüzde internet o kadar büyük ve karmaşıktır ki internet'e bağlı milyonlarca bilgisayar bulunmaktadır ve her yıl bu rakam katlanmaktadır. 1980'li yıllardan beri internet'e bağlı kişilerin sayısı her ay %20 oranında artmış, NSF net'in devreye girmesiyle bu sayı oldukça yüksek rakama fırlamıştır. Türkiye İnternet'e Nisan 1993'ten beri bağlıdır. İlk bağlantı ODTÜ'den gerçekleştirilmiştir. Ege Üniversitesinden olan

bağlantı ise, 1994 başlarında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten günümüze Türkiye’de İnternet’in durumuna kısaca bakmak bize İnternet’in durumunu verir. TR-NET kelimesi Türkiye’yi ifade eden TR ve ağ anlamına gelen NET kelimelerinden oluşturulmuştur. TR-NET ülkemizin İnternet bağlantısını gerçekleştirmek ve yaymak için Tübitak ve ODTÜ tarafından oluşturulmuş bir proje vebuna bağlı yapılanmanın ismidir. Türkiye’nin İnternet bağlantısı bu proje kapsamında 1993 Nisan’ında sağlanmıştır. TR-NET kamu, özel, üniversite ve diğer sektörlerden yüzlerce kuruluşun yanı sıra evlerinden bu imkâna erişmek isteyenlere de hizmet vermektedir.

1990’lı yıllara ilişkin Türkiye’de ne kadar internet kullanıcısı olduğu ya daolabileceği ile ilgili kesin sayılar vermek güç görünmektedir. Bunun en önemli sebebinin, internetin yalnızca internet servis sağlayıcısı aboneliğiyle değil; internet kafeler, üniversiteler, işyerleri gibi internet bağlantısı olanağı bulunan kamusal mekanlarda da kullanılabilmesi olduğu belirtilmiştir (İncirlioğlu ve Kılıçbay, 2005).

İnternetin önemi Türkiye’de çok kısa sürede fark edilip, internetten farklı şekillerde yararlanılmaya başlanmıştır. 2000 yılında kullanıcı sayısı 1.785.000 olaninternetin, 1 yıl içinde %100’den fazla hızlı yükselişini, 2003’ten 2004’e geçişte desürdürmüştür. 2005 yılında bu yükselişin 13 milyon civarı olması beklenmekteydi.Türkiye’deki kullanıcı sayısı şu şekilde verilmiştir; 1998 yılında 293.000; 1999’da580.000; 2000 yılında 1.785.000; 2001 yılında 3.500.000; 2002 yılında 6.050.000; 2003yılında 7.500. 000; 2004 yılında 10.000.000; 2005 yılında 12.300.000; 2006 yılında14.320.000 ve son olarak 2007 yılında 16.007.000dir (<http://ab.org.tr/ab08/bildiri/17.pdf>).

2010 yılı Haziran ayı raporuna göre ise, Türkiye’nin 2010 yılı nüfusu 77.804.122 iken, internet kullanıcı oranı 2000 yılına oranla % 1,650 büyüyerek 35.000.000 ulaşmıştır. Avrupa’da internet kullanıcı sayısı en yüksek ülke 65.100.000 kişi ile Almanya olurken, 35.000.000 kullanıcı sayısı ile Türkiye 5. Sırada yer almaktadır. (<http://www.internetworldstats.com/stats4.htm#europe>). Ayrıca, ülkemizde 2009 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilen Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (TÜİK,2009) sonuçlarına göre hanelerin % 30,0’ı internet erişimine sahiptir. İnternet erişimi olmayan hanelerin % 30,1’i evden internete bağlanmama

nedeni olarak internet kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. ADSL % 85,6 ile Türkiye’de kullanılan en yaygın internet bağlantı türüdür. Araştırma sonuçlarına göre 16–74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla erkeklerde % 50,5 ve % 48,6, kadınlarda % 30,0 ve % 28,0’dır.

2.10. İNTERNET ETİĞİ KAVRAMI

İnternet popüler olmaya başlayınca enformasyon ve bilgi teknolojilerin yarattığı sosyal endişelerin dikkat çekmeye başladığı görülmektedir (Fox, 2003).

Bilişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte günlük yaşamda bazı önemli sorunlar görülmektedir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, lisanssız yazılım kullanılması, sanat eserlerinin yasal olmayan şekilde internet ortamında elde edilmesi, kredi kartı dolandırıcılığı, virüslü yazılımlarla zarar verme gibi yeni suçlar ile, özel yaşamın gizliliği, bilgi doğruluğu, fikri mülkiyet, telif hakları, sayısal uçurum, sanal ortam, yetkisiz erişim, pornografik içerik, sahtecilik, dolandırıcılık, siber zorbalık, güvenlik gibi etik sorunlar ortaya çıkmıştır (Dedeoğlu, 2006).

İnternetin hızla gelişimiyle birlikte, internet teknolojisinin beraberinde mevcut bilgisayar etiği sorunlarından farklı sorunlar getirip getirmediği tartışılmaya başlanmıştır (Tavani, 2000). Bazı yazarlar internetin mevcut etik sorunlara yenisini eklediğini fakat olan sorunları daha da körüklediğini iddia etmektedirler. Deborah Johnson'a (1999) göre internet teknolojisinin kendine has, düşünmeye değer üç farklı özelliği bulunmaktadır:

- Küresel ve etkileşimli olan alanı,
- Kimliğini açığa vurmadan iletişim kurabilme,
- Depolanan bilginin yeniden üretilebilmesi.

Deborah Johnson bu üç özelliğin çevrimiçi gösterilen davranışları çevrimdışı gösterilen davranışlardan ahlâkî açıdan farklı yapabileceğini belirtmesine rağmen, internetin yeni etik tartışmaları doğurduğunu iddia etmemiştir (Tavani, 2000).

Bazı yazarlar ise internet etiği ve siberetik ifadelerini kullanmayı tercih ederek internetin yeni etik sorunlar doğurduğunu ve dolayısıyla bu göreceli yeni ortamı içeren ayrı bir çalışma sahasına ihtiyaç duyulduğunu ima etmişlerdir.

Öte yandan Tavani'ye (2000) göre internet, bilgisayar teknolojisi kullanımının daha önce doğurduğu etik sorunları körüklemiş ve sürekli hale getirmiştir. Fakat daha önce gündeme gelmeyen bir sorun yarattığına dair elde sağlam bir delil yoktur (Tavani, 2000).

İnternetin hızla geniş kesimlere yayılmasının bilgisayar etiğine yeni bir tartışma konusu eklediğini Fox (2003) şöyle dile getirmektedir: Bilgisayar etiği;

- Enformasyon ve bilgi teknolojileri kullanımına, üretimine ve düzenlenmesine has etik endişeleri teşhis etme,
 - Bu endişelerden hangisinin müdahaleye gereksinim duyduğuna karar verme,
 - Hangi müdahalenin en uygun olduğuna karar verme üzerine yoğunlaşır.
- İnternetin ortaya çıkmasının bir sonucu olarak dördüncü bir konu, bilgisayar etiğinin uğraş alanına girmiştir. İnternet etiği yukarıdaki listeye toplumun sosyal değerlerini kayda değer bir şekilde değiştirebilecek güçlerin incelenmesi ihtiyacını eklemiştir.

Johnson Computer Ethics adlı kitabının 1.baskısından 3.baskısına kadar bilgisayar etiği çalışmaları içindeki sosyal endişelerin büyük oranda internetin ortaya çıkışının ve yayılmasının bir sonucu olduğunu belirtmiştir (Fox,2003). Fox internet etiğinin kapsamlı bir tanımını aşağıdaki gibi yapmıştır:

- a. İE (İnternet Etiği) internette ve internetle alakalı yanlış ya da doğru davranışların kapsamlı araştırmasıdır. Bu araştırma internetin bugünkü ve gelecekteki kullanımı, üretimi ve düzenlenmesine has potansiyel etik kaygıların saptanmasıyla sonuçlanır.
- b. İE bu endişeleri inceleyen ve bu endişelerden hangisinin müdahaleye gereksinim duyduğuna karar veren titiz bir süreçtir.

- c. İE alternatifleri inceler, zamanında müdahale için en uygun seçeneği kararlaştırır.
- d. İE yanlış ve doğru davranışlara ek olarak internetin direk ve dolaylı sonuçları olan değişen sosyal değerleri saptar, inceler ve gerekli olduğunda müdahaleyi teşvik eder.
- e. İE yansıma, tekrar değerlendirme ve gözden geçirme için bir genel düzen sağlar. (Fox, 2003).

Bu tanıma göre İE, ne tam anlamıyla teorik ne de pratik uygulamalara dayanmaktadır. Fox'a göre İE teorik çalışmaları ve pratik uygulamaları bünyesinde barındırmaktadır.

Fox bu şekilde tanımlama yaparken bazı yazarlar yalnızca internet ortamındaki etik konuları içine alacak şekilde siberetik kavramını kullanmışlar, internet adabı kavramından bahsederek internette uyulması gereken bir takım görgü kuralları olduğunu ifade etmişlerdir (Odabaşı, 2006).

Siber vatandaşlık, siberetik, internet etiği, insanların netteyken nasıl davranması gerektiğini ifade eder (Kuiper, Terwel ve Wolman, 2005). Artan sayıda çocuk ve gencin internete girmesiyle önemli bir ders durumuna gelen siberetik, telif hakları, aşırı macilik, mahremiyet, bilgisayar korsanlığı, internette sohbet adabı ve zaman harcanması konularını içine alan bir kavramdır.

2.10.1. İnternet Etiğinin Gelişimi

Etik ve bilişim etiği eğitimi tüm toplumlar için önemli birer kavram haline gelmektedir. Doğruyu ve iyiyi bilme sanatı olan etik, bir dizi eylem kuralı ve ahlak ilkelerini kapsamaktadır. Etik, ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak felsefe ve bilimin önemli bir parçası ve sistematik bir çalışma alanıdır. Etik, Yunanca karakter anlamına gelen "ethos" kavramından gelmektedir ve sözlükte, ahlak, haklar, ahlak felsefesi, davranış standartları, yanlış ve doğru davranış ilkeleri olarak tanımlanmaktadır (Balcı,2001).

İnternetin özelleştirme sürecine girmesiyle daha fazla insanın bu yeni teknolojik gelişmeyle tanışması beraberinde bir takım endişeleri ve tedbirleri getirmiştir. Bir yandan internet etiğinin bilgisayar etiğinden farklı bir alan olup olmadığı tartışılırken öte yandan bu yeni etkileşim ortamında insanların zarar görmesini önlemek için çeşitli kuruluşlar uyulması gereken kuralları listelemeye başlamışlardır. Ocak 1989'da İnternet Aktiviteleri Yönetim Kurulunun oluşturduğu Ağ Çalışma Grubu;

- İnternet kaynaklarına yetkisiz girmeye çalışan
- İnternetin amacına uygun kullanımından saptıran,
- İnsan, bilgisayar ve kapasite kaynaklarını harcayan,
- Bilgisayar tabanlı bilginin bütünlüğünü yokeden,
- Kullanıcıların gizlilik haklarını tehlikeye atan tüm faaliyetleri 'Etik ve İnternet' başlığı altında etiğe aykırı ve kabul edilemez olarak ilan etmiştir. Bu prensipler bilgisayar güvenlik uzmanları da dahil olmak üzere tüm internet kullanıcıları için geçerlidir (Brag, 2002).

ISTE ve ACM gibi kuruluşlar yukarıdakine benzer genelgeler yayınlamakla birlikte, özellikle öğrencilerin bilgisayar etiği konularında neleri bilmeleri gerektiği üzerinde durmuşlardır (Odabaşı, 2006).

ACM, bilişim profesyonellerinin, akademisyenlerin ve öğrencilerin üye olduğu, alanında en büyük bilişim organizasyonu olan, bilişim teknolojileri ve standartları hakkındaki anlayışı geliştirmek amacıyla kurulmuş bir dernektir (Dedeoğlu, 2003).

ACM tarafından ilk olarak 1972 yılında geliştirilen ilkeler, 1992 yılında tekrar gözden geçirilmiştir ve dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde temel etik düşünceler, ikinci bölümde profesyonel davranışlara yönelik daha belirgin düşünceler, üçüncü bölümde liderlik rolündeki bireylere yönelik düşünceler vardır. Dördüncü bölümde ise bu ilkelere uymaya yönelik hususlar bulunmaktadır (Kallman-Grillo, 1996). İlk bölümde yer alan genel ahlâkî kurallar sekiz maddeden oluşur: 'Bir ACM üyesi olarak ben;

- a. Toplumun ve insanlığın iyiliğine katkıda bulunacağım.
- b. Diğer insanlara zarar vermekten kaçınacağım.

- c. Dürüst ve güvenilir olacağım.
- d. Adil olacağım ve ayrımcılığa karşı tavır alacağım.
- e. Kopyalama ve telif hakları dahil olmak üzere mülkiyet haklarına değer vereceğim.
- f. Fikir eserlerinin uygun bedelini ödeyeceğim.
- g. Diğer bireylerin kişisel haklarına saygı göstereceğim.
- h. Gizliliğe saygı göstereceğim.’

ACM'nin geliştirdiği bilişim meslek ahlâk ilkelerinin, profesyonel çalışmanın gerçekleşmesinde etik karar almayı sağlayacak bir temel ve profesyonel etik standartların ihlal edilmesi durumunda muhakeme niteliğine esas oluşturabilmesi amaçlanmıştır (Dedeoğlu, 2003).

2.11. İNTERNET ETİĞİNİN ANA KONULARI

1989'da internet de ilk gezinti yapıldığında, internet aktiviteleri kurulu (IAB) ‘internet etiği’ adında bir mesaj yayınladı. 1989’da bile, bu haberleşme ortamının insanları endişelendirecek potansiyele sahip olduğu aşikârdı. Çünkü internet geniş halk kesimlerinde ki her türlü insanın ulaşımına açıktı (Breakenridge, 2001).

1990’lar da internetin hızla genişlemesiyle, insanlar, iş dünyası ve öteki organizasyonlar teknolojik çevrelerin daha önceden tahmin ettiği bir olgunun avantajlarından yararlanmaya başlamışlardır. Bu olgu bilgisayar ağlarının finansal ve teknolojik bir kaynak olmakla birlikte kişisel ve sosyal bir kaynak olmasıdır. Bu yeni ağ ara yüzü, kimi çevrelerce işyerlerinde ya da evlerinde bir çeşit suç ortağı olarak değerlendirilmektedir. Hatta bazıları için bu gelişen ağı sömürmek normal insan davranışının bir uzantısı olmuş durumdadır (Mohay ve diğ., 2003).

Günümüz bilişim toplumunda ortaya çıkan etik sorunlar şu soyut gruplar altında toplanabilir (Laudon ve Laudon, 1996; akt.: Dedeoğlu, 2001):

- Bilgi edinme hakları ve yükümlülükleri.
- Fikrî mülkiyet hakları.
- Sistem kalitesi.
- Hesap verebilirlik ve denetim.
- Yaşam nitelikleri.

Bu sorunlar Richard O. Mason'un (1986) da bilgisayar etiğine dair yazdığı kitabında mahremiyet (Privacy), doğruluk (Accuracy), fikrî mülkiyet (Property), erişebilirlik (Accessibility) başlıkları altında belirttiği sorunlarla (PAPA) paralellik göstermektedir.

Öte yandan George Mohay (2003) ve diğerlerine göre internetten önce insanlar, yaşamlarında iyi ya da kötü işler yaptıkları gibi internette de benzer işleri yapmaktadırlar. İnsanlar internette sadece sohbet etmekle, alışveriş yapmakla, oyun oynamakla, öğrenmek ve öğretmekle kalmayıp aynı zamanda yalan söylemek, dolandırmak, çalmak, başkalarını izinsiz dinlemek, sömürmek ve hatta bazı uç durumlarda bir cinayeti plânlamak ya da uygulamak gibi olumsuz faaliyetlerde de bulunmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırısından sonra bu aşırı durumların olabileceği daha sık tartışılır olmuştur. İnsanlar artık bir suçun internette başlatılabileceğinin, plânlanabileceğinin ve kısmen uygulanabileceğinin farkına varmışlardır.

Benzer şekilde McCabe ve Trevino' ya göre 10 ya da 20 yıl önce öğretmenler, öğrencilerin sadece sınavlarda kopya çekmelerinden, intihal yapmalarından ve bireysel yapmaları gereken ödevleri ortak hazırlamalarından endişe ederlerdi (Rader, 2002). Günümüzde ise internetin yaygınlaşması, teknolojinin bu nimetinin, öğrenciler tarafından yanlış kullanım yollarının keşfedileceğine dair bir takım ciddî endişeleri de beraberinde getirmiştir. Bu yanlış kullanımlar arasında, müstehcen görüntü ve resimlere erişim, sübyancılarla iletişime geçme, kumar oynama, izinsiz internetten alışveriş, insanları taciz etme, ırksal ya da etnik suçlamalarda bulunma, tehdit etme ve iftira atma sayılabilir (Rader, 2002).

Diğer olumsuz kullanımlar arasında telif haklarını ihlal etmek (Kruger, 2003), şiddet içerikli oyun ve materyallere erişim, nefret aşıl原因 gruplarla ilişkiye geçme gösterilebilir.

Bununla birlikte sadece kullanıcılar değil, bilişim çalışanları ve bilişim şirketleri de interneti suiistimal etmektedir. Kullanıcının mahremiyetinin çiğnenmesi, istem dışı açılan sayfalar, istem dışı reklâm içerikli e-posta gönderilmesi internetin bilişim çalışanları tarafından olumsuz kullanımına örnektir.

2.11.1. Kullanıcı Gizliliği

Bilgi çağında bilginin değeri sürekli olarak arttığından bazı insanlar çeşitli nedenlerle diğer insanlara ait gizli bilgileri öğrenmek isterler. Ana güvenlik sorunlarından birisi kişisel bilgilerin ne kadarının toplanması gerektiği ve internet ortamında bu bilgilerin kötü amaçla kullanılabilme ihtimalinin olmasıdır. Çevrimiçi ortamda bireyler, bazıları yardımcı ve gerekli bazılarıysa tehlikeli olabilecek, kişisel bilgiler isteyen sorularla sık sık karşılaşır. Çoğumuz hava durumunu öğrenmek için girdiğimiz sitenin, yaşadığımız bölgeyi sormasını normal karşılarız çünkü o bölgenin hava raporunu öğrenmek istemiştir. Öte yandan, girdiğimiz başka bir sitenin bizim elektronik posta adresimizi istemesi çoğumuzu rahatsız eder, çünkü hiçbirimiz daha sonradan o sitenin gönderdiği reklâmları görmek istemeyiz. Bu tarz bir durum henüz kanunla ya da olumlu temayüllerle düzenlenmiş değildir. Düşünülmesi gereken hususlardan bazıları şunlardır (Lesk, 2005):

- a. Kişisel bilgiler nerede tutulacak?
- b. Toplanan bilgiler kişiyi tanımaya yönelik olabilir mi?
- c. Kayıtlar ne kadar süre tutulmalı?
- d. Kim bu bilgilere erişmeli?

2.11.2. Kişisel Bilgilerin Saklanması

Hava tahmin raporları sunan sitenin yaptığı tek iş, kullanıcının bilgisayarında internet tarayıcının direk erişebildiği bilgi parçacıkları (cookie) oluşturmaktan ibarettir. Tarayıcı bu siteye gittiğinde, site doğru hava tahmin raporunu bildirmek için kullanıcının haritadaki yerini bildiren bu bilgi parçacıklarını tekrar kullanır. Site, kullanıcıya ait bu bilgi parçacıklarını bilgisayarın dışında depolamak yeteneğine sahip olmakla birlikte, depolamak zorunda değildir. İşte insanları endişe eden bu bilgilerin kendi bilgisayarlarında değil de, başka bilgisayarlarda depolanmasıdır. Bu olasılığı ortadan kaldırmak için proxy sunucuları kullanılır (Lesk, 2005). Gitmek istediğimiz site sadece proxy'nin adresini bilir, bizim kim olduğumuz hakkında en ufak bir bilgiye ulaşamaz. Doğru ayarlanmış bir proxy, kişisel bilgi parçacıklarını saklayabilir ve doğru bilgileri yukarıda bahsedilen hava tahmin raporları sunan siteye iletir. Böylece bize ait kişisel bilgilerin güvenmediğimiz yerlerde depolanmasını önlemiş oluruz (Lesk, 2005).

2.11.3. Kişisel Tanımlama

Birçok site, hatta ücretsiz siteler bile, kullanıcılarını kayıt olmaya zorlamaktadırlar. Bundaki amaç reklâmcıları cezbetmek için kullanıcıların yaş, eğitim, e-posta adresi gibi demografik bilgilerini toplamak ve mail adreslerine reklâm içerikli mailler göndermektir. Fakat kullanıcıların önemli bir bölümü kayıt olmayı reddetmekte ve siteyi terk etmektedirler.

İnternette ödeme yapmanın genel yolu kredi kartı bilgilerini, adı ve adresi vermektir. Günümüzde bu tarz sitelerin gizlilik politikaları (privacy policy) vardır, fakat bu maddeler oldukça uzun bir metin halinde önümüze konduğu için, çoğumuz bu maddeleri okumadan fareyle tıklayıp kabul ederiz. Tüm metni çok az kişi okur. Hatta 'kişisel bilgilerinizi iş ortaklarımızla paylaşabiliriz' cümlesi ise çok az kişinin dikkatini çeker. Bu cümle onların kişisel bilgilerimizi istedikleri herhangi bir şirkete satabileceklerini ifade etmektedir (Lesk, 2005).

Avrupa Birliği, Amerika'ya göre kişisel bilgilerin toplanmasını düzenleyen daha sıkı kurallara sahiptir. 1998'de çıkartılan Avrupa birliği direktifine göre, kişisel bilgileri içeren tüm veritabanları, bilgi sahiplerine girdileri kontrol etme ve yanlışları düzeltme imkânını sağlamak zorundadır. Hatta politik ve dini görüş gibi bazı bilgiler hiç toplanamayabilir. Diğer kurallar toplanan bu bilgilerin pazarlamacılara satılmasını sınırlar. Bu kurallar üzerinde uluslararası boyutta kayda değer tartışmalar yaşanmaktadır. Kişisel bilgileri izinsiz 3.şahıslara satılan kişiler bir avukatla görüşmelidir. Bu vakte kadar, Avrupa'nın baskısına rağmen Amerika henüz benzer kanunları çıkarmış değildir (Lesk, 2005).

2.11.4. Kayıtların Saklanma Süresi

Bazı kuruluşlar internette yapılanların kayıtlarını tutmak ister, birçok kullanıcı ise bir süre sonra geçmişte yaptıklarını gösteren kayıtların silinmesini istemektedir. İşlem tamamlandıktan sonra, bu işlemin kaydı ne kadar tutulmalıdır? Malî açıdan iade, garanti, değişim, vergi gibi işlemler için bir satıcı yeterince uzun süre kayıtları saklamalıdır. Fakat ihtiyaç duyulan süre bittikten sonra kayıtlar tutulmaya devam edilmeli midir? Bir arama motoru ne kadar süre kullanıcının eski aramalarını hafızasında tutmaya ihtiyaç duyar? Bu soruların irdelediği konular üzerinde anlaşılmış belirgin bir standart yoktur. Birçok veri toplayıcı kişisel bilgileri sonsuza kadar saklamak ister. Lesk, web tarayıcısındaki bir düzine cookieyi kontrol ettiğinde, birçoğunun yıllarca geçerliliğini koruduğunu görmüştür (Lesk, 2005).

2.11.5. Bilgiye Erişim

Erişim bireylerin, bilgisayarlardaki ve internet ortamındaki her türlü metin, resim, tablo, hareketli animasyonlar gibi farklı türlerdeki materyallere ulaşımı demektir (Macachor, 2004). Mason (1986) hangi bilgi, kim tarafından, hangi koşullar ve ne tür bir güvenlik altında elde edilebilir? sorularıyla erişimin önemine vurgu yapmıştır.

Bilişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler bilgiye erişim kavramında da değişikliklere yol açmıştır. İnternet sayesinde evimizden hiç çıkmadan binlerce kilometre uzaklıkta bulunan elektronik veri tabanlarındaki makalelere ve kitaplara ulaşabilir, satın almayı düşündüğümüz araba, kitap ya da elektronik eşya hakkında detaylı bilgi alabilir, dünyada gelişen olayları takip edebilir, yeni çıkan filmlerin kısa tanıtım videolarını izleyebilir, konferans ve sunumları takip edebiliriz. Ancak Mason'un (1986) belirttiği gibi bunları yapabilmek için bilişim teknolojilerini kullanma becerisi ve yeterli ekonomik duruma sahip olmak gerekmektedir. Çünkü internet erişimi ve özellikle dijital veritabanlarına erişim kullanıcıya önemli oranda ekonomik yük getirmektedir (Mason, 1986). Ancak bazı insanlar özellikle ekonomik imkânsızlıklar nedeniyle bilgiye erişme sorunu yaşamaktadır. Örneğin ABD'de nüfusun %71,1'i internet erişimine sahipken Afrika'da ancak %4,7'si internet erişimine sahiptir (IWS,2007). Oysa özellikle öğrencilerin bilgi toplumunda değer üretebilmeleri için, onların etnik geçmişlerine ya da gelir düzeylerine bakılmaksızın, teknoloji eşitliğinin sağlanması gerekir (Hayes, 1995; akt., Kebbati 2001).

World Wide Web'in (www) yaratıcısı olan Tim Berners-Lee, interneti kontrol edip onun aracılığıyla para kazanmak isteyenlerin aksine, bilginin tek merkezde toplanmasını önlemek ve fikirlerin paylaşılmasını sağlamak amacıyla özgür bir ağ oluşturmak istemiştir. Lee bürokratik hiyerarşik yapıyı mümkün olduğunca az muhafaza etmek suretiyle, fikirleri sınırsız bir şekilde bir ağ gibi birbirlerine bağlayarak özgür bir ortam oluşturmaya çalışmıştır. Bu düşüncesini Weaving the web adlı kitabında, "insanlar internet sayesinde kolayca kendilerini ifade edebilecek, istedikleri bilgiyi elde edebilecek ve başkalarına aktarabilecek, kolayca yanlış anlamaların üstesinden gelebilecek ve bilgiye ulaşmak için daha az çaba gösterebilecekler" şeklinde ifade etmiştir. Buda insanların birlikte bir şeyler ortaya koymaları için onlara güç verecekti (Berners-Lee, 2003).

Www'nin yaratıcısının bu fikirleri bugünkü İE 'nin temel sorunlarına kaynaklık etmiştir. İnternetin merkezi olmayan yapısı, birebir etkileşim (peer to peer) ve hoşgörü ilkeleri beraberinde bir takım sorunları da getirmiştir (Fox, 2003). Örneğin sınırsız bir

şekilde düzenlenmiş hiyerarşik olmayan ve merkezileşmemiş bir ağın ifade özgürlüğünü ve bilgiye erişimi teşvik edeceği varsayımı, bugün gelinen noktada birçok durumda doğru çıkmamaktadır. İnsanlar internette diledikleri bilgileri açığa vurmakta özgürdürler ancak internetteki bilginin devasa boyutlarda olması, özel bir bilgiyi arayan insanın bu bilgiye ulaşımını güçleştirmektedir.

Daha açık bir ifadeyle internet ortamında belirli bir konuyu arayan birisi bilgi bombardımanı altında kalıp o sayfadan bu sayfaya dolaşmak zorunda kalırsa bilgiye erişim çabasını durduracaktır. Google ve AltaVista gibi gelişmiş arama motorlarının özel arama yöntemleriyle bile istenen bilgiye erişim bazen mümkün olmamaktadır

Bilgiye ulaşım açısından üçüncü endişe verici durum, arama motorlarından bilgiye ulaşımın, aramanın uygunluğuna bağlı olmaksızın bazı kâr amaçlı sitelerin diğerlerinden daha önde listelenmesine sebep olacak yazılım kodlarından etkilenmesidir. Günümüzde google ya da diğer arama motorlarından bir bilgiye ulaşmaya çalışırken, kendimizi araştırma konumuzla alakasız, satış yapan sitelerde bulmamız artık alışıla gelmiş bir durum olmaktadır.

Floridi'ye (1995) göre internet, herkesin girip her hususu yazıp, yükleyebileceği bir alan olduğu için entelektüel çöplüğe dönüşme potansiyeline sahiptir. Böyle bir çöplükte organize edilmiş bilgiler bile kolayca yozlaşp kaybolabilir.

Rader'e (2002) göre öğretmenler ve idareciler, öğrencilerin internette mevcut bilgilerin nasıl uygun şekilde kullanabileceklerini bildiklerini düşünmemelidirler.

Crystal, Geide ve Salpeter (2000) öğrencilerin bu devasa bilgi yığınları arasında kaybolmalarını önlemek için eğitimcilere ve idarecilere aşağıdaki önerileri sunmuşlardır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Gerçekleştireceğimiz bu çalışmada erişim kolaylığı dikkate alınarak kolay örnekleme yönteminden yararlanılmıştır.

3.1.EVREN VE ÖRNEKLEM

İstanbul da devlet okullarında çalışan öğretmenlere göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarının belirlenmesini amaçlayan bu araştırmanın evreni; İstanbul ilindeki devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır.Bu ilin seçilmesinin nedeni araştırmacıların orada yaşaması ve bu il ve ilçelerindeki örneklem gurubuyla bağlantısının olmasıdır.

Araştırmanın örneklemini; İstanbul'daki devlet okullarında çalışmakta olan 300 öğretmen oluşturmaktadır. Bu örneklem nicel değişken sonsuz (sınırsız) evren formülü olan $(\sigma^2 \times Z_{\alpha}^2) / d^2$ ($\sigma=1$, $Z_{0,05} = 1.96$, $d=0.13$) den elde edilmiştir.

3.2.VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formu Milli Eğitim Bakanlığının etik sayfasından yararlanılarak oluşturulmuştur. Anket formunun birinci bölümünde katılımcıların demografik

özelliklerine (cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim durumu, eğitim verdiğiniz bölüm, hizmet süresi ve okuldaki çalışma süresi) yer verilir, Anketin ikinci bölümünde ise öğretmenlerin öğrencileri gözlemlemesi sonucu internetalgılarını belirlemeye yönelik 25 maddeden oluşan internet etiği ölçeği kullanılmıştır, ölçek beşli likert tipi derecelendirmeye tabi tutulmuş ve öğretmenlerin her bir maddeye ilişkin katılım düzeyleri “Hiç Karşılaşmıyorum=1”, “Bazen Karşılaşıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Çoğunlukla Karşılaşıyorum=4” ve “Hep Karşılaşıyorum=5” şeklinde puanlandırılmıştır.

3.3.ÖLÇEKLERİN GELİŞTİRİLMESİ

3.3.1. Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Geçerlilik Analizi

Tablo 4: Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin KMO Analizi

KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnek Yeterliliği Testi		0,930
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki Kare	4585,745
	Serbestlik Derecesi	300
	İstatistik Önem Düzeyi(P)	0,000

İnternet Etiği ölçeğine ilişkin KMO değerinin 0,930 olduğu görülmektedir. KMO değeri (0,930); örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu ve Bartlett's testi sonuçları da ($p < .05$); verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 5: Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyma Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri Ve Varyans Açıklama Yüzdeleri

Açıklanan Toplam Varyans									
Bileşenler	Başlangıç Öz Değerleri			Çıkarılan Kareli Yüklerin Toplamı			Döndürülmüş Kareli Yüklerin Toplamı		
	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %	Toplam	% Varyans	Kümülatif %
1	10,561	42,246	42,246	10,561	42,246	42,246	7,134	28,536	28,536
2	1,871	7,482	49,728	1,871	7,482	49,728	4,046	16,185	44,720
3	1,485	5,939	55,666	1,485	5,939	55,666	2,737	10,946	55,666
4	1,340	5,359	61,025						
5	1,040	4,159	65,184						
6	,970	3,878	69,063						
7	,846	3,383	72,445						
8	,719	2,877	75,323						
9	,661	2,643	77,966						
10	,594	2,374	80,340						
11	,561	2,246	82,585						
12	,495	1,981	84,566						
13	,469	1,875	86,441						
14	,424	1,698	88,139						
15	,385	1,539	89,679						
16	,373	1,493	91,171						
17	,348	1,394	92,565						
18	,313	1,253	93,818						
19	,294	1,175	94,993						
20	,269	1,076	96,069						
21	,247	,989	97,058						
22	,223	,890	97,948						
23	,184	,737	98,685						
24	,180	,718	99,403						
25	,149	,597	100,000						

Tablo 2'deki sonuçlara göre 25 soruya ilişkin ölçeğin 3 faktörlü (boyutlu) olduğu görülmektedir. Tabloya göre 3 faktör toplam varyansın %55,566'sını açıklamaktadır.

Birinci faktör toplam varyansın %42,246'sını, ikinci faktör toplam varyansın %7,482'sini, üçüncü faktör toplam varyansın %5,939'unu

Tablo 6:Maddelerin Geçerlilik Test Sonuçları

Döndürülmüş Bileşen Matrisi^a			
	Bileşenler		
	1	2	3
İnternette şifresi kırılmış (cracklenmiş) program indirirler.		0,674	
İnternet ortamında güven vermeyen kimselerle görüşürler.		0,818	
Sohbet odalarında insanlara sataşırılar.		0,792	
Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internetten izinsiz indirirler.		0,765	
Ödev olarak istenilen konu internetten indirilip aynen teslim ederler.	0,705		
Ödevleri kaynak belirtmeden internetten alıp kopyala yapıştır yaparlar.	0,753		
İnternetten ücretini ödemededen film (divx, mpeg, avi vs.) indirirler.	0,779		
İnternetten ücretini ödemededen müzik(mp3) indirirler.	0,742		
Ücretini ödemek yerine internetten şifresi kırılmış antivirüs programı indirirler.	0,650		
İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar.	0,477		
Ders döneminde internette saatlerce sohbet ederler.	0,644		
Öğrenilen konuyu tekrar etmek yerine internette saatlerce gezinirler.	0,724		
İnternetteki sohbetlerde yalan söylerler.	0,725		
Sanal ortamda kişisel özelliklerini abartırlar.	0,720		
Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler.	0,744		
Dersi dinlemek yerine internette gezinirler.			0,447
İnternetten ücretini ödemededen oyun indirirler.	0,581		
Yasak koyulmuş web sitelerine girmeye çalışırlar.		0,446	
İnternetten iddaa gibi bahis oynamaya çalışırlar.			0,601
İnternetten tanıştıkları kişilere kimlik bilgileri gibi özel bilgileri verirler.			0,688
Bilmedikleri kişi ve şirketlerden gelen e-posta içerisindeki linkleri açarlar.			0,537
İnternet ortamında birisi saygısızca bir tavır sergiliyorsa o kişiyi engellenmiş kişiler listesine alırlar.	0,402		
İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs kontrolünden geçirirler.			0,540
İnternette düzgün Türkçe kullanırlar.			0,547
Sosyal medya kullanımlarında yapılan paylaşımlarda kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyarlar.			0,572

Tablo 3 incelendiğinde görüleceği üzere, üç (3) faktörlü çözüm bulunmuştur.

1.faktör altında 13 madde, 2. faktör altında 5 madde ve 3. faktör altında ise 7 madde bulunmaktadır.

1.faktör altında toplanan maddeler sırası ile;

1. Ödev olarak istenilen konu internetten indirilip aynen teslim ederler.
2. Ödevleri kaynak belirtmeden internetten alıp kopyala yapıştır yaparlar.
3. İnternette ücretini ödemediği film (divx, mpeg, avi vs.) indirirler.
4. İnternette ücretini ödemediği müzik(mp3) indirirler.
5. Ücretini ödemek yerine internetten şifresi kırılmış antivirüs programı indirirler.
6. İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar.
7. Ders döneminde internette saatlerce sohbet ederler.
8. Öğrenilen konuyu tekrar etmek yerine internette saatlerce gezinirler.
9. İnternetteki sohbetlerde yalan söylerler.
10. Sanal ortamda kişisel özelliklerini abartırlar.
11. Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler.
12. İnternette ücretini ödemediği oyun indirirler.
13. İnternet ortamında birisi saygısızca bir tavır sergiliyorsa o kişiyi engellenmiş kişiler listesine alırlar.

maddeleridir. Maddelere ait faktör yükleri 0,402 - 0,779 arasındadır.

İlgili maddeler incelendiğinde, faktöre eğitsel amaçlı internet kullanımını alt boyutu adı verilmiştir.

2.faktör altında toplanan maddeler sırası ile;

1. İnternette şifresi kırılmış (cracklenmiş) program indirirler.
2. İnternet ortamında güven vermeyen kimselerle görüşürler.
3. Sohbet odalarında insanlara sataşırlar.
4. Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internetten izinsiz indirirler.
5. Yasak koyulmuş web sitelerine girmeye çalışırlar.

maddeleridir. Maddelere ait faktör yükleri 0,446 - 0,818 arasındadır.

İlgili maddeler incelendiğinde, faktöre genel amaçlı internet kullanımı alt boyutu adı verilmiştir.

3.faktör altında toplanan maddeler sırası ile;

1. Dersi dinlemek yerine internette gezinirler.
2. İnternette iddaa gibi bahis oynamaya çalışırlar.
3. İnternette tanıştıkları kişilere kimlik bilgileri gibi özel bilgileri verirler.
4. Bilmedikleri kişi ve şirketlerden gelen e-posta içerisindeki linkleri açarlar.
5. İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs kontrolünden geçirirler.
6. İnternette düzgün Türkçe kullanırlar.
7. Sosyal medya kullanımlarında yapılan paylaşımlarda kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyarlar.

maddeleridir. Maddelere ait faktör yükleri 0,447 - 0,688 arasındadır.

İlgili maddeler incelendiğinde, faktöre sosyal amaçlı internet kullanımı alt boyutu adı verilmiştir.

3.3.2. Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi

Tablo 4:İnternet Etiğine Uyuma Algıları Alt Boyutları Ait Güvenirlik Analizi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma	Cronbach's Alpha	N of Items
Eğitsel amaçlı internet	0,882	13
Genel amaçlı internet	0,840	5
Sosyal amaçlı internet	0,732	7

Tablo 4 incelendiğinde, internet etiğine uyuma algıları alt boyutlarından,

Eğitsel amaçlı internet alt boyutuna ait güvenirliğin çok yüksek düzeyde olduğu grlmektedir. ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$). (Cronbach's Alpha=0,882)

Genel amaçlı internet alt boyutuna ait güvenirliğin çok yüksek düzeyde olduğu grlmektedir. ($0,80 < \text{Cronbach's Alpha} < 1,0$). (Cronbach's Alpha=0,840)

Sosyal amaçlı internet alt boyutuna ait güvenirliğin yüksek düzeyde olduğu grlmektedir. ($0,60 < \text{Cronbach's Alpha} < 0,80$). (Cronbach's Alpha=0,882).

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin SPSS programı ile analiz edilerek, örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri frekans ve yüzde ile analiz edilecektir. Öğretmenlerin internet ölçeğindeki her bir maddeye ilişkin tutumları frekans ve yüzde dağılımının yanı sıra aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak betimlenecek, öğretmenlerin internet etiği ölçeğindeki her bir maddeye ilişkin tutumları frekans ve yüzde dağılımının yanı sıra aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak betimlenecektir. İnternet lçeği ve internet etiği lçeği ortalama puanlarının öğretmenlerin demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasında (iki grup için) t testine ( ve daha fazla grup için) varyans analizi kullanılacaktır. Öğretmenlerin internet algısı ile internet etiği algısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmesi hedeflenmektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma verilerinin sonucu ile elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin sosyo demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	210	68,9
Erkek	95	31,1
Toplam	305	100

Tablo 5' deki bulgulara göre öğretmenlerin cinsiyet durumları incelendiğinde, %68,9'unun kadın, %31,1'nin erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Dağılımları

Yaş	n	%	Yaş Ortalaması
23-27	55	18,0	34
28-32	64	21,0	
33-37	56	18,4	
38-42	50	16,4	

43 veya daha çok	80	26,2
Toplam	305	100,0

Tablo 6' deki bulgulara göre öğretmenlerin yaş durumları incelendiğinde, %18,0'nın 23-27 yaş aralığında, %21,0'nın 28-32 yaş aralığında, %18,4'nün 33-37 yaş aralığında, %16,4'nün 38-42 yaş aralığında, %26,2'sinin 43 veya daha üzeri yaşta olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların yaş ortalaması incelendiğinde, katılımcıların yaşlarının ortalaması 34 olduğu görülmüştür.

Tablo 7:Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni durum	n	%
Bekâr	91	29,8
Evli	214	70,2
Toplam	305	100,0

Tablo 7' deki bulgulara göre öğretmenlerin medeni durumları incelendiğinde, %29,8'nin bekâr, %70,2'sinin evli olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Öğrenim Durumu	n	%
Önlisans	19	6,2
Lisans	258	84,6
Lisans üstü	28	9,2
Toplam	305	100,0

Tablo 8' deki bulgulara göre öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde, %6,2'sinin ön lisans, %84,6'sının lisans, %9,2'sinin yüksek lisans öğrenimi gördüğü belirlenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Eğitim Verdikleri Okul Türlerine Durumlarına Göre Dağılımları

Okul Türü	n	%
İlkokul	148	48,5
Ortaokul	157	51,5
Toplam	305	100,0

Tablo 9' deki bulgulara göre öğretmenlerin okul türlerine göre durumları incelendiğinde, %48,5'i ilkokul da eğitim verirken, %51,5'i ortaokulda eğitim vermektedirler.

Tablo 10: Katılımcıların Mesleki Kıdem Durumlarına Göre Dağılımları

Mesleki kıdem	n	%
1 yıl ve daha az	16	5,2
1-5 yıl	68	22,3
6-10 yıl	63	20,7
11-20 yıl	113	37,0
21 ve daha fazla	45	14,8
Toplam	305	100,0

Tablo 10' daki bulgulara göre öğretmenlerin mesleki kıdem durumları incelendiğinde, %5,2'si 1 yıl ve daha az, %22,3'ü 1-5 yıl, %20,7'si 6-10 yıl, %37,0'ı 11-20 yıl, %14,8'i 21 ve daha fazla kıdem yılına sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Şuan Çalıştıkları Kurumdaki Çalışma Sürelerine Göre Dağılımları

Şuan Çalışılan Okuldaki Çalışma Süresi	n	%
1 Yıl Ve Daha Az	101	33,1
1-5 Yıl	122	40,0
6-10 Yıl	36	11,8
11-20 Yıl	46	15,1
Toplam	305	100,0

Tablo 11' deki bulgulara göre öğretmenlerin şuan çalıştıkları okulda çalışma süreleri incelendiğinde, %33,1'i 1 yıl ve daha az, %40,0'ı 1-5 yıl, %11,8'i 6-10 yıl, %15,1'nin 11-20 yıl sürecinse çalıştığı belirlenmiştir.

4.2.ÖLÇEKLERE İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

4.2.1. Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Ölçeğine İlişkin Betimsel Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin, öğrencilerinin internet etiğine uyuma algısının ölçüldüğü öğrencilerinin internet etiğine uyuma ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikî bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Eğitsel Amaçlı İnternet Kullanımında Etik Alt Boyutu Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

DAVRANIŞLAR		Hiç	Bazen	Kararsızım	Çoğunlukla	Hep	\bar{x}	S.S.
		karşılaşmadım	karşılaştım		karşılaştım	karşılaştım		
İnternet ortamında birisi saygısızca bir tavır sergiliyorsa o kişiyi engellenmiş kişiler listesine alırlar	n	44	82	81	65	33	2,87	1,22
	%	14,4	26,9	26,6	21,3	10,8		
Ödev olarak istenilen konu internetten indirilip aynen teslim ederler	n	17	82	35	105	66	3,40	1,24
	%	5,6	26,9	11,5	34,4	21,6		
Ödevleri kaynak belirtmeden internetten alıp kopyala yapıştır yaparlar	n	19	62	36	114	74	3,53	1,23
	%	6,2	20,3	11,8	37,4	24,3		
İnternetten ücretini ödemedem film (divx, mpeg, avi vs	n	23	59	44	109	70	3,47	1,25
	%	7,5	19,3	14,4	35,7	23,0		
İnternetten ücretini ödemedem müzik(mp3) indirirler	n	24	48	34	116	83	3,61	1,25
	%	7,9	15,7	11,1	38,0	27,2		
Ücretini ödemek yerine internetten şifresi kırılmış antivirüs programı indirirler	n	34	60	60	102	49	3,24	1,25
	%	11,1	19,7	19,7	33,4	16,1		
İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar	n	57	53	105	63	27	2,84	1,21
	%	18,7	17,4	34,4	20,7	8,9		
Ders döneminde internette saatlerce sohbet ederler	n	40	69	57	88	51	3,13	1,30
	%	13,1	22,6	18,7	28,9	16,7		
Öğrenilen konuyu tekrar etmek yerine	n	26	60	46	110	63	3,41	1,25
	%							

internette saatlerce gezinirler	%	8,5	19,7	15,1	36,1	20,7		
İnternetteki sohbetlerde yalan söylerler	n	31	50	77	95	52	3,29	1,22
	%	10,2	16,4	25,2	31,1	17,0		
Sanal ortamda kişisel özelliklerini abartırlar	n	31	48	61	108	57	3,37	1,24
	%	10,2	15,7	20,0	35,4	18,7		
Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler	n	19	64	46	105	71	3,48	1,23
	%	6,2	21,0	15,1	34,4	23,3		
İnternette ücretini ödemedi oyun indirirler	n	33	47	45	118	62	3,42	1,27
	%	10,8	15,4	14,8	38,7	20,3		
Genel Ortalama:3,31								

Tablo 12'deki bulgulara göre öğretmenlerin öğrencilerinin Eğitsel amaçlı internet kullanımında etik alt boyutu davranışlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama $\bar{x}=3,31$) seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12 incelendiğinde,

En yüksek ortalamaya sahip ilk maddenin, "İnternette ücretini ödemedi müzik(mp3) indirirler" ($\bar{x}=3,61$), en yüksek ikinci ortalamaya maddenin, "Ödevleri kaynak belirtmeden internette alıp kopyala yapıştır yaparlar" ($\bar{x}=3,53$), en yüksek üçüncü ortalamaya sahip maddenin ise, "Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler" ($\bar{x}=3,48$) maddeleri olduğu görülmüştür. En düşük ortalamaya sahip maddenin, "İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar" ($\bar{x}=2,84$), en düşük ortalamaya sahip ikinci maddenin, "İnternet ortamında birisi saygısızca bir tavır sergiliyorsa o kişiyi engellenmiş kişiler listesine alırlar" ($\bar{x}=2,87$), en düşük ortalamaya sahip üçüncü maddenin ise "Ders döneminde internette saatlerce sohbet ederler" ($\bar{x}=3,13$) maddeleri olduğu görülmüştür.

Tablo 13: Katılımcıların Genel Amaçlı İnternet Kullanımı Alt Boyutu Davranışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

DAVRANIŞLAR		Hiç	Bazen	Kararsızım	Çoğunlukla	Her zaman	\bar{X}	S.S.
		karşılaşmadım	karşılaştım		karşılaştım	karşılaştım		
İnternette şifresi kırılmış (cracklenmiş) program indirirler	n	91	72	45	61	36	2,60	1,40
	%	29,8	23,6	14,8	20,0	11,8		
İnternet ortamında güven vermeyen kimselerle görüşürler	n	72	97	58	54	24	2,54	1,25
	%	23,6	31,8	19,0	17,7	7,9		
Sohbet odalarında insanlara sataşırılar	n	78	69	60	66	32	2,69	1,34
	%	25,6	22,6	19,7	21,6	10,5		
Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internette izinsiz indirirler	n	103	52	67	57	26	2,51	1,35
	%	33,8	17,0	22,0	18,7	8,5		
Yasak koyulmuş web sitelerine girmeye çalışırlar.	n	43	63	60	98	41	3,10	1,27
	%	14,1	20,7	19,7	32,1	13,4		
Genel Ortalama:2,69								

Tablo 13' daki bulgulara göre öğretmenlerin öğrencilerinin genel amaçlı internet kullanım alt boyutu davranışları ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama $\bar{X}=2,69$) seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde,

En yüksek ortalamaya sahip maddenin, "Yasak koyulmuş web sitelerine girmeye çalışırlar." ($\bar{X}=3,10$) maddesi olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip maddenin,

"Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internette izinsiz indirirler " ($\bar{X}=2,51$), maddesi olduğu görülmüştür.

"Sohbet odalarında insanlara sataşır" maddesinin 2,69, "İnternette şifresi kırılmış (cracklenmiş) program indirirler" maddesinin 2,60, "İnternet ortamında güven vermeyen kimselerle görüşürler" maddesine ilişkin ortalamanın 2,54 olduğu görülmüştür.

Tablo 14: Katılımcıların Sosyal Amaçlı İnternet Kullanımı Alt Boyutu Davranışları İlişkin Betimsel İstatistikler

DAVRANIŞLAR		Hiç karşılaşmadım	Bazen karşılaşırım	Kararsızım	Çoğunlukla karşılaşırım	Her zaman karşılaşırım	\bar{X}	S.S.
Dersi dinlemek yerine internette gezinirler.	n	65	66	57	84	33	2,85	1,33
	%	21,3	21,6	18,7	27,5	10,8		
İnternette iddaa gibi bahis oynamaya çalışırlar.	n	67	65	75	65	33	2,78	1,30
	%	22,0	21,3	24,6	21,3	10,8		
İnternette tanıştıkları kişilere kimlik bilgileri gibi özel bilgileri verirler.	n	65	71	85	57	27	2,70	1,24
	%	21,3	23,3	27,9	18,7	8,9		
Bilmedikleri kişi ve şirketlerden gelen e-posta içerisindeki linkleri açarlar	n	48	73	81	66	37	2,90	1,25
	%	15,7	23,9	26,6	21,6	12,1		
İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs kontrolünden geçirirler.	n	24	64	105	66	46	3,15	1,15
	%	7,9	21,0	34,4	21,6	15,1		
İnternette düzgün Türkçe kullanırlar	n	21	31	64	92	97	2,30	1,21
	%	6,9	10,2	21,0	30,2	31,8		
Sosyal medya kullanımlarında yapılan	n	18	40	109	90	48	2,64	1,08
	%							

paylaşımlarda kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyarlar.	%	5,9	13,1	35,7	29,5	15,7
---	---	-----	------	------	------	------

Genel Ortalama:2,76

Tablo 14'daki bulgulara göre öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal amaçlı internet kullanım alt boyutu davranışlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta (Genel Ortalama $\bar{x}=2,76$) seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

En yüksek ortalamaya sahip maddenin, "İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs kontrolünden geçirirler." ($\bar{x}=3,15$) maddesi olduğu görülürken en düşük ortalamaya sahip maddenin, "İnternette düzgün Türkçe kullanırlar " ($\bar{x}=2,30$), maddesi olduğu görülmüştür.

"Dersi dinlemek yerine internette gezinirler " maddesinin 2,85, "İnternette iddaa gibi bahis oynamaya çalışırlar " maddesinin 2,78, "İnternette tanıştıkları kişilere kimlik bilgileri gibi özel bilgileri verirler." maddesinin 2,70, "Bilmedikleri kişi ve şirketlerden gelen e-posta içerisindeki linkleri açarlar" maddesinin 2,90, "Sosyal medya kullanımlarında yapılan paylaşımlarda kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyarlar" maddesine ilişkin ortalamanın 2,64 olduğu görülmüştür.

4.3.DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULAR

4.3.1. Öğrencilerin İnternet Etiğine Uyuma Alguları Alt Boyutları İle Demografik Özellikler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamındaki ortalamaları incelendiğinde öğretmenlerin demografik özelliklerinin öğrencilerinin internet etiğine uyuma ölçeği alt boyutları ile ilişkilerine yönelik bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Cinsiyetinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	P
Eğitsel amaçlı internet	Kadın	210	3,31	0,85	-0,30	0,976
	Erkek	95	3,30	0,83		
Genel amaçlı internet	Kadın	210	2,64	1,02	-1,182	0,238
	Erkek	95	2,79	1,05		
Sosyal amaçlı internet	Kadın	210	3,07	0,60	0,115	0,877
	Erkek	95	3,06	0,63		

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutları ile cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutlarından;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -0,30; p > 0,05$).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -1,182; p > 0,05$).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = 0,115; p > 0,05$).

Tablo 16: Katılımcıların Medeni Durumlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma	Medeni Durum	n	\bar{X}	SS	t	P
Eğitsel amaçlı internet	Bekar	91	3,37	0,81	0,732	0,465
	Evli	214	3,29	0,85		
Genel amaçlı internet	Bekar	91	2,77	1,08	0,875	0,382
	Evli	214	2,66	1,01		
Sosyal amaçlı internet	Bekar	91	3,10	0,60	0,597	0,551
	Evli	214	3,05	0,62		

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları medeni durumların göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları medeni durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutları ile medeni durum değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutlarından;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,732 ;p>0,05$).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,875 ;p>0,05$).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,597 ;p>0,05$).

Tablo 17: Katılımcıların Eğitim Verdikleri Okul Türünün Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma	Eğitim Verilen Okul	n	\bar{X}	SS	t	P
Eğitsel amaçlı internet	İlk Okul	148	3,04	0,87	-5,865	0,000*
	Orta Okul	157	3,57	0,72		
Genel amaçlı internet	İlk Okul	148	2,30	0,97	-6,896	0,000*
	Orta Okul	157	3,06	0,95		
Sosyal amaçlı internet	İlk Okul	148	2,93	0,59	-3,892	0,000*
	Orta Okul	157	3,19	0,60		

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları eğitim verdikleri okul türüne göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları eğitim verdikleri okul türüne göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutları ile eğitim verdikleri okul türü değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutlarından;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($t = -5,865$; $p < 0,05$). ($p = 0,000$)

Öğrencilerinin internet etiğine uyuma algılarının Eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü 'ortaokul' olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları daha yüksektir.

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($t = -6,896$; $p < 0,05$). ($p = 0,000$)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü ‘çalıştıkları ortaokul’ olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($t = -6,896; p < 0,05$). ($p = 0,000$)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü ‘çalıştıkları ortaokul’ olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir

Tablo 18: Katılımcıların Yaşlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma	Yaş	n	\bar{X}	SS	F	P	Tukey
Eğitsel amaçlı internet	23-27	55	3,38	0,91	3,173	0,014*	2-5 3-5 4-5
	28-32	64	3,46	0,78			
	33-37	56	3,45	0,83			
	38-42	50	3,33	0,72			
	43 veya daha çok	80	3,04	0,87			
Genel amaçlı internet	23-27	55	2,90	1,11	2,476	0,044*	1-5 2-5
	28-32	64	2,88	0,97			
	33-37	56	2,68	1,01			
	38-42	50	2,63	1,05			
	43 veya daha çok	80	2,43	0,99			
Sosyal amaçlı internet	23-27	55	3,16	0,56	3,606	0,007*	1-5 2-5
	28-32	64	3,18	0,70			
	33-37	56	3,11	0,56			
	38-42	50	3,09	0,62			
	43 veya daha çok	80	2,85	0,56			

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları yaşlarına göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları yaşlarına göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutları ile yaş değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Anova testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutlarından;

"Eğitsel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 3,173 ;p<0,05). (p=0,014)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 28-32 olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"Genel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 2,476 ;p<0,05). (p=0,044)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 23-27 zolan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"Sosyal amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 3,606 ;p<0,05). (p=0,007)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek

amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 28-32 olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Tablo 19: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	F	P
Eğitsel amaçlı internet	Önlisans	19	3,46	0,71	0,439	0,645
	Lisans	258	3,29	0,84		
	Lisans üstü	28	3,37	0,88		
Genel amaçlı internet	Önlisans	19	3,07	1,08	1,478	0,230
	Lisans	258	2,67	1,02		
	Lisans üstü	28	2,59	1,09		
Sosyal amaçlı internet	Önlisans	19	3,07	0,54	0,045	0,956
	Lisans	258	3,07	0,62		
	Lisans üstü	28	3,03	0,61		

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları eğitim durumlarına göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları eğitim durumlarına göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutları ile eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Anova testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutlarından;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile eğitim durumu değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 0,439 ;p>0,05).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 1,478;p<0,05).

"Sosyal amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 0,045 ;p<0,05).

Tablo 20: Katılımcıların Sektördeki Hizmet Sürelerinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma	Sektördeki Hizmet Süresi	n	\bar{X}	SS	F	P	Tukey
Eğitsel amaçlı internet	1 yıl ve daha az	16	3,74	0,77	3,425	0,009*	1-5 2-5
	1-5 yıl	68	3,49	0,81			
	6-10 yıl	63	3,30	0,92			
	11-20 yıl	113	3,27	0,73			
	21 ve daha fazla	45	3,01	0,96			
Genel amaçlı internet	1 yıl ve daha az	16	3,19	0,99	3,259	0,012*	1-5 2-5
	1-5 yıl	68	2,92	1,04			
	6-10 yıl	63	2,74	1,09			
	11-20 yıl	113	2,58	0,96			
	21 ve daha fazla	45	2,37	1,04			
Sosyal amaçlı internet	1 yıl ve daha az	16	3,13	0,61	3,482	0,008*	2-5
	1-5 yıl	68	3,25	0,58			
	6-10 yıl	63	3,07	0,72			
	11-20 yıl	113	3,03	0,57			
	21 ve daha fazla	45	2,83	0,51			

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları sektördeki hizmet sürelerine göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları sektördeki hizmet sürelerine göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutları ile sektördeki hizmet süresi değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Anova testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları alt boyutlarından;

"Eğitsel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 3,425 p<0,05). (p=0,009)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"Genel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 3,259 ;p<0,05). (p=0,012)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"Sosyal amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 3,482;p<0,05). (p=0,008)

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Tablo 21: Katılımcıların Okullarındaki Hizmet Sürelerinin Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma Alt Boyutları İle Değerlendirilmesi

Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyuma	Okuldaki Hizmet Süresi	n	\bar{X}	SS	F	P	Tukey
Eğitsel amaçlı internet	1 yıl ve daha az	101	3,39	0,81	1,998	0,114	-
	1-5 yıl	122	3,37	0,82			
	6-10 yıl	36	3,19	0,84			
	11-20 yıl	46	3,08	0,90			
Genel amaçlı internet	1 yıl ve daha az	101	2,85	0,99	2,824	0,039*	1-4
	1-5 yıl	122	2,73	1,07			
	6-10 yıl	36	2,49	0,94			
	11-20 yıl	46	2,37	1,03			
Sosyal amaçlı internet	1 yıl ve daha az	101	3,05	0,58	0,794	0,498	-
	1-5 yıl	122	3,10	0,61			
	6-10 yıl	36	3,10	0,71			
	11-20 yıl	46	2,95	0,59			

H0: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları okullarındaki hizmet sürelerine göre bir farklılık göstermez.

H1: Okullar da görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma alt boyutları okullarındaki hizmet sürelerine göre bir farklılık gösterir.

Araştırmaya katılan okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutları ile okullarındaki hizmet süresi değişkeninin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan Anova testi sonucunda öğrencilerinin internet etiğine uyuma algıları alt boyutlarından;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile okullarındaki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 1,988 p>0,05).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile okullarındaki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir. (F= 2,824;p<0,05). (p=0,039)

Öğrencilerinin internet etiğine uyuma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının okullarındaki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde

okullarındaki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($F= 0,794;p>0,05$).

Tablo 22: Öğrencilerinin İnternet Etiğine Uyma Alt Boyutlarının Birleri Arasındaki İlişkisi

Alt Boyutlar		Eğitsel amaçlı internet	Genel amaçlı internet	Sosyal amaçlı internet
Eğitsel amaçlı internet	r	1	0,675**	0,571**
	p		0,000	0,000
Genel amaçlı internet	r	0,675**	1	0,559**
	p	0,000		0,000
Sosyal amaçlı internet	r	0,571**	0,559**	1
	p	,000	,000	

H0:Okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları birbirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1:Okullarda görev alan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma alt boyutları birbirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 22 incelendiğinde;

Eğitsel amaçlı internet ile genel amaçlı internet arasında pozitif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır. ($0,60<r<0,80$) ($r=0,675$).

Eğitsel amaçlı internet ile sosyal amaçlı internet arasında pozitif yönlü yüksek orta düzeyde bir ilişki vardır. ($0,40<r<0,60$) ($r=0,571$).

Genel amaçlı internet ile sosyal amaçlı internet arasında pozitif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır. ($0,40<r<0,60$) ($r=0,559$).

BÖLÜ M V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma devlet okullarında çalışan ilkököl ve ortaoköl öğretmenlerine göre öğrencilerin uygun olmayan internet kullanımlarının belirlenmesine ve İstanbul'daki öğretmenleri kapsayan çalışmada elde edilen bulguların neticesinde şu sonuçlar elde edilmiştir.

Literatürde yapılan araştırma neticesinde benzer bir çalışmanın yapılmadığını tespit edilmiştir. Sadece öğretmenlere yönelik ya da sadece öğrencilere yönelik çalışmalar olmasına rağmen öğretmenlerin gözünden öğrencilerin interneti etik kullanımları ile ilgili yapılan çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

İnternet etiği ölçeğine ait KMO değeri, örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu ve Bartlett's testi sonuçlarına göre normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Verilerin faktör analizine uygun olduğuna görölmektedir.

Eğitsel amaçlı internet kullanımda etik alt boyutu tutumlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının seviyesinin en yüksekđi "İnternette ücretini ödmeden müzik(mp3) indirirler" değerlendirmesi elde etmiştir. İkinci en yüksek ortalama "Ödevleri kaynak belirtmeden internette alıp kopyala yapıştır yaparlar", üçüncü en yüksek ortalama ise "Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler" değerlendirmesi sahip olurken, en düşük ortalama ise "İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar" değerlendirmesinde tespit edilmiştir. Tüm değerlendirmelerin ortalamaları alındığında ise tutumun orta seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencilerinin genel amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişki betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. En yüksek ortalama sahip madde, "Yasak koyulmuş web sitelerine

girmeye çalışırlar” olurken, en düşük ortalama ise “Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internette izinsiz indirirler” değerlendirmesinden elde edilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal amaçlı internet kullanım alt boyutu tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde tutumlarının orta düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Yine en yüksek ve en düşük ortalamaları incelediğimizde; yüksek oran “İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs kontrolünden geçirirler”, en düşük ortalama ise “İnternette düzgün Türkçe kullanırlar” seçeneğinden sağlanmıştır.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının Eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü ‘ortaokul’ olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü ‘çalıştıkları ortaokul’ olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının eğitim verilen okul türü ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan T-testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okul türü ‘çalıştıkları ortaokul’ olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 28-32 olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla

yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 23-27 olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının yaş ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde yaşı 28-32 olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının eğitsel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının sosyal amaçlı internet kullanımı ortalama algısının sektördeki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde sektördeki hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Öğrencilerinin internet etiğine uyma algılarının genel amaçlı internet kullanımı ortalama algısının okullarındaki hizmet süresi ile ilişkisi incelendiğinde farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, ortalamalar incelendiğinde okullarındaki hizmet süresi 1 yıl ve daha az olan öğretmenlerin öğrencilerinin internet etiğine uyma algıları daha yüksektir.

Alt problemlere göre sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcıların cinsiyetleri göz önüne alındığında;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= -0,30;p>0,05$).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= -1,182;p>0,05$).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,115;p>0,05$).

- Katılımcıların yaşları göz önüne alındığında;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F= 3,173 ;p<0,05$). ($p=0,014$).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F= 2,476 ;p<0,05$). ($p=0,044$).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F= 3,606 ;p<0,05$). ($p=0,007$).

- Katılımcıların medeni durumları göz önüne alındığında;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,732 ;p>0,05$).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,875 ;p>0,05$).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile medeni durum değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t= 0,597 ;p>0,05$).

- Katılımcıların eğitim durumları göz önüne alındığında;
"Eğitsel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile eğitim durumu değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 0,439 ;p>0,05).
"Genel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 1,478;p<0,05).
"Sosyal amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile yaş değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 0,045 ;p<0,05).
- Katılımcıların eğitim verdikleri bölüme göz önüne alındığında;
"Eğitsel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (t= -5,865 ;p<0,05). (p=0,000).
"Genel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (t= -6,896 ;p<0,05). (p=0,000).
"Sosyal amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu Eğitsel amaçlı internet ile eğitim verilen okul türü değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (t= -6,896 ;p<0,05). (p=0,000).
- Katılımcıların hizmet süreleri göz önüne alındığında;
"Eğitsel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (F= 3,425 p<0,05). (p=0,009).
"Genel amaçlı internet" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (F= 3,259 ;p<0,05). (p=0,012).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile sektördeki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (F= 3,482;p<0,05). (p=0,008).

- Katılımcıların okulda çalışma süreleri göz önüne alındığında;

"**Eğitsel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu eğitsel amaçlı internet ile okullarındaki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (F= 1,988 p>0,05).

"**Genel amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu genel amaçlı internet ile okullarındaki hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir (F= 2,824;p<0,05). (p=0,039).

"**Sosyal amaçlı internet**" ortalamaları incelendiğinde öğrencilerinin internet etiği alt boyutu sosyal amaçlı internet ile hizmet süresi değişkeni anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (F= 0,794;p>0,05).

Bir çalışmada öğrencilerin ön sistem bilgilerinin İnternet'i kullanmada etkin olmadığı gözlenmiştir (Yalçınalp ve Aşkar, 2003). Oysa Land veGreen (2000) sistem bilgisinin bilgiyi toplama ve yerleştirmede kritik olduğunu belirtmiştir. Burada bilgi aramatarzlarının incelenmesinde sistem bilgisinin yanı sıra öğrenci özelliklerinin incelenmesinin gerekli olduğudüşünülmektedir. Bu konuda bilişötesi bilgi ve beceriler (Land 2000; Landve Greene 2000; Oliver ve Hannafin 2000; Brush ve Saye 2000) ile bilişsel tarzların (Witkins ve Goodenough,1981; Sternberg,1987; Snow, 1987; Karolick, Whyte ve Carey,2000) incelenmesi gerekmektedir.

Öğrenciler interneti günlük işlerde en çok elektronik posta göndermek ve haber okumak- medyayı izlemek; en az ise internet üzerinden parakazanmak amacıyla kullanmaktadır. Eğitim ile ilgili olarak, en çok araştırma ve ödev yapmak; en az iseuzaktan eğitime devam etmek amacıyla kullanılmaktadırlar. Öğrencilerin interneti kullanırken karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde sırasıyla; bilgisayarının olmadığı, bağlantı ücretini ödeyemediği, güvenlibulmadığı, bakım onarımı gibi konuları problem olarak ifade edilmektedir (Dursun, 2004).

Tüm eğitim kurumlarında öğrencilerin ortak kullanımı amacıyla internet, ödev yazma, çıktı alma gibi ihtiyaçlar için bir laboratuvar kurulmalı ve bu laboratuvar kullanıma

açılmalıdır. Çünkü artık bilgisayar ve internet hayatın her alanına girmiştir ve eğitim kurumlarının yöneticileri kurumlarının gelişmişliğini, bilgisayar sayısı ve internet olanakları ile açıklamaktadırlar. Bu genel durum içinde öğrencilerin internet ve bilgisayar kullanımından mahrum olması düşünülemez. Bunun için bilim ve araştırmanın merkezi konumunda olan eğitim kurumlarının da öğrencilerin internet ortamlarını daha etkin kullanımı için gerekli yapısal değişiklikler ve çalışmalar hızla artarak devam etmelidir. Ayrıca, internete eğitim ve eğitim dışı kullanımını artırmak ulusal politika olmalıdır. Dünya'da, önümüzdeki yıllarda üretilen tüm bilgiler artmaya devam ederken; bu bilgilerin erişim adresi, sınıflandırılma adresi, depolanma adresi ve kullanılma adresi internet ortamlarının olması kesindir. İnterneti etkili kullanma bilincini geliştirmek ve bunu yaymaya çalışmak hepimizin görevi olmalıdır.

Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Öğrencilere, MEB tarafından kapsamlı bir internet etiği eğitimi verilmelidir.
- Öğretmenler, lisans eğitimleri süresinde çocuklara teknoloji odaklı eğitim verirken dikkat edilmesi gereken hususlar konularında eğitilmelidirler.
- MEB aileleri internetin zararları hususunda bilinçlendirmeli gerektiği yerde aile ile iletişime geçip yardım etmelidir.
- Öğrenciler, internet üzerinde bir problem yaşadıkları zaman öğretmenle kolayca iletişime geçebilmeli ve aynı zamanda internet araştırmalı ödevler öğretmenler tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

Gelecekte Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Aynı konu daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilmesi için farklı evrenlerde daha büyük örneklem grupları ile çalışılabilir.

- Öğretmenlere uygulanan bu anket aynı zamanda sosyal yaşamı içeren bir örnek olması açısından velilere uygulanabilir.
- Mevcut konudaki öğretmen tutumlarının farklı konularla ilişkisi araştırılabilir.
- Araştırma özel okullardaki öğretmen tutumlarını belirlemek amacıyla, özel okullarda yürütölüp; özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin tutumları karşılaştırılabilir.
- Aynı anket yurt dışındaki okullarda görev yapan öğretmenlere de uygulanıp; Türkiye ve diğer ülkelerdeki sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Afacan, H.H. (2001). *Toplum Bilimi*. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aktan, C.C. (1999). *Ahlak ve Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayını.
- Aristotle,(2000). *Nicomachean Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Arslan, M. (2001). *İş ve Meslek Ahlakı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aslan, S. ve Aylaz, R. (2014). Akademisyenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ve Buna Bağlı Oluşabilecek Sağlık Sorunlarının Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 14-19.
- Atayman, V. (2006). *Etik*. İstanbul: Donkişot Güncel Yayınlar.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avşar, Z. (2003). “Medyada Klasik Etik Kodlar Bir İllüzyon mu?”. 1. Ulusal Uygulamalı Etik Kongresi Kitabı. Ankara: ODTÜ.
- Aydın, İ.P. (2001). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik*. Ankara: Pegem A Yayınevi, 2.Baskı.
- Balay, R., Kaya, A. ve Çevik, M.N. (2013). *Öğretmenlerin İnternete Yönelik Tutumları ve Eğitsel İnternet Kullanımı Öz – Yeterlik İnanç Düzeyleri*.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Beauchamp, T.L. ve Pinkard, T.P. (1983). *Ethics and Public Policy: An Introduction To Ethics*.
- Berners-Lee, T. (2000). *Weaving The Web, The Original Design and Ultimate Destiny of the World Wide Web*. New York: Harper Business Inc.
- Bilgin, K.U. (1995). *Kamu Yönetiminde Kaliteli Hizmet Anlayışı*. Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu, 1.Cilt. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bilhan, S. (1991). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: A.Ü. E.B.F Yayınları
- Bozkurt, Ö. ve Ergun, T. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bragg, R. (2002). *CISS Training Guide*. Que Publishing.

- Breakenridge, D. (2001). *Cyberbranding: Brand Building in the Digital Economy*. Upper Saddle River: Financial Times Prentice Hall.
- Breton, D.L. (2010) *Acının Antropolojisi*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Brodie, S. (1991). *Ethics With Aristotle*.
- Carney, G. (2000). Members of Parliament: Law and Ethics. *Australian Journal Of Public Administration*. 60 (1):89-97.
- Cassirer, E. (1984). *Devlet Efsanesi*. Çev. N. Arat. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cevizci, A. (2002). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma, 1.Basım.
- Cevizci, A. (2008). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cooper, P., Brady, L., Hardeman, O.H., Hyde, A., Naff, K.C., Ott, J.S. ve White, H.(1998). *Public Administration For The Twenty-First Century*. Fort Worth: Harcourt Brace Collage Publishers.
- Crystal, J.,Geide C. A. ve Salpeter J. (2000). *The Concerned Educator's Guide to Safety and Cyber-Ethics*. *Technology & Learning*, 21(4):24-28.
- Coşkun, H. (2011). *Kamu Etiği ve Gümrük Personeli Meslek Etik İlkeleri Üzerine*. Gümrük Bülteni. Sayı:2.
- Çadırcı, M. (1997). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*. Ankara: TTK Yayınları.
- Çotuksöken, B. (2002). *Felsefe: Özne – Söylem*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Dedeoğlu, G. (2001). *Etik ve Bilişim*. Ankara: TBD Yayınları.
- Dedeoğlu, G. (2006). *Bilişim Toplumu Ve Etik Sorunlar*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Deniz, L. ve Coşkun, Y. (2004). Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanımına Yönelik Yaşantıları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (20):39-52.
- Erişen, Yavuz, N. Çeliköz, Ş. Çetin ve F. Çetin, (2005), “Öğretme-Öğrenme Sistem Tasarımı ve Yönetiminde Okul Yöneticilerinin Liderlik Özellikleri”, V. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı Bildirileri, Sakarya, 21-23 Eylül 2005
- Ergün M. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.

- Ergun, T. (2004). *Kamu Yönetimi: Kuram, Siyasa, Uygulama*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2002). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Erkam Matbaası.
- Gaede, E.A., (1983). *Politics And Ethics: Machiavelli To Nie-Buhr*.
- Gadamer, G.H. (1986). *The Idea Of The Good In Platonic – Aristotelian Philosophy*.
- Gortner, H.F. (1991). *Ethics For Public Managers*.
- Gökçearsan, Ş. (2005). *İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Evde Bilgisayar Kullanımına İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2012). *Eğitim Ekonomisi ve Planlama*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Günbayı, İ. ve Cantürk, G. (2012). Okul Yöneticilerinin Bilgisayar Teknolojisini Kullanma Düzeyleri ile Öğretmenlerin Bilgisayar Teknolojisini Kullanma Düzeylerinin Karşılaştırılması. *International Journal of Human Sciences*, 9 (2), 1443-1475.
- Floridi, L. (1995). “Internet: Which Future For Organized Knowledge, Frankenstein or Pygmalion?”. *Int. J. Human-Computer Studies*, 43:261-274.
- Fox, D. (2003). *An Examination Of Information Ethics As A Theory To Adres Internet Ethical Concerns*. Unpublished Master Thesis, Carleton University, Ottawa.
- Hançerlioğlu, O. (1993) *Ruhbilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hunbury, G.L. (2004). *A Pracademic’s Perspective of Ethics and Honor*.
- ISOC, (Internet Society), (2007). *Internet*. <http://www.isoc.org/internet>, (Erişim Tarihi: 25.11.2009).
- İrvan, S., Duran, R. ve İlkiz, F. (2003). *Medya, Etik ve Hukuk*.
- İşman, A. ve Gürgün, S. (2008). *Özel Okullarda Öğrenim Gören İlköğretim Öğrencilerinin İnternete Yönelik Tutum ve Düşünceleri (Acarkent DoğaKoleji Örneği)*. <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/29.doc> (Erişim Tarihi: 25.03.2010).

- Jhonson, R.A. ve Sharma, S. (2004). *The Struggle Against Corruption: A Comparative Study*. New York:Palgrave MacMillan.
- Kallman, E.A. ve Grillo, J.P. (1996). *Ethical Decision Making and Information Technology* Irwin. McGraw-Hill.
- Kaufman, W. (1998). *Aristotle: Nicomachean Ethics*.
- Kebbati, K. (2001). *Dealing with Ethical Issues in Technology Use in A High School Classroom. Unpublished Doctoral Dissertation, Manhattan, KS: Kansas State University Department of Foundations and Adult Education College of Education*.
- Kılavuz, R. (2002). Yönetmelik Etik ve Halkın Yönetmelik Etik Oluşumuna Etkileri. *Celal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 26 (2):255-266.
- Kılıoğlu, İ. (1998). *Ahlak – Hukuk İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İFAV Yayını.
- Kınık, A., Altınkaya, Z. Ve Ertepinar, H. (2011). İlk ve Orta Öğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Bilgisayar Teknolojileri ve İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Eğitim Aracı Olarak Bilgisayara Karşı Tutumları. *İstanbul Aydın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s.1-13.
- Kruger, R. (2003). Discussing Cyber Ethics With Students is Critical. *The Social Studies*, 94(4):188-195.
- Kuçuradi, İ. (1997). *Uludağ Konuşmaları*. Ankara: TFK Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (1999). *Etik ve Etikler. İçinde Etik – Deprem İşliği Konuşmaları, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yasalar – Etik – Deprem*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, s.115-120.
- Kuiper, E., Volman, M. ve Terwe, J. (2005). The Web as an Information Resource in K-12 Education: Strategies for Supporting Students in Searching and Processing Information. *Review of Educational Research*, 75(3):285-328.
- Lawton, A. ve Doig, A. (2005). Researching Ethics for Public Services Organizations. *Public Integrity*, 5:11-33.
- Lesk, M. (2005). *Understanding Digital Libraries*. Morgan-Kaufmann Publishers.
- Lukes, S. (1998). *Marksizim ve Ahlak*. Çev. O. Akınbay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Macachor, S. (2004). The Impact of Computer on Society. *Minnesota Futurists*, 28, (1/2), 90-91.
- Mason, R.O. (1986). Four Ethical Issues of Information Age. *MIS Quarterly*, 10 (1):5-11.
- McCabe, D.L. ve Trevino, L.K. (1993). Academic Dishonesty: Honor Codes and Other Contextual Influences. *Journal of Higher Education*, 64(5):523-538.
- Mohay, G., Anderson, A., Collie, B., Olivier D. V. ve Mc Kemmish, R. (2003). *Human Behavior in the Electronic Age*. London: Computer and Intrusion Forensics.
- Mumcu, A. (1969). *Osmanlı Devletinde Rüşvet*. Ankara: A.Ü.Hukuk Fakültesi Yayını.
- Obuz, Ü. (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Uygun Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Odabaşı, F. ve Namlu, A.G. (2007). Unethical Computer Using Behavior Scale: A Study Of Reliability And Validity On Turkish University Students. *Computers & Education*, 48 (2).
- Oruç, İ. (2004). *İş Etiğinin Kurumsallaştırılması ve Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Öztürk, S. ve Filiz, H. (2014). Ticaret Meslek Liselerinde Bilgisayar Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanımlarının Etik Açından Değerlendirilmesi (Bir Araştırma). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2):325-331.
- Palmier, L. (1983). *Bureaucratic Corruption and Its Remedies*. *Corruption* (Edi. M.Clarke), London: Frances Pinter Ltd, ss.207-219.
- Pehlivan, İ. (1998). *Yönetsel, Mesleki ve Örgütsel Etik*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Peters, R.S. (1975). *The Justification of Education*. In R.S. Peteres (Ed), *The Philosophy of Education*. UK: Oxford University Press.
- Rader, (2002). Strategies for Teaching Internet Ethics Delta Pi Epsilon. *Book of Readings*, 44(2):121-123.
- Rohr, J. (1978). *Ethics For Bureaucrats: On Law and Values*.

- Rosen, B. (1993). *Ethical Theory: Strategies And Concepts*.
- Sayımer, İ. (2006). Halkla İlişkiler Etiğinde Öne Çıkan Modellerin Etik Sistemler Açısından Değerlendirilmesi, *Küresel İletişim Dergisi*, (2):1-19.
- Shafritz, J. M. ve Russell. E.W. (2005), *Introducing Public Administration*. New York: Pearson Education Inc.
- Sönmez, V. (2003). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tahtasakal, M. ve Tengilimoğlu, D. (2003). *Bürolarda Yaşayan Etik Dışı Davranışlar ve Bürolarda Cinsel Taciz Konusunda Bir Alan Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi İşletmecilik Meslek Etiği Uygulama ve Araştırma Merkezi 1. Türkiye Uluslararası İş ve Meslek Ahlakı Kongresi.
- Tanilli, S. (1992). “*Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*”. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Tavani, H. T. (2000). Computer Ethics: Current Perspectives And Resources. *Apa Newsletters*, 99(2).
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisinin Tanımı, Konusu, Özellikleri ve Gelişimi*. <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=1395>, Erişim Tarihi: 14.05.2015.
- Tepe, H. (1999). Bir Felsefe Dalı Olarak Etik. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*. *Felsefe Sanat ve Kültür Yayınları*, (4): 9-14.
- TBD, (2002). *Türkiye’de Yeni Teknolojilere Uyum. e-Devlet Yolunda Türkiye*. Ankara: Yıldız Matbaacılık.
- Ülken, H.Z. (1967). *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Talim Terbiye Dairesi Yayını.
- Yakupoglu, M.M. (1997). *Ahlak ve Şiddet*. İstanbul: Göçebe Yayınları.
- Yatkın, A. (2013). Kamu Yönetimi Etiği ve Üst Düzey Yöneticilerin Çalışanlarına Karşı Etik Yükümlülükleri. *Akademik Bakış Dergisi*, (38):2.
- Yılmaz, M. (2000). Türk Atasözlerinde Eğitim Anlayışı. *A.Ü. EBF Dergisi*, 3(1-2).
- Yılmaz, A. ve Bahadır, İ. (2011). Otel İşletmelerinde Önbüro Çalışanlarının Etik Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20 (3):24.

Yüksel, C. (2006). Kamu Yönetiminde Etik ve Türk Kamu Yönetiminde Etik Hakkında Yeni Yasal Düzenlemeler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64 (2):167-212.

<http://www.nisanyansozluk.com/?k=terbiye&x=19&y=5>, Erişim Tarihi: 21.05.2015.

EKLER

EK 1: İSTANBUL VALİLİK MAKAMINA YAZILAN YAZI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/20/4555032

30.04.2015

Konu: Rabia AKÇİN

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a) 16.04.2015 tarihli dilekçe.

- b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 27.04.2015 tarihli tutanağı.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Rabia AKÇİN'in "*Bilgisayar Öğretmenleri ve Derslerini Bilgisayarla İşleyen Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Etik Olmayan İnternet Kullanımlarını Belirlemek ve Sonuçlarını Saptamak*" konulu tezine dair araştırma çalışması kapsamında, ilimiz genelindeki resmi okullarda çalışan öğretmenlere; kişisel bilgi formu ve anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
30.04.2015

Yusuf Ziya KARACAEV
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

EK 2: İSTANBUL VALİLİĞİNDEN ALINAN ANKET İZİNİ YAZISI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.4730602

06.05.2015

Konu: Anket İzni

SAYIN: Rabia AKÇİN

İlgi: a) 16.04.2015 tarihli, dilekçeniz.

b) Valilik Makamının 30.04.2015 tarih ve 4555032 sayılı oluru.

"Bilgisayar Öğretmenleri ve Derslerini Bilgisayarla İşleyen Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Etik Olmayan İnternet Kullanımlarını Belirlemek ve Sonuçlarını Saptamak" konulu tezinize dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) dilekçeniz ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

Murat ADALI
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Elektronik İmza Aslı Sistemimizde Mevcuttur	
Adı Soyadı :	Mualla ÇELEBİ
Ünvanı :	Bölüm Şefi
Tarih :	08.05.2015
İmza :	

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-ı Ali Cad.No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e3fd-ecb4-3c5d-854b-b7cf kodu ile teyit edilebilir.

EK 3: ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU

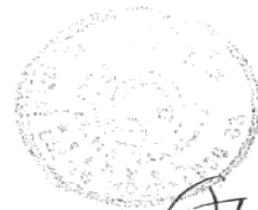
Sayın Katılımcı,

Bu anket formu, Milli Eğitim Bakanlığı internet etiği maddeleri hakkındaki görüşlerini esas alacağımız “Öğretmen Görüşlerine Göre Öğrencilerin Etik Olmayan İnternet Kullanımlarının Belirlenmesini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen bir yüksek lisans tez çalışmasında veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen veriler, bilimsel amacı dışında KESİNLİKLE KULLANILMAYACAK olup isim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz. Saygılarımızla.

I. BÖLÜM

1. **Cinsiyetiniz:**
 Kadın Erkek
2. **Yaşınız:**
 18-22 yaş 23-27 yaş 28-32 yaş 33-37 yaş
 38-42 yaş 43 ve/veya yukarıya yaş
3. **Medeni Haliniz:**
 Bekar Evli
4. **Eğitim Durumunuz:**
 İlköğretim Ortaöğretim (Lise) Önlisans Lisans
 Lisansüstü
5. **Eğitim Verdiğiniz Okul:**
 İlk Okul Orta Okul
6. **Hizmet Süreniz?**
 1 yıl veya daha az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-20 yıl
 21 ve/veya daha fazla yıl
7. **Bu Okulda Ne Kadar Süredir Çalışıyorsunuz?**
 1 yıl veya daha az 1-5 yıl 6-10 yıl 11-20 yıl
 21 ve/veya daha fazla yıl

Lütfen Bir Sonraki Sayfaya Geçiniz.

II. BÖLÜM

Lütfen aşağıdaki ifadelere ilişkin katılım düzeyinizi ilgili ifadeye ilişkin seçeneğin karşısına "X" işareti koymak suretiyle belirtiniz.	HİÇ KATILMIYORUM	AZ KATILYORUM	ORTA DÜZEYDE KATILYORUM	ÇOK KATILYORUM	TAMAMEN KATILYORUM
1. İnternette kişinin olduğu gibi davranması gerekir.					
2. Ücret ödenerek indirilmiş hazır ödevi teslim etmek yanlıştır.					
3. İnternette ödevin bazı bölümlerini kaynak belirtmeden almak yanlıştır.					
4. Paylaşım programıyla internette müzik dağıtılmamalıdır.					
5. Lisanslı programın kopyasını internette dağıtmak yanlıştır.					
6. Şiddet içeren online oyunlar yasaklanmalıdır.					
7. Bilgisayar ya da bilgisayarların bağlı olduğu ağlara yetkisiz olarak erişim sağlamanın suç unsuru olduğu hakkında eğitici-öğretici bilgiler verilmelidir.					
8. Okul bilgisayarlarında cinsel içerikli sitelere girişi önleyecek program olmalıdır.					
9. İnternette hazır ödev indirip öğretmenime aynen veririm.					
10. Öğretmenimin izni olmadan internete girerim.					
11. İnternet ortamında sinirlenilen insanlara karşı bu durum, saldırgan bir tutum sergilemeden dile getirilmelidir.					
12. İnternet aracılığıyla bilgi isteniyorsa, sitenin güvenli olup olmadığı mutlaka araştırılmalı					

III. BÖLÜM

Lütfen aşağıdaki ifadelere ilişkin katılım düzeyinizi ilgili ifadeye ilişkin seçeneğin karşısına "X" işareti koymak suretiyle belirtiniz.	HİÇ KARŞILASIM YAPMADIM	BAZEN KARŞILASIM YAPIRIM	KARŞILASIM YAPIM	ÇÜNLÜKLE KARŞILASIM YAPIRIM	HEP KARŞILASIM YAPIRIM
1. İnternette şifresi kırılmış (cracklenmiş) program indirirler.					
2. İnternet ortamında güven vermeyen kimselerle görüşürler.					
3. Sohbet odalarında insanlara sataşırılar.					
4. Başkasının bilgisayarındaki dosyaları internette izinsiz indirirler.					
5. İnternet ortamında birisi saygısızca bir tavır sergiliyorsa o kişiyi engellenmiş kişiler listesine alırlar.					
6. Ödev olarak istenilen konu internette indirilip aynen teslim ederler.					
7. Ödevleri kaynak belirtmeden internette alıp kopyala yapıştır yaparlar.					
8. İnternette ücretini ödemedi film (divx, mpeg, avi vs.) indirirler.					
9. İnternette ücretini ödemedi müzik(mp3) indirirler.					
10. İnternette yapılacak bilgi paylaşımlarında karşılıklı gönderilecek dosyaları virüs trolünden geçirirler.					
11. Ücretini ödemek yerine internette şifresi kırılmış antivirüs programı indirirler.					
12. İnternet ortamında kullanılan kullanıcı kimliklerini karşılarındaki kişilerle paylaşırlar.					
13. Ders döneminde internette saatlerce sohbet ederler.					
14. Öğrenilen konuyu tekrar etmek yerine internette saatlerce gezinirler.					
15. İnternetteki sohbetlerde yalan söylerler.					
16. Sanal ortamda kişisel özelliklerini abartırlar.					
17. İnternette düzgün Türkçe kullanırlar.					
18. Yeterince süre olmadığı gerekçesiyle internetteki hazır ödevi teslim ederler.					
19. Sosyal medya kullanımlarında yapılan paylaşımlarda kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyarlar.					
20. Dersi dinlemek yerine internette gezinirler.					
21. İnternette ücretini ödemedi oyun indirirler.					
22. Yasak koyulmuş web sitelerine girmeye çalışırlar.					
23. İnternette iddaa gibi bahis oynamaya çalışırlar.					
24. İnternette tanıştıkları kişilere kimlik bilgileri gibi özel bilgileri verirler.					
25. Bilmedikleri kişi ve şirketlerden gelen e-posta içerisindeki linkleri açarlar.					

KATILIMINIZ İÇİN TESEKKÜR EDERİZ...

